

**REPUBLIKA E SHQIPËRISË
GJYKATA E POSAÇME E SHKALLËS SË PARË
PËR KORRUPSIONIN DHE KRIMIN E ORGANIZUAR
KRYETARI**

Nr. 3590 Prot.

Tiranë, më 13.10.2026

Lënda: *Informim mbi bojkotin e seancave gjyqësore, masat e marra për garantimin e vijueshmërisë së gjyqimit dhe propozime për ndërhyrje legislative*

KËSHILLIT TË LARTË GJYQËSOR

KRYETARIT, Z. ILIR RUSI

Rruga “Ana Komnena”, Godina “Poli i Drejtësisë”, Tiranë

Për dijeni:

MINISTRISË SË DREJTËSISË

MINISTRIT, Z. TONI GOGU

Bulevardi “Zogu I”, Tiranë

**KUVENDIT TË SHQIPËRISË — KOMISIONIT PËR ÇËSHTJET LIGJORE,
ADMINISTRATËN PUBLIKE DHE TË DREJTAT E NJERIUT**

KRYETARIT, Z. ULSI MANJA

Bulevardi “Dëshmorët e Kombit”, nr. 4, Tiranë

DELEGACIONIT TË BASHKIMIT EVROPIAN NË SHQIPËRI

AMBASADORES, ZNJ. SOFIA MOREIRA DE SOUSA

Rruga “Papa Gjon Pali II”, ABA Business Center, kati 17, Tiranë

I nderuar zoti Kryetar,

Të nderuar anëtarë të Këshillit të Lartë Gjyqësor,

Nëpërmjet kësaj shkrese, Gjykata e Posaçme e Shkallës së Parë për Korrupsionin dhe Krimin e Organizuar paraqet para Këshillit të Lartë Gjyqësor dhe, për dijeni, institucioneve të tjera adresuese një informacion të dokumentuar mbi gjendjen e krijuar nga mospjesëmarrja kolektive e mbrojtësve në seancat gjyqësore pranë kësaj gjykate, mbi masat procedurale që gjykata ka marrë e vijon të marrë, si dhe një kërkesë konkrete për ndërmarrjen e nismës legjislative. Analiza e plotë e legjislacionit dhe e jurisprudencës kombëtare e ndërkombëtare mbi kufijtë e veprimit kolektiv të avokatëve paraqitet në relacionin analitik që i bashkëlidhet kësaj shkrese.

I. Gjendja e krijuar nga bojkoti i seancave gjyqësore

1. Siç është bërë publikisht e njohur, Këshilli i Përgjithshëm i Dhomës së Avokatisë së Shqipërisë ka vendosur bojkotimin e seancave gjyqësore pranë kësaj Gjykate, vendim i cili është pasuar nga mosparaqitja e avokatëve në seancat për të cilat ata janë njoftuar rregullisht. Bojkoti është shpallur fillimisht me vendimin nr. 245 prot., datë 08.09.2026, dhe është përshkallëzuar me vendimin nr. 268 prot., datë 23.09.2026, me të cilin u vendos zgjatja e tij për një afat të pacaktuar.

2. Pasojat e kësaj gjendjeje janë zhvendosur thuajse në të gjitha gjykimet e zhvilluara pranë kësaj gjykate. Në një juridiksion ku mbrojtja është, në shumicën dërrmuese të çështjeve, e detyrueshme në kuptim të neneve 49 dhe 75/a të Kodit të Procedurës Penale, mosparaqitja e mbrojtësve passjell moszhvillimin e seancës gjyqësore: të pandehurit mbeten pa përfaqësim ligjor edhe kur kanë kërkuar shprehimisht të përfaqësohen, ndërsa afatet e paraburgimit pezullohen pikërisht për shkak të lënies së tyre pa mbrojtje. Pas përshkallëzimit të bojkotit edhe mbi seancat që kanë për objekt masat e sigurimit personal, pasojat prekin drejtpërdrejt lirinë personale dhe afate ligjore e kushtetuese të përcaktuara qartë. Nga data 1 shtator 2026 e deri më sot, për këtë shkak, nga 462 seanca gjyqësore të planifikuara pranë kësaj Gjykate, janë zhvilluar vetëm 24 prej tyre.

II. Rregullorja e Brendshme dhe regjimi i Gardës së Republikës

3. Shkaku i deklaruar i bojkotit nga vetë organet e avokatisë është hyrja në fuqi, më 1 shtator 2026, e Rregullores së Brendshme “Për sigurinë, rendin, solemnitetin dhe rregullat e sjelljes në ambientet e Gjykatës së Posaçme të Shkallës së Parë për Korrupsionin dhe Krimin e Organizuar”, miratuar me vendimin nr. 49, datë 17 korrik 2026, dhe, në thelb, ndalimi i mbajtjes e i përdorimit të aparatit celular në seancë gjyqësore, i parashikuar nga neni 76 i saj.¹ Ndërmjet miratimit të Rregullores dhe hyrjes së saj në fuqi kaloi një periudhë prej gjashtë javësh, e cila u shërbeu të gjitha subjekteve për t’u njohur me përmbajtjen e aktit dhe për të ndërmarrë çdo veprim që çmonin të nevojshëm.

¹ Rregullorja e Brendshme “Për sigurinë, rendin, solemnitetin dhe rregullat e sjelljes në ambientet e Gjykatës së Posaçme të Shkallës së Parë për Korrupsionin dhe Krimin e Organizuar”, miratuar me vendimin nr. 49, datë 17.07.2026, e hyrë në fuqi më 01.09.2026; neni 76 i saj.

4. Rregullorja është nxjerrë në ushtrim të kompetencës ligjore të gjykatës për organizimin e brendshëm të ambienteve të saj, për administrimin e aksesit, për ruajtjen e rendit e të solemnitetit të seancës dhe për garantimin e sigurisë së të gjithë personave që ndodhen në godinë: gjyqtarë, prokurorë, mbrojtës, të pandehur të shoqëruar nga forcat e sigurisë, viktimat, dëshmitarë të mbrojtur, gazetarë dhe publik.² Natyra e çështjeve që gjykon kjo Gjykatë e përcakton edhe nivelin e rrezikut që duhet administruar, pasi, sipas nenit 75/a të Kodit të Procedurës Penale, në të njëjtën sallë ndodhen njëkohësisht persona të akuzuar për drejtimin e organizatave kriminale, dëshmitarë dhe bashkëpunëtorë të drejtësisë nën masa mbrojtjeje, viktimat dhe familjarë të tyre.³ Prania e pajisjeve me aftësi komunikimi, regjistrimi, fotografimi dhe transmetimi në kohë reale në një ambient të tillë nuk është çështje komoditeti procedural, por çështje sigurie të personave, të dëshmisë dhe të vetë procesit.

5. Kufizimi i parashikuar nga neni 76 ka karakter organizativ dhe sigurie: ai nuk krijon rregulla të reja të procedurës penale, nuk zëvendëson legjislacionin procedural në fuqi dhe nuk cenon kompetencat e trupit gjykues. Po aq i rëndësishëm është fakti se ai nuk është diskriminues, pasi zbatohet njëllë ndaj gjyqtarëve, prokurorëve, mbrojtësve, palëve, medias dhe publikut, pa dallim funksioni apo statusi; një rregull që vlen njëllë edhe për vetë trupin gjykues nuk mund të cilësohet, në kuptimin juridik, si masë e drejtuar ndaj avokatisë. I njëjti qëndrim mbahet edhe në praktikë normuese të ngjashme, duke nisur nga Rregullorja e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë, e cila e ndalon mbajtjen e telefonit celular gjatë seancës edhe për vetë gjyqtarin kushtetues, e duke vijuar me rregullat e GJDBE-së, të GJEDNJ-së e të Gjykatës Penale Ndërkombëtare dhe me praktikën e Shteteve të Bashkuara, të Gjermanisë, të Francës, të Italisë, të Mbretërisë së Bashkuar dhe të Irlandës.⁴ Së fundi, Rregullorja parashikon mjete alternative konkrete për ushtrimin efektiv të funksionit procedural: përdorimin e kompjuterit portativ në sallë, në modalitet pa zë, për konsultimin e akteve, të provave, të dosjes elektronike dhe të jurisprudence; një ambient të posaçëm për komunikimin konfidencial me të arrestuarin ose të paraburgosurin; autorizimin e daljes nga salla për nevojat urgjente; dhe mbajtjen e lirë të telefonit në hollin e pritjes e në zonat e tjera publike.⁵

6. Rregullorja e Brendshme e kësaj Gjykate nuk krijon një regjim sigurie të shkëputur nga legjislacioni në fuqi, por përcakton masa organizative për zbatimin e kërkesave të sigurisë që burojnë nga statusi i posaçëm i godinës ku ushtrohet veprimtaria gjyqësore. Kjo godinë është klasifikuar si objekt me rëndësi të veçantë dhe ruhet nga Garda e Republikës, në referim të vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 597, datë 13.10.2021, të

² Neni 38, shkronja "g", i ligjit nr. 98/2016, "Për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë", sipas të cilit Këshilli i Gjykatës "miraton rregulla të veçanta të gjykatës për çështje të ruajtjes dhe sigurisë në gjykatë"; neni 7 i po atij ligji e përcakton administrimin gjyqësor si detyrë të përbashkët të Këshillit të Lartë Gjyqësor, të Këshillit të Gjykatës, të kryetarit dhe të kancelarit.

³ Kodi i Procedurës Penale, neni 75/a "Kompetencat e Gjykatës kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar", shtuar me ligjin nr. 35/2017.

⁴ Referencat krahasuese të përmbajtura në Rregullore dhe në shkresën nr. 3287 prot., datë 16.09.2026, përfshijnë Rregulloren për procedurat gjyqësore të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë, rregullat e GJDBE-së, GJEDNJ-së dhe GJPN-së, nenin 38 të ligjit francez të vitit 1881 dhe nenin 147 të dispozitave zbatuese të Kodit italian të Procedurës Penale.

⁵ Shkresa nr. 3287 prot., datë 16.09.2026, pjesa mbi mjetet alternative për ushtrimin efektiv të funksionit procedural të mbrojtësit.

ndryshuar me vendimin nr. 507, datë 27.07.2022. Ky klasifikim pasqyron rëndësinë e veçantë që paraqet siguria e objektit për ushtrimin e veprimtarisë gjyqësore dhe mbrojtjen e rendit e të sigurisë publike.

7. Regjimi i sigurisë në këtë objekt mbështetet në ligjin nr. 33/2021, datë 16.03.2021, “Për Gardën e Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar, i cili, në nenin 7, pika 1, parashikon kompetencat e Gardës për verifikimin e identitetit të personave përpara hyrjes në objektet që ruhen prej saj, kontrollin fizik të personave dhe të bagazheve të tyre, kontrollin e objekteve dhe pajisjeve, si dhe marrjen e masave për bllokimin e valëve transmetuese të pajisjeve, në tërësi ose në mënyrë të përzgjedhur, kur kjo vlerësohet e domosdoshme.

8. Në të njëjtën linjë, neni 61, pika 9, i Rregullores së Gardës, miratuar me vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 777, datë 15.12.2021, parashikon që **personeli i shërbimit të kërkojë dorëzimin e telefonave celularë, kompjuterëve portativë dhe pajisjeve të tjera elektronike, për t’i vendosur në hapësirat e posaçme të ruajtjes për vizitorët, në momentin e kalimit drejt ambienteve me akses të kontrolluar. Ndërkohë, neni 10, pika 3, i ligjit nr. 33/2021 përcakton detyrimin e personave fizikë dhe juridikë për të mos pënguar punonjësit e Gardës në ushtrimin e detyrave të tyre**⁶.

9. Këto dispozita dëshmojnë se kontrolli i hyrjes, administrimi i pajisjeve elektronike dhe, kur është e nevojshme, kufizimi teknik i funksionimit të tyre janë pjesë e një regjimi sigurie të parashikuar shprehimisht nga legjislacioni në fuqi. **Për rrjedhojë, masat e parashikuara në Rregulloren e Brendshme janë harmonizuar me këtë kuadër ligjor dhe me qëllimin për të cilin ai është vendosur.**

10. Në këto kushte, Rregullorja e Brendshme duhet të vlerësohet në lidhje me regjimin ligjor ekzistues të sigurisë, si një akt që përcakton rregulla të posaçme për organizimin dhe funksionimin e ambienteve të Gjykatës, në përputhje me kërkesat që zbatohen në objektet e ruajtura nga Garda e Republikës. **Detyrimet për administrimin e pajisjeve elektronike kanë një bazë juridike të pavarur nga Rregullorja e Gjykatës. Për rrjedhojë, edhe në mungesë të kësaj të fundit, do të mbetet drejtpërdrejt i zbatueshëm neni 61, pika 9, i Rregullores së Gardës së Republikës, miratuar me vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 777, datë 15.12.2021, për dorëzimin e telefonave celularë, kompjuterëve portativë dhe pajisjeve të tjera elektronike.**

11. Për më tepër, për dispozitat përkatëse të miratuara me vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 777, datë 15.12.2021, kanë kaluar afatet ligjore të kundërshtimit të drejtpërdrejtë: afati dyvjeçar për kontrollin abstrakt të kushtetutshmërisë, sipas nenit 50, pika 1, të ligjit nr. 8577, datë 10.02.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, dhe afati trevjeçar për ngritjen e padisë kundër aktit nënligjor normativ në gjykatën administrative, sipas nenit 18, pika 3, të ligjit nr. 49/2012, “Për gjykatat administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, të ndryshuar, të llogaritur nga hyrja në fuqi e aktit. Pa cenuar rastet e posaçme të kontrollit gjyqësor të parashikuara nga ligji, kundërshtimi i Rregullores së

⁶ Ligji nr. 33/2021, datë 16.03.2021, “Për Gardën e Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar, neni 5, pikat 10 dhe 11; neni 7, pika 1, shkronjat “dh”, “f”, “g” dhe “i”; neni 10, pika 3; nenet 12 dhe 14. Shih edhe vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 777, datë 15.12.2021, “Për miratimin e Rregullores së Gardës së Republikës së Shqipërisë”, neni 61, pika 9.

Brendshme të Gjykatës nuk pezullon dhe as mënjanon zbatimin e këtij kuadri normativ të pavarur të sigurisë.

III. Korrespondenca me Dhomën e Avokatisë dhe masat e marra nga Gjykata

12. Më 1 shtator 2026, me shkresën nr. 228 prot., protokolluar pranë kësaj Gjykate me nr. 3099 prot., datë 2 shtator 2026, Dhoma e Avokatisë së Shqipërisë kërkoi rishikimin e disa dispozitave të Rregullores dhe, në veçanti, të nenit 76 të saj. Vetëm *shtatë ditë më pas*, më 8 shtator 2026, dhe përpara se kërkesa e saj të merrte përgjigje, me vendimin nr. 245 prot., Këshilli i Përgjithshëm vendosi bojkotimin e seancave pranë kësaj Gjykate, duke filluar nga e njëjta datë; në pikën 2 të tij, ai vendim parashikonte shprehimisht se bojkoti nuk zbatohet në seancat për vlerësimin e arrestit ose të ndalimit dhe për caktimin, zëvendësimin ose shuarjen e masave të sigurimit personal.

13. Më 16 shtator 2026, me shkresën nr. 3287 prot., kjo Gjykatë i ktheu Dhomës përgjigje të arsyetuar me shkrim, në të cilën parashtrohet se neni 76 ka karakter organizativ dhe sigurie, se nuk krijon rregulla të reja të procedurës penale, se zbatohet në mënyrë jodiskriminuese ndaj të gjithë pjesëmarrësve, se shoqërohet me mjete alternative konkrete për ushtrimin efektiv të mbrojtjes, se lidhet me statusin e godinës si objekt me rëndësi të veçantë nën ruajtjen e Gardës së Republikës, dhe se ka bazë ligjore, ndjek qëllime legjitime e nuk tejkalon atë që është e nevojshme për arritjen e tyre.⁷ Në të njëjtën shkresë sqarohet shprehimisht se Rregullorja ka hyrë në fuqi më 1 shtator 2026, se kontestimi i saj nuk e pezullon efektin juridik të aktit dhe se ai nuk mund të shërbejë si shkak për mospjesëmarrje në seancat gjyqësore, duke i rikujtuar Dhomës rrugët ligjore që ka në dispozicion për ta kundërshtuar atë përpara organeve kompetente.

14. Megjithatë, më 21 shtator 2026 Komiteti Drejtues i Dhomës thirri mbledhjen e jashtëzakonshme të Këshillit të Përgjithshëm dhe, më 23 shtator 2026, me Vendimin nr. 268 prot. “*Për vazhdimin dhe përshkallëzimin e bojkotit të seancave gjyqësore pranë GJKKO-së*”, u vendos vazhdimi i bojkotit pa afat, deri në marrjen e një përgjigjeje konkrete nga organet drejtuese të kësaj Gjykate, si dhe përshkallëzimi i tij, në mungesë të një reagimi deri më 27 shtator 2026, edhe mbi seancat për caktimin, vleftësimin, zëvendësimin, ndryshimin ose shuarjen e masave të sigurimit, duke filluar nga data 28 shtator 2026.⁸ I njëjti vendim parashikon, në pikën 4, se të gjithë avokatët që ushtrojnë profesionin pranë kësaj Gjykate kanë “*detyrimin ligjor të respektojnë zbatimin e këtij vendimi*”, me kërcënimin e procedimit disiplinor në rast moszbatimi dhe me shtrirje të efekteve edhe mbi avokatët e caktuar kryesisht, ndërsa në pikën 5 parashikon tërheqjen e listës së miratuar të avokatëve kryesisht. **Vendimi mbështetet, ndër të tjera, në premisën se deri në datën e mbledhjes nuk ishte dhënë përgjigje nga kjo Gjykatë,**

⁷ Shkresa nr. 3287 prot., datë 16.09.2026, e kësaj Gjykate, nënshkruar nga kancelari dhe drejtuar kryetarit të Dhomës së Avokatisë së Shqipërisë, në përgjigje të shkresës nr. 228 prot., datë 01.09.2026, protokolluar me nr. 3099 prot., datë 02.09.2026.

⁸ Vendimi nr. 268 prot., datë 23.09.2026, i Këshillit të Përgjithshëm të Dhomës së Avokatisë së Shqipërisë “*Për vazhdimin dhe përshkallëzimin e bojkotit të seancave gjyqësore pranë GJKKO-së*”, pikat 1–5, 9 dhe 10.

ndërkohë që nga aktet rezulton se përgjigjja i ishte kthyer Dhomës shtatë ditë përpara asaj mbledhjeje.

15. Nga analiza e urdhrave dhe e akteve gjyqësore të nxjerra në kushtet e bojkotit rezulton se trupat gjykues kanë ndërmarrë, sipas rrethanave të secilës çështje, masat procedurale të parashikuara nga Kodi i Procedurës Penale, duke mbajtur në konsideratë standardet e jurisprudencës së Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, Gjykatës Kushtetuese dhe Gjykatës së Lartë për mbrojtjen efektive dhe zhvillimin e procesit brenda një afati të arsyeshëm. Ky konstatim pasqyron veprimtarinë e dokumentuar të trupave gjykues, secili prej të cilëve ushtron në mënyrë të pavarur kompetencat për drejtimin e procesit dhe vendimmarrjen në çështjen që shqyrton. Në këtë drejtim, përzgjedhja e masës procedurale, vlerësimi i kushteve për zbatimin e saj dhe arsyetimi përkatës i përkasin ekskluzivisht trupit gjykues të çështjes.

16. Konkretisht, nga aktet e shqyrtuara rezulton se janë kryer njoftimet e rregullta dhe paraprake të mbrojtësve, janë paralajmëruar pasojat ligjore të mosparaqitjes pa shkaqe të arsyeshme dhe janë verifikuar individualisht shkaqet e mungesës, përfshirë kontrollin e komunikimeve të mbërritura në protokoll dhe në adresën zyrtare elektronike, si dhe pritjen e një kohe të arsyeshme pas orarit të caktuar. Në rastet e përsëritjes së mungesave të pajustificuara janë zbatuar masa sipas nenit 350, pika 4, të Kodit të Procedurës Penale, mbi bazën e vlerësimit të rrethanave konkrete dhe të arsyetimit për secilin mbrojtës. Deri në momentin e hartimit të kësaj shkrese janë dhënë 51 urdhra gjobitjeje, në vlera nga 5 000 deri në 100 000 lekë. Gjithashtu, janë ndërmarrë përpjekje për sigurimin e mbrojtësve zëvendësues, përfshirë avokatët e caktuar kryesisht dhe ata të ndihmës juridike dytësore, si dhe u janë përcjellë organeve kompetente të avokatisë konstatimet përkatëse, në zbatim të nenit 56 të Kodit të Procedurës Penale dhe të nenit 40, pika 2, shkronja “c”, të ligjit nr. 55/2018, pa u shprehur mbi themelin e përgjegjësisë disiplinore.

17. Në rastet kur mungesat e mbrojtësve vijnë, standardet e jurisprudencës kombëtare dhe të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut i japin çdo trupi gjykues orientimin për të vlerësuar mekanizmat ligjorë që mundësojnë përmbushjen e njëkohshme të dy garancive themelore: mbrojtjes efektive dhe gjykimit brenda një afati të arsyeshëm. Zbatimi i këtyre standardeve i përket çmuarjes së pavarur të trupit gjykues, i cili, sipas bindjes së brendshme të formuar mbi ligjin dhe rrethanat konkrete të procedimit, vlerëson natyrën e çështjes, kërkesat e mbrojtjes së detyrueshme, sjelljen e të pandehurit dhe të mbrojtësve, mundësitë reale për sigurimin e mbrojtjes dhe pasojat e shtyrjeve të mëtejshme. Në këtë vlerësim, kujdesi për garantimin e mbrojtjes duhet të shoqërohet me përgjegjësinë për të ruajtur vijimësinë e procesit, në mënyrë që asnjëra prej këtyre garancive të mos humbasë efektivitetin për shkak të mënyrës së ushtrimit të tjetrës.

18. Për gjykimin e themelit, **Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 00-2026-618, datë 26.05.2026**, në çështjen ndaj të pandehurve E. Sh. e të tjerë, ka pranuar ligjshmërinë e vijimit të gjykimit në apel pa praninë e mbrojtësve, në rrethana kur gjykata kishte ndërmarrë dhe dokumentuar përpjekje të përsëritura për sigurimin e tyre. Të pandehurve u ishin dhënë mundësi reale për të zgjedhur mbrojtës, mbrojtësit ishin njoftuar dhe rinjoftuar, ishin caktuar avokatë kryesisht, ishin zbatuar masa ndaj mungesave të pajustificuara dhe ishin njoftuar organet kompetente të avokatisë;

gjithashtu, palëve u ishin bërë të qarta pasojat procedurale të vijimit të kësaj sjelljeje. Kolegji i vlerësoi dorëheqjet, zëvendësimet dhe mosparaqitjet e përsëritura në tërësinë e tyre, si abuzim me të drejtën e mbrojtjes dhe përpjekje të qëllimshme për zvarritjen e procesit. Rëndësia e këtij vendimi qëndron te pranimi se, kur mundësitë për mbrojtje janë ofruar realisht dhe pengimi i procesit buron nga sjellja e dokumentuar e subjekteve që duhet ta ushtrojnë atë, mungesa e mbrojtësit nuk përbën domosdoshmërisht një pengesë të pakapërcyeshme për vijimin e gjykimit.

19. Për masat e sigurimit personal, **Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin e datës 25.07.2024, në çështjen nr. 61006-00325-00-2024 të Regjistrat Themeltar**, ka shqyrtuar posaçërisht zhvillimin e gjykimit në apel në mungesë të mbrojtësve për shkak të bojkotit të shpallur nga organet e avokatisë, në kushtet kur gjykata nuk dispononte as listën e avokatëve të caktuar kryesisht. Kolegji nuk e pranoi pretendimin për pavlefshmërinë e procesit dhe, duke iu referuar natyrës së ngutshme të kontrollit gjyqësor mbi lirinë personale, i dha përparësi shpejtësisë së shqyrtimit në rrethanat konkrete. Ky vlerësim u shoqërua me kërkesën që personave nën hetim t'u garantohej njohja me aktet dhe arsyet e kufizimit të lirisë, komunikimi i shkaqeve të ankimit dhe mundësia për t'u dëgjuar e për të parashtruar pretendimet e tyre. Kolegji vlerësoi se një qëndrim i kundërt do të bënte që *“arrestimet do të mbeteshin pa efekt dhe si rrjedhojë, organet ligjzbatuese do gjendeshin të paafta për të kryer funksionet e tyre lidhur me garantimin e rendit dhe sigurisë publike”*, duke krijuar *“një terren më të favorshëm për stimulimin e kryerjes së veprave penale”*. Vendimi evidenton se bojkoti nuk pezullon afatet e kontrollit gjyqësor dhe se mungesa e mbrojtësve duhet të vlerësohet së bashku me detyrimin për të shqyrtuar në kohë ligjshmërinë e kufizimit të lirisë personale dhe me garancitë që janë siguruar konkretisht gjatë procedimit.⁹

20. Në planin konvencional, jurisprudenca e GJEDNJ-së kërkon që mbrojtja të jetë praktike dhe efektive, ndërsa masat e autoriteteve vlerësohen në dritën e procesit në tërësi dhe të rrethanave të secilës çështje. Në çështjen *Balliu kundër Shqipërisë*, Gjykata vlerësoi përpjekjet e autoriteteve për të përballuar mungesat e përsëritura të mbrojtësve dhe për të siguruar mbrojtjen, pa pranuar se çdo mangësi e veprimtarisë së avokatit i ngarkohet automatikisht shtetit. Në çështjen *Milone kundër Italisë*, ajo nuk e konsideroi pjesëmarrjen e mbrojtësit në një grevë kolektive si shkak që krijonte vetvetiu detyrimin për shtyrjen e seancës, duke marrë në konsideratë pasivitetin e tij dhe mundësinë për të

⁹ Lidhur me vlerën e jurisprudencës së Gjykatës së Lartë në interpretimin e dispozitave ligjore, si *“gjykatë ligji”*, në vendimin Nr. 6, datë 17.02.2012 të Gjykatës Kushtetuese, ndër të tjera thuhet se: *“9. Gjykata vlerëson t'i referohet konceptit të së “drejtës së gjallë”, e kuptuar përgjithësisht në sensin e ekzistencës së një “jurisprudence konstante”, “të konsoliduar” mbi një dispozitë të caktuar ligjore (duke pasur pra parasysh mënyrën se si ajo “jeton” në realitetin konkret). Përdorimi i formulës së “të drejtës së gjallë” e ndihmon Gjykatën të përcaktojë raportet me gjyqtarët e zakonshëm në terrenin e interpretimit të së drejtës (e njohur si detyrë që u takon posaçërisht këtyre të fundit) duke marrë në lidhje me këtë një qëndrim vetëkufizues (self restraint) në kuptimin që, nëse një e drejtë e tillë e gjallë ekziston, Gjykata e mban parasysh dhe (me disa përjashtime) nuk ndalet të bëjë një interpretim të ndryshëm, edhe atje ku i duket asaj më bindëse. Kompetenca e Gjykatës ndalet përpara interpretimit konstant jurisprudencial pasi, edhe në autonominë e saj të plotë të gjykimit Gjykata nuk mund të mos ketë parasysh një interpretim të tillë që i njeh normës legislative vlerën e saj efektive në jetën juridike, duke qenë se normat janë jo ato që propozohen në mënyrë abstrakte por ato që zbatohen në punën e përditshme të gjyqtarit, që synon t'i bëjë konkrete dhe efikase (shih vendimin nr.350, datë 13-21 nëntor 1997, të Gjykatës Kushtetuese Italiane).”*

kërkuar zëvendësim. Nga ana tjetër, kur mungesa ose dështimi i mbrojtjes është i dukshëm, autoritetet kanë detyrimin të ndërhyjnë me masa të përshtatshme. Kështu, standardi konvencional kërkon një reagim aktiv dhe proporcional të gjykatës, duke çmuar mundësitë reale të ofruara për mbrojtje, sjelljen e personave të përfshirë dhe drejtësinë e procedimit në tërësi.¹⁰

21. Të lexuara së bashku, këto standarde kombëtare dhe ndërkombëtare mbështesin përfundimin se, në rrethana të caktuara dhe pas një vlerësimi konkret e të arsyetuar, gjykimi mund të vijojë edhe pa praninë e mbrojtësit, si në shqyrtimin e themelit, ashtu edhe në procedimet për masat e sigurimit personal. Një mundësi e tillë kërkon që trupi gjykues të ketë verifikuar shkaqet e mungesës, të ketë ndërmarrë e dokumentuar masat e nevojshme për sigurimin e mbrojtjes dhe të ketë vlerësuar garancitë procedurale të zbatueshme, natyrën e shqyrtimit dhe mundësinë reale të personit për të paraqitur qëndrimin e tij. Kur mbrojtësit, megjithë thirrjet e rregullta dhe përpjekjet e gjykatës, vijojnë të mos përmbushin detyrimin për ofrimin e shërbimit publik të mbrojtjes së kualifikuar, mosveprimi i tyre nuk mund të marrë vetvetiu fuqinë për të ndalur dhënien e drejtësisë. Në këto kushte, i takon çdo trupi gjykues, në ushtrim të pavarësisë së tij dhe sipas bindjes së brendshme, të çmojë nëse vijimi i gjykimit përmbush, në rrethanat e çështjes, kërkesat e ligjit dhe standardet e procesit të rregullt.

IV. Lidhur me ligjshmërinë e bojkotit

22. Çështja që ngrihet për shqyrtim është nëse aderimi i mbrojtësit në një bojkot të shpallur nga organet e Dhomës përbën “pengesë që e përjashton nga përgjegjësia për t’u paraqitur”, në kuptim të nenit 350, pika 4, të Kodit të Procedurës Penale, ose “forcë madhore”, në kuptim të pikës 3 të të njëjtit nen. Përgjigjja është mohuese, dhe ajo nuk rrjedh nga një burim i vetëm, por nga disa të tillë, duke nisur nga natyra e organit që e ka nxjerrë aktin dhe duke përfunduar te pasojat që ai akt prodhon mbi persona të tretë. **Të gjitha burimet e përmendura më poshtë janë analizuar në mënyrë të detajuar në**

¹⁰ Lidhur me fuqinë juridike të vendimeve të GJEDNJ-së në sistemin tonë juridik, Gjykata Kushtetuese, në vendimin Nr. 20, datë 01.06.2011 ndër të tjera ka theksuar se: “Gjykata, në vijim të argumenteve të saj, e sheh me vend të theksojë se, për trajtimin e të drejtave themelore të njeriut, GJEDNJ-ja ka në sistemin tonë juridik një kompetencë ekskluzive. Kjo kompetencë është e pranuar nga sistemi ynë i brendshëm juridik, për efekt të zbatimit të nenit 122 të Kushtetutës, po edhe të nenit 17/2 të saj, të cilët sjellin si detyrim që vendimet e GJEDNJ-së të zbatohen drejtpërsëdrejti. Me rastin e ratifikimit të KEDNJ-së Kuvendi i Republikës së Shqipërisë, si përfaqësues i sovranitetit popullor, ka marrë përsipër detyrime të cilat janë të zbatueshme nga të gjitha organet shtetërore të Republikës së Shqipërisë, përfshirë gjykatat e të gjitha niveleve, pavarësisht llojit të tyre. Për sa më sipër, detyrimet që mbartin secili nga pushtetet për zbatimin e vendimeve përfundimtare të GJEDNJ-së janë të ndryshme. Nëse për ekzekutivin janë menjëherë të ravigjueshme këto detyrime, si p.sh. në rastin e pagimit të dëmshpërblimeve të imponuara nga GJEDNJ-ja, për sa i përket dy pushteteve të tjera ka vend për interpretim. Posaçërisht për sa i përket vendimeve të GJEDNJ-së për procedime penale, për legjislativin lind nevoja që të marrë masa për të harmonizuar legjislacionin e brendshëm me dispozitat e KEDNJ-së. Nëse nuk ka harmonizim pra, nëse jemi në rastet e vakumit legjislativ, ose kur parashikimet ligjore bien në kundërshtim me dispozitat e Konventës, atëherë gjyqtarët e çdo niveli zbatojnë drejtpërsëdrejti vendimet e GJEDNJ-së në përputhje me nenin 122 të Kushtetutës dhe nenet 19 dhe 46 të KEDNJ-së. Neni 122 i Kushtetutës përcakton shprehimisht se dispozitat e marrëveshjeve ndërkombëtare kanë epërsi mbi ligjet e vendit që nuk pajtohen me të.”

relacionin analitik që i bashkëlidhet kësaj shkrese; këtu ato paraqiten në formë të përmbledhur.

23. Me vendimin nr. 7, datë 12.03.2010, Gjykata Kushtetuese ka përcaktuar se Dhoma Kombëtare e Avokatisë si organizim i avokatëve ka statusin ligjor të një subjekti të të drejtës publike, i themeluar nga ligjvënësi me qëllim që të përmbushë një funksion publik, dhe se ajo nuk mund të konsiderohet si shoqatë në kuptim të nenit 46 të Kushtetutës, duke theksuar njëkohësisht se avokatia si profesion është e përfshirë në realizimin e një qëllimi publik dhe se interesat e drejtësisë kërkojnë detyrimisht realizimin e mbrojtjes, qoftë edhe me avokat të caktuar kryesisht.¹¹ Rrjedhimisht, vendimi për bojkotimin e seancave nuk është ushtrim i lirisë individuale të organizimit, por akt i një subjekti të së drejtës publike; dhe një akt i tillë ka vlerë vetëm nëse ligji ia njeh shprehimisht kompetencën. Në këtë kuadër, asnjë dispozitë e ligjit nr. 55/2018, e Statutit të Dhomës apo e Kodit Etik nuk e njeh bojkotin dhe aq më pak i jep organeve të saj kompetencën ta shpallin atë.

24. Po kështu, edhe neni 51 i Kushtetutës e lidh të drejtën e grevës me marrëdhëniet e punës dhe me cilësinë e punëmarrësit, ndërsa avokati nuk ndodhet në asnjë marrëdhënie pune me gjykatën. Nga ana tjetër, qëndrojnë nenet 31, shkronja “ç”, dhe 42, pika 2, që garantojnë mbrojtjen dhe gjykimin brenda afatit të arsyeshëm, si dhe nenet 27 e 28, që vendosin për personin e privuar nga liria afate kushtetuese të cilat nuk janë në disponim të asnjë subjekti. Veprimi kolektiv, pra, nuk gjen mbështetje kushtetuese dhe, njëkohësisht, godet drejtpërdrejt të drejta kushtetuese të personave që nuk kanë asnjë lidhje me mosmarrëveshjen e pretenduar nga Dhoma e Avokatisë

25. Në planin procedural, neni 350, pikat 3–6, i Kodit të Procedurës Penale e dallon qartë pengesën objektive, që justifikon mungesën, nga mosparaqitja e pajustificuar e mbrojtësit të njoftuar rregullisht, për të cilën parashikon gjobën nga 5 000 deri në 100 000 lekë dhe ngarkimin e shpenzimeve. Aderimi në një vendim kolektiv është, për nga natyra, zgjedhje vullnetare e mbrojtësit dhe jo rrethanë objektive e pavarur nga vullneti i tij. Ky përfundim gjen mbështetje në jurisprudencën e GJEDNJ-së, e cila ka trajtuar drejtpërdrejt të njëjtën situatë në çështjen *Milone kundër Italisë*, ku theksoi se **qëllimi individual për të marrë pjesë në grevë nuk mund të nxirret thjesht nga njoftimi i një greve kolektive, pasi kjo e fundit nuk sjell detyrimin e individëve për të marrë pjesë në të, dhe se shtetit nuk mund t’i ngarkohet përgjegjësia për mangësinë e avokatit të zgjedhur nga vetë i akuzuari**.¹² Aty ku akti kolektiv nuk e detyron individin, mungesa mbetet vendim i tij dhe, si e tillë, mbetet brenda pikës 4 të nenit 350 e jo brenda pikës 3.

26. Në çështjen *Pafitis dhe të tjerë kundër Greqisë*, GJEDNJ vuri në dukje se një grevë e zgjatur e avokatëve “*prek të drejtat dhe interesat e atyre personave të cilët avokatët kanë detyrimin solemn t’i mbrojnë*”, ndërsa në çështje *Balliu kundër Shqipërisë* nuk konstatoi

¹¹ Vendimi nr. 7, datë 12.03.2010, i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë, pjesa III, pikat 1 dhe 2, ku referohet edhe *Le Compte, Van Leuven dhe De Meyere kundër Belgjikës* (GJEDNJ, 23.06.1981). Shih edhe vendimin nr. 62, datë 20.11.2023, mbi lirinë negative të organizimit dhe cilësinë e ligjit kufizues.

¹² *Milone kundër Italisë*, nr. 37477/97 (GJEDNJ, 23.03.1999); *Pafitis dhe të tjerë kundër Greqisë*, nr. 20323/92 (GJEDNJ, 26.02.1998), § 96; *Balliu kundër Shqipërisë*, nr. 74727/01 (GJEDNJ, 16.06.2005), §§ 35–38.

shkelje pikërisht aty ku autoritetet fillimisht shtynë seancat për t'i dhënë mbrojtësit mundësinë të vepronte dhe më pas caktuan mbrojtës kryesisht. Nga sa më sipër, konkludojmë se bojkoti nuk e justifikon mungesën, pasojat e tij nuk i atribuohen shtetit, por gjykata detyrohet të veprojë, dhe pikërisht rruga e ndjekur nga kjo Gjykatë, shtyrje, paralajmërim, caktim i mbrojtësit kryesisht dhe sanksionim i mungesës, është ajo që Konventa e pranon si të mjaftueshme.

27. Në planin e ligjit që rregullon vetë profesionin, bojkoti nuk ndeshet vetëm me ligjin procedural, por edhe me detyrimet që avokati ka marrë përsipër. Nenet 3, pika 2, dhe 8, shkronjat “a” dhe “c”, të ligjit nr. 55/2018 vendosin në qendër interesin e klientit dhe detyrimin për mbrojtje profesionale, të drejtë dhe efektive; neni 17 kërkon njoftim paraprak prej të paktën 15 ditësh për ndërprerjen e shërbimit, çka përjashton ndërprerjen e menjëhershme me vendim kolektiv; ndërsa nenet 30, 31 dhe 34 të Kodit Etik kërkojnë respektimin e gjykatës dhe ndalojnë shprehimisht shkaktimin e shtyrjeve të paarsyeshme në seancat gjyqësore. Mbrojtësi që, i njoftuar rregullisht, nuk paraqitet, nuk ofron një mbrojtje më të dobët: në atë seancë ai nuk ofron asnjë mbrojtje.

28. Edhe detyrimi për t'iu bashkuar veprimit kolektiv, i parashikuar në pikën 4 të vendimit nr. 268 prot., duhet të shqyrtohet edhe në raport me parimin e pjesëmarrjes vullnetare në këtë veprim. Kodi i Punës garanton lirinë e pjesëmarrjes ose të mospjesëmarrjes në grevë dhe ndalon shtrëngimin apo diskriminimin për shkak të ushtrimit të kësaj zgjedhjeje. **Në të njëjtën frymë, neni 264 i Kodit Penal parashikon si kundërvajtje penale detyrimin e punonjësit që, kundër vullnetit të tij, të marrë ose të mos marrë pjesë në grevë, si edhe krijimin e pengesave për vazhdimin e punës kur ai dëshiron të punojë.** Rendi juridik shqiptar, pra, e mbron veprimin kolektiv si liri dhe kurrë si detyrim; dhe nëse ky është kufiri aty ku greva njihet plotësisht, ai nuk mund të jetë më i gjerë aty ku greva as nuk ekziston si e tillë. Për rrjedhojë, edhe nëse abstenimi kolektiv i avokatëve shqyrtohet si formë e shprehjes së qëndrimit profesional, kjo nuk i jep organit drejtues kompetencën për ta bërë pjesëmarrjen të detyrueshme nëpërmjet kërcënimit me masa disiplinore ndaj avokatëve që zgjedhin të përmbushin detyrimet e mbrojtjes. Një vendim kolektiv nuk mund të krijojë, pa bazë ligjore, një detyrim që bie ndesh me përgjegjësinë profesionale të avokatit ndaj personit të mbrojtur dhe me detyrimet e tij në procesin gjyqësor.

29. Ky përfundim përforcohet nga rëndësia që ligjvënësi shqiptar i ka dhënë vazhdimësisë së shërbimit të drejtësisë. Neni 7, pika 3, i ligjit nr. 96/2016, *“Për statusin e gjyqtarëve dhe prokurorëve në Republikën e Shqipërisë”*, i ndryshuar, parashikon shprehimisht se *“Magjistrati nuk mund të marrë pjesë në grevë”*, pa përcaktuar përjashtime nga ky ndalim. Po kështu, neni 35 i ligjit nr. 152/2013, *“Për nëpunësin civil”*, i ndryshuar, përjashton ushtrimin e së drejtës së grevës në administratën e sistemit të drejtësisë, si pjesë e shërbimeve thelbësore të veprimtarisë shtetërore. Për nëpunësit civilë gjyqësorë, lidhja me këtë regjim përcaktohet nga neni 64, pika 1, i ligjit nr. 98/2016, *“Për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë”*. Këto ndalime nuk zbatohen drejtpërdrejt ndaj avokatëve, por përbëjnë një argument sistematik për vlerësimin e kufijve të veprimit të tyre kolektiv: **vazhdimësia e drejtësisë është një interes publik thelbësor, mbrojtja e të cilit nuk mund të varet vetëm nga statusi juridik i subjektit**

që shkakton ndërprerjen. Kur mosparaqitja kolektive e mbrojtësve pengon zhvillimin e seancave, veçanërisht të atyre që prekin lirinë personale, pasojat mbi shërbimin e drejtësisë dhe mbi të drejtat e individit janë po aq të drejtpërdrejta sa ato të ndërprerjes së punës nga personeli gjyqësor. Për këtë arsye, liria e veprimit kolektiv nuk mund të interpretohet si kompetencë për të imponuar pezullimin e këtij shërbimi.¹³

30. Të njëjtën lidhje ndërmjet veprimtarisë së mbrojtësit dhe vazhdimësisë së drejtësisë ka evidentuar Gjykata Kushtetuese e Republikës Italiane në vendimin nr. 171, të marrë më 16 maj 1996. Ajo ka vlerësuar se mospjesëmarrja në seanca e avokatëve, prania e të cilëve është e nevojshme, cenon administrimin e drejtësisë në një masë jo më të vogël se greva e personelit të kancelarive dhe sekretarive gjyqësore. Duke e konsideruar drejtësinë shërbim publik thelbësor, ajo shpalli antikushtetues rregullimin ligjor në pjesën ku nuk garantonte njoftim paraprak të përshtatshëm, kohëzgjatje të arsyeshme të abstenimit, sigurimin e shërbimeve thelbësore dhe procedura e masa për rastet e mosrespektimit. Nga ky arsyetim krahasues rezultoi se mungesa e një rregullimi të posaçëm nuk mund të interpretohet si njohje e një lirie të pakufizuar për ndërprerjen e mbrojtjes. Aq më pak mund të justifikojë një bojkot pa afat, që përfshin seancat për lirinë personale dhe u imponohet edhe avokatëve të gatshëm për të ushtruar mbrojtjen. Për rrjedhojë, vendimi i bojkotit nuk mund të përbëjë, në vetvete, shkak ligjor që detyron Gjykatën të shtyjë seancat ose të pezullojë veprimtarinë e saj; pasojat e mosparaqitjes duhet të vlerësohen sipas ligjit procedural dhe rrethanave konkrete, duke garantuar mbrojtjen efektive dhe duke përdorur mekanizmat ligjorë për vijimin e procesit.

31. Vendimi i Këshillit të Përgjithshëm nuk bën pjesë në aktet normative të nenit 116 të Kushtetutës dhe nuk është akt nënligjor i nxjerrë në zbatim të Kodit të Procedurës Penale; sipas standardit të vendosur nga Gjykata Kushtetuese me vendimin nr. 2, datë 03.02.2010, dhe të rikonfirmuar me vendimin nr. 16, datë 10.04.2015, kur një akt më i ulët bie ndesh me ligjin, “gjyqtari është i detyruar të bazohet në ligj”.¹⁴ Pranimi i së kundërtës do të nënkuptonte se një organ profesional mund të pezullojë, pa asnjë bazë ligjore, zbatimin e Kodit të Procedurës Penale dhe funksionimin e një gjykate.

32. Pikërisht këtë përfundim e mbështet edhe praktika kushtetuese italiane, e cila ka trajtuar drejtpërdrejt kufijtë e vetërregullimit profesional të avokatëve në raport me garancitë ligjore të lirisë personale. Me vendimin nr. 180, datë 10 korrik 2018, Gjykata Kushtetuese e Republikës Italiane shpalli antikushtetues nenin 2-bis të ligjit nr. 146/1990, në pjesën ku ai lejonte që kodi i vetërregullimit të abstenimit të avokatëve

¹³ Në funksion të interpretimit të normave ligjore, në vendimin Nr. 28, datë 16.12.2008 Gjykata Kushtetuese ndër të tjera arsyeton: “Në bazë të këtij parimi gjykata duhet të kërkojë gjithmonë brenda rendit juridik të shtetit shqiptar normën që rregullon një rast konkret. Ajo duhet të mbështetet në një autoritet që ka forcën e ligjit dhe që zgjidh mosmarrëveshjen konkrete. Në rast se një normë e tillë nuk ekziston ajo duhet të kërkojë edhe norma të tjera që rregullojnë rastet analoge. Gjykata, për zgjidhjen e një mosmarrëveshjeje ka detyrën funksionale për të kryer interpretime të ndryshme në lidhje me kuptimin e normave, me kërkimin e normave që rregullojnë rastet analoge apo me identifikimin e parimeve të përgjithshme dhe të jurisprudencës kushtetuese.”.

¹⁴ Vendimi nr. 2, datë 03.02.2010, i Gjykatës Kushtetuese, pjesa II e arsyetimit; Vendimi nr. 16, datë 10.04.2015, paragrafët 24–25; nenet 4, 116, 118, 132 dhe 145 të Kushtetutës.

të ndërhynte në rregullimin e lirisë personale të të pandehurit në paraburgim.¹⁵ Arsyetimi është tërësisht i zbatueshëm në rastin konkret: kufijtë e kufizimit të lirisë personale janë rezervë absolute e ligjit, dhe asnjë burim nënligjor apo i vetërregullimit profesional nuk mund të ndërhyjë në to. Vendimi u dha në kuadër të gjykimeve me numër të konsiderueshëm të pandehurish në paraburgim, dhe sqaroi se problemi nuk ishte thjesht moszbatimi i aktit të vetërregullimit, por vetë kushtetutshmëria e normës që i kishte lejuar atij akti të prekte afatet e paraburgimit. Me vendimin e mëvonshëm nr. 14/2019, e njëjta Gjykatë e rikonfirmoi se asnjë akt vetërregullimi profesional nuk mund të ndikojë në afatet dhe në regjimin e lirisë personale.¹⁶

33. Rëndësia e kësaj praktike për çështjen në shqyrtim nuk qëndron vetëm në mbrojtjen e lirisë personale, por edhe në dallimin që ajo vendos ndërmjet autonomisë së organizmave profesionale për të rregulluar ushtrimin kolektiv të abstenimit dhe kufijve që duhet të respektohen për të garantuar funksionimin e drejtësisë dhe të drejtat e personave që i nënshtrohen procesit gjyqësor. Në këtë kuptim, veçanërisht domethënës është edhe Kodi i Vetërregullimit të Abstenimit të Avokatëve nga Seancat Gjyqësore në Itali¹⁷. Ky Kod dëshmon se abstenimi kolektiv nuk konceptohet si një e drejtë e pakufizuar, e ushtrueshme pa afate dhe pa kufizime, por si një formë e organizuar e ushtrimit të veprimtarisë profesionale, e kushtëzuar nga respektimi i rregullave të posaçme. Konkretisht, Kodi përcakton shprehimisht rastet në të cilat abstenimi nuk lejohet. Neni 4, pika 1, shkronja “b”, parashikon se abstenimi nuk lejohet në procedimet ku i pandehuri ndodhet në paraburgim ose vuan dënimin me burgim, kur ai kërkon shprehimisht që procedimi të vazhdojë, pavarësisht abstenimit të mbrojtësit. Në këtë rast, mbrojtësi, qoftë i zgjedhur, qoftë i caktuar kryesisht, nuk mund të abstenojë në mënyrë të ligjshme dhe ka detyrimin të sigurojë shërbimin e tij profesional. Ky parashikim tregon se autonomia profesionale e avokatit dhe vendimmarrja kolektive e organizmave të avokatisë nuk mund të ushtrohen në mënyrë që të mënjanojnë vullnetin e shprehur të të pandehurit për vijimin e procesit dhe garancitë që lidhen me lirinë e tij personale. Në të njëjtën linjë, neni 4 përcakton kategori të tjera procedimesh penale ku abstenimi nuk lejohet, duke përfshirë, ndër të tjera, seancat për vleftësimin e arrestimit dhe ndalimit, seancat që lidhen me masat e sigurimit dhe rastet kur ekziston rreziku i përmbushjes së afatit të parashkrimit. Ndërsa neni 7 ruan mundësinë e vlerësimit të shkeljeve në kuadrin e përgjegjësisë disiplinore profesionale dhe kërkon bashkërendimin e nismave të organizmave të avokatisë, duke vendosur në qendër mbrojtjen e qytetarëve.

¹⁵ Vendimi nr. 180 i vitit 2018 (Gjykata Kushtetuese e Republikës Italiane, vendosur më 10 korrik 2018, depozituar më 27 korrik 2018), i dhënë në një gjykim me rreth 150 të pandehur, shumë prej tyre në paraburgim, gjatë të cilit u shpallën pesë mospjesëmarrje kolektive brenda pesë muajsh. Gjykata shpalli antikushtetues nenin 2-bis të ligjit nr. 146/1990 në pjesën ku i lejonte kodit të vetërregullimit të ndërhynte në rregullimin e lirisë personale të të pandehurit në paraburgim, duke theksuar se kufijtë e kufizimit të lirisë personale janë rezervë absolute e ligjit, sipas neni 13, paragrafi i pestë, i Kushtetutës italiane.

¹⁶ Corte costituzionale, sentenza nr. 14, datë 9 janar 2019, § 4, e cila e rilexoi efektin e vendimit nr. 180/2018 mbi nenin 4 të kodit të vetërregullimit.

¹⁷ Consiglio Nazionale Forense (Këshilli Kombëtar i Avokatisë i Italisë). Kodi i vetërregullimit të abstenimeve të avokatëve nga seancat gjyqësore (Codice di autoregolamentazione delle astensioni dalle udienze degli avvocati): <https://www.consiglionazionaleforense.it/codice-di-autoregolamentazione-delle-astensioni-dalle-udienze-degli-avvocati>

34. Në juridiksionet që e kanë shqyrtuar drejtpërdrejt ligjshmërinë e bojkotit, përfundimi është i njëjtë. Gjykata Supreme e Indisë, në çështjen *Ex-Capt. Harish Uppal kundër Bashkimit Indian* (17.12.2002), ka mohuar shprehimisht të drejtën e avokatëve për të bojkotuar seancat, duke theksuar se gjykatat “*nuk mund t'i shtyjnë çështjet thjesht sepse avokatët janë në grevë, përndryshe kjo do të barazohej me bërjen palë në grevë*”; ndërsa Gjykata Supreme e Shteteve të Bashkuara, në çështjen *Federal Trade Commission kundër Superior Court Trial Lawyers Association*, 493 U.S. 411 (1990), e ka cilësuar të paligjshëm bojkotin e organizuar të avokatëve, duke mos pranuar që karakteri protestues i veprimit ta përjashtonte atë nga zbatimi i ligjit.¹⁸ Në të njëjtën frymë, Rekomandimi Rec (2000) 21 i Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës, Parimi III, pika 4, përcakton se “*çdo abstenim i avokatëve nga veprimtaria e tyre profesionale duhet të shmangë dëmtimin e interesave të klientëve ose të të tjerëve që kërkojnë shërbimet e tyre*”, ndërsa Memorandumi shpjegues u rekomandon shprehimisht gjyqtarëve përdorimin e sanksioneve të parashikuara nga legjislacioni kombëtar. Po ashtu, parimi 16 i Parimeve Themelore të OKB-së mbi Rolin e Avokatëve ndalon çdo sanksion a kërcënim ndaj avokatit për veprime të kryera në përputhje me detyrimet profesionale, pra edhe ndaj atij që zgjedh të paraqitet në seancë.¹⁹

35. Nga sa më sipër, vlerësojmë se thirrja për bojkot të seancave gjyqësore, drejtuar avokatëve të vetëpunësuar, nuk përbën shpallje greve në kuptimin e legjislacionit të punës, por thirrje për protestë kolektive, pjesëmarrja në të cilën mbetet zgjedhje e lirë dhe individuale. Liria për të protestuar përfshin edhe lirinë për të mos protestuar dhe nuk mund të shndërrohet në detyrim nën kërcënimin e procedimit disiplinor; për rrjedhojë, kjo thirrje nuk pezullon detyrimet e mbrojtësit ndaj gjykatës dhe klientit, nuk e pengon të paraqitet në seancë dhe nuk përlligj sanksionimin e kësaj zgjedhjeje. E drejta e protestës mund të ushtrohet në forma të ndryshme, por mbrojtja e saj nuk ligjëron çdo mjet të zgjedhur për shprehjen e kundërshtimit. Mjeti duhet të jetë i ligjshëm dhe proporcional, ndërsa kufizimet ndaj tij duhet të përmbushin kërkesat e nenit 17 të Kushtetutës për mbrojtjen e interesit publik dhe të të drejtave të të tjerëve. **Normat që garantojnë lirinë e protestës nuk mund të interpretohen të izoluar, por në harmoni me detyrimet profesionale të avokatit, garancitë procedurale të individit dhe vazhdimësinë e drejtësisë si shërbim publik thelbësor, të cilën vetë ligjvënësi e ka mbrojtur duke ndaluar grevën për magistratët dhe administratën e sistemit të drejtësisë.** Ndonëse këto ndalime nuk zbatohen drejtpërdrejt ndaj avokatëve, nga interpretimi sistematik i kuadrit ligjor rezulton se, në rastin konkret, bojkotimi i seancave në kundërshtim me detyrimet e mbrojtjes është mjet i palejueshëm proteste, veçanërisht kur preket liria personale. Ky kufizim lidhet me mjetin e përdorur dhe nuk mbron të drejtën për të protestuar në forma të tjera të ligjshme: **liria për të shprehur kundërshtimin nuk krijon**

¹⁸ *Ex-Capt. Harish Uppal kundër Bashkimit Indian*, (2003) 2 SCC 45 (Gjykata Supreme e Indisë, 17.12.2002); *Federal Trade Commission kundër Superior Court Trial Lawyers Association*, 493 U.S. 411 (Gjykata Supreme e SHBA-së, 22.01.1990).

¹⁹ Rekomandimi Rec(2000)21 i Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës, Parimi III, pika 4, dhe Memorandumi shpjegues, paragrafët 49–50; Parimet Themelore të OKB-së mbi Rolin e Avokatëve (Havanë, 1990), parimet 16 dhe 23.

të drejtën për të pezulluar zbatimin e ligjit, për ta lënë individin pa mbrojtje efektive apo për të penguar dhënien e drejtësisë.

V. Ndërhyrja institucionale

36. Gjykata ka marrë dhe do të vijojë të marrë masat që lejon legjislacioni në fuqi, duke shfrytëzuar mekanizmat dhe standardet e shtjelluara në paragrafët 15–21 të kësaj shkrese, për garantimin e mbrojtjes efektive dhe zhvillimin e proceseve brenda një afati të arsyeshëm. Megjithatë, mundësia e vijimit të gjykimit pa praninë e mbrojtësit, në rrethanat e veçanta dhe me garancitë e evidentuara nga jurisprudenca e Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë dhe standardet e GJEDNJ-së, duhet të mbetet zgjidhje përjashtimore, e mbështetur në vlerësimin konkret dhe të arsyetuar të çdo çështjeje, dhe të mos shndërrohet në mënyrën e zakonshme të zhvillimit të proceseve për shkak të bojkotit. Për këtë arsye, krahas ushtrimit të kompetencave procedurale dhe aktivizimit të mekanizmave disiplinorë ekzistues, nevojiten masa legjislative që të pasqyrojnë shprehimisht ndalimin e bojkotimit të seancave si mjet proteste në kundërshtim me detyrimet e mbrojtjes, ndalim që rezulton nga interpretimi sistematik i kuadrit ligjor në fuqi. Kjo ndërhyrje synon të parandalojë përsëritjen e praktikave të tilla dhe pasojat e shtyrjeve pa shkaqe të ligjshme, duke garantuar që vazhdimësia e drejtësisë të sigurohet përmes përmbushjes së rregullt të detyrimeve profesionale dhe jo përmes përdorimit të përsëritur të zgjidhjeve përjashtimore.

37. Ndërhyrja e kërkuar ka dy drejtime plotësuese: ushtrimin e kompetencave ekzistuese për shqyrtimin e përgjegjësisë disiplinore dhe ndërmarrjen e ndryshimeve ligjore që parandalojnë përsëritjen e këtyre praktikave. Nevoja për plotësime ligjore nuk nënkupton se bojkoti konkret është i lejueshëm ose se reagimi ndaj shkeljeve duhet të presë miratimin e tyre; ajo synon qartësimin e ndalimeve dhe forcimin e mekanizmave që garantojnë zbatimin efektiv të detyrimeve profesionale. Për këtë qëllim, vlerësojmë se institucionet adresuese nuk kanë pengesë të veprojnë brenda kompetencave përkatëse, pa e kushtëzuar ushtrimin e përgjegjësisë të njërit me nismën paraprake të tjetrit.

A. Nga Këshilli i Lartë Gjyqësor

38. Kërkojmë që Këshilli i Lartë Gjyqësor, në ushtrim të përgjegjësisë për mirëfunksionimin e pushtetit gjyqësor, të shqyrtojë gjendjen e paraqitur dhe propozimet e mëposhtme dhe, nëse i vlerëson të mbështetura, t'i propozojë ministrit të Drejtësisë ushtrimin e nismës për ndryshime ligjore, sipas nenit 93 të ligjit nr. 115/2016, "*Për organet e qeverisjes së sistemit të drejtësisë*". Në këtë kuadër, Këshilli mund të vlerësojë ndikimin e bojkotit në veprimtarinë gjyqësore, efektivitetin e mekanizmave proceduralë ekzistues dhe nevojën për garanci shtesë për vijimësinë e mbrojtjes dhe zhvillimin e proceseve.

39. Propozimi i parë është ndryshimi dhe plotësimi i ligjit nr. 55/2018, "*Për profesionin e avokatit në Republikën e Shqipërisë*" dhe, sipas nevojës, i nenit 350 dhe dispozitave të tjera përkatëse të Kodit të Procedurës Penale, për të përcaktuar shprehimisht kufijtë dhe pasojat juridike të abstenimit kolektiv që pengon përmbushjen e detyrimeve të mbrojtjes. Rregullimi duhet të garantojë vijimësinë e mbrojtjes së detyrueshme, veçanërisht në

procedimet urgjente dhe ato që prekin lirinë personale, funksionimin efektiv të listës së mbrojtësve të caktuar kryesisht dhe mekanizma të përshtatshëm për rastet e refuzimit kolektiv të shërbimit. Njëkohësisht, duhet të parashikojë ndalimin e shprehur të imponimit të pjesëmarrjes në protestë dhe mbrojtjen e avokatit nga çdo masë disiplinore e bazuar vetëm në zgjedhjen e tij për të mos iu bashkuar bojkotit dhe për të përmbushur detyrimet profesionale.

40. Propozimi i dytë lidhet me parashikimin e një përfaqësimi institucional proporcional të magistratëve gjyqtarë dhe prokurorë, si dhe të Shkollës së Magistraturës, në organet drejtuese të Dhomës së Avokatisë së Shqipërisë. Duke marrë parasysh se në secilin prej këshillave me njëmbëdhjetë anëtarë të KLGJ-së dhe KLP-së dy anëtarë zgjidhen nga radhët e avokatisë, propozojmë që i njëjti raport në përqindje të shërbejë si kriter për përfaqësimin përkatës të gjyqtarëve dhe prokurorëve në organet drejtuese të Dhomës, krahas përfaqësimit të Shkollës së Magistraturës. Për këtë ndërhyrje duhet të shërbejnë të njëjtat arsye që mbështetën përfshirjen e aktorëve jashtë gjyqësorit në organet e qeverisjes së drejtësisë gjatë reformës: shmangia e korporatizmit dhe e mbylljes së vendimmarrjes brenda interesave të një grupi profesional, sigurimi i një përbërjeje balancuese dhe forcimi i përgjegjshmërisë ndaj përdoruesve të drejtësisë dhe shoqërisë. Këto qëllime kanë rëndësi edhe për Dhomën, për shkak të natyrës së saj si person juridik publik, të evidentuar në vendimin nr. 7, datë 12.03.2010, të Gjykatës Kushtetuese, dhe ndikimit të vendimmarrjes së saj në funksionimin e drejtësisë. Përfaqësimi i propozuar plotëson mekanizmat ekzistues të bashkëpunimit, përfshirë përfaqësimin e KLGJ-së dhe KLP-së në Komitetin Disiplinor, dhe duhet të shoqërohet me garanci për pavarësinë e gjyqësorit, autonominë e prokurorisë, vetërregullimin e avokatisë dhe shmangien e konflikteve të interesit.

B. Nga ministri i Drejtësisë

41. Roli i ministrit të Drejtësisë në këtë çështje është i dyfishtë. Së pari, përgatitja dhe propozimi i ndryshimeve ligjore në fushën e drejtësisë, për ushtrimin e nismës ligjvënëse nga Këshilli i Ministrave. Sipas nenit 81 të Kushtetutës, të drejtën për të propozuar ligje e kanë Këshilli i Ministrave, çdo deputet dhe 20 000 zgjedhës; gjykatat dhe Këshilli i Lartë Gjyqësor nuk janë subjekte të kësaj nisme. Pikërisht në këtë kuadër, neni 93, pika 3, i ligjit nr. 115/2016 parashikon që KLGJ-ja i propozon ministrit të Drejtësisë ushtrimin e nismës për ndryshime ligjore. Megjithatë, ky propozim nuk është kusht për veprimin e Ministrisë, e cila mund të ndërmarrë me nismën e vet përgatitjen e ndryshimeve të nevojshme. Po kështu, çdo deputet mund të ushtrojë në mënyrë të pavarur të drejtën kushtetuese të nismës ligjvënëse. Për rrjedhojë, bashkëpunimi ndërinstitutional duhet të shërbejë për përmirësimin dhe realizimin e propozimeve, jo për shtyrjen e reagimit ndaj një situatë që cenon funksionimin e drejtësisë.

42. Së dyti, ministri i Drejtësisë ka kompetenca të shprehura në iniciimin dhe ndjekjen e procedimit disiplinor ndaj avokatëve. Neni 40, pika 2, shkronja “b”, i ligjit nr. 55/2018 e përcakton si subjekt që ka të drejtë të kërkojë fillimin e procedimit, krahas gjyqtarëve dhe prokurorëve të parashikuar në shkronjën “c”. Neni 42, pikat 4 dhe 5, i njeh, në rastet e ankesave të paraqitura nga gjyqtarët, të drejtën për ta paraqitur ankesën drejtpërdrejt pranë

Komitetit Disiplinor kur Komisioneri i Ankimeve nuk vepron brenda afatit, si dhe të drejtën për të ankimuar vendimin e tij. Neni 43, pika 2, shkronja “ç”, parashikon përfaqësimin e Ministrisë së Drejtësisë në Komitetin Disiplinor, ndërsa neni 46, pikat 1 dhe 2, e përfshin Ministrin ndër subjektet që mund të propozojnë masat e heqjes së titullit profesional ose të pezullimit të lejes së ushtrimit të profesionit, kur plotësohen kushtet ligjore. Këto kompetenca dëshmojnë se roli i Ministrit nuk kufizohet në marrjen e dëgjimit ose përcjelljen formale të konstatimeve, por përfshin mundësinë e veprimit konkret për shqyrtimin efektiv të tyre.

43. Në këto kushte, kur gjykata, në zbatim të nenit 56 të Kodit të Procedurës Penale dhe nenit 40, pika 2, shkronja “c”, të ligjit nr. 55/2018, përcjell konstatimet për shkelje të detyrimeve profesionale, kërkohet edhe ndjekja institucionale e tyre nga ministri i Drejtësisë, përmes mekanizmave që ligji i njej. Përballë fakteve që tregojnë cenimin e mbrojtjes efektive dhe pengimin e veprimtarisë gjyqësore, vlerësojmë se ushtrimi i këtyre kompetencave përbën përgjegjësi institucionale për të reaguar dhe nuk duhet të mbetet një mundësi e pashfrytëzuar. Për rrjedhojë, kërkojmë shqyrtimin e fakteve dhe iniciimin e procedimeve përkatëse ndaj avokatëve për të cilët evidentohen shkelje, përfshirë avokatët që ushtrojnë funksione në organet drejtuese të Dhomës dhe kanë përgjegjësi individuale në shpalljen ose imponimin e bojkotit. Shqyrtimi duhet të individualizojë veprimet dhe përgjegjësinë e secilit, duke respektuar të drejtën për t’u dëgjuar dhe garancitë e procedimit. Çdo propozim për masë disiplinore duhet të mbështetet në shkeljet e provuara dhe kriteret ligjore, ndërsa vendimmarrja përkatëse u takon organeve kompetente sipas ligjit.

Për sa më sipër, në respekt të kompetencave kushtetuese dhe ligjore të institucioneve adresuese,

K Ë R K O J M Ë:

1. Shqyrtimin nga Këshilli i Lartë Gjyqësor të gjendjes dhe të propozimeve të paraqitura, si dhe propozimin ministrit të Drejtësisë të ndryshimeve ligjore të vlerësuara të nevojshme, sipas nenit 93 të ligjit nr. 115/2016.
2. Ndërmarrjen nga Ministria e Drejtësisë të punës për përgatitjen e ndryshimeve ligjore, pa e kushtëzuar me një propozim paraprak të KLGJ-së, për garantimin e vijimësisë së mbrojtjes, ndalimin e imponimit të protestës dhe parandalimin e përsëritjes së bojkotit në kundërshtim me detyrimet profesionale.
3. Shqyrtimin e propozimit për përfaqësim institucional proporcional të gjyqtarëve dhe prokurorëve, si dhe të Shkollës së Magjistraturës, në organet drejtuese të Dhomës së Avokatisë së Shqipërisë, sipas arsyetimit të parashtruar më sipër.
4. Ushtrimin nga Ministri i Drejtësisë të kompetencave për iniciimin dhe ndjekjen e procedimeve disiplinore lidhur me shkeljet e evidentuara, përfshirë përgjegjësinë individuale të avokatëve që ushtrojnë funksione drejtuese në Dhomën e Avokatisë së Shqipërisë, si dhe përdorimin e mekanizmave ligjorë në rastet e mosveprimit brenda afateve ose të vendimmarrjeve të kundërshtueshme.

Bashkëlidhur do të gjeni relacionin analitik të zgjeruar “Mbi paligjshmërinë e mospjesëmarrjes kolektive të avokatëve në seancat gjyqësore”, i cili trajton standardet kushtetuese, konvencionale, procedurale dhe profesionale, jurisprudencën e gjykatave shqiptare dhe të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, si dhe praktikën e gjykatave kushtetuese dhe supreme të sistemeve të krahasuara. Ky dokument përcillet për të ndihmuar institucionet adresuese në vlerësimin e situatës dhe ndërmarrjen e nismave të propozuara.

Gjithashtu, bashkëlidhur përcillet shkresa nr. 3287 prot., datë 16.09.2026, e Gjykatës së Posaçme të Shkallës së Parë për Korrupsionin dhe Krimin e Organizuar, drejtuar Dhomës së Avokatisë së Shqipërisë.

Duke ju falënderuar për bashkëpunimin,

ZËVENDËSKRYETAR

ERJON BANI

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
GJYKATA E POSAÇME E SHKALLËS SË PARË
PËR KORRUPSIONIN DHE KRIMIN E ORGANIZUAR

RELACION ANALITIK
MBI PALIGJSHMËRINË E MOSPJESËMARRJES KOLEKTIVE TË
AVOKATËVE NË SEANCAT GJYQËSORE

Standardet kushtetuese, konvencionale, procedurale dhe profesionale; jurisprudenca e gjykatave shqiptare dhe e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut; praktika e gjykatave kushtetuese dhe supreme të sistemeve të krahasuara

I. Objekti dhe struktura e relacionit

1. Ky relacion synon të analizojë kuadrin normativ dhe jurisprudencial që rregullon ushtrimin e profesionit të avokatit në raport me detyrimin për të marrë pjesë në seancat gjyqësore, si dhe kufijtë juridikë të veprimeve kolektive që cenojnë zhvillimin e procesit gjyqësor. Në këtë kuadër, analiza përqendrohet në dy çështje të ndërlidhura me njëra-tjetrën: nëse mospjesëmarrja kolektive e avokatëve në seancat gjyqësore gjen mbështetje në legjislacionin në fuqi dhe cilat janë pasojat juridike e procedurale që rrjedhin prej saj.
2. Për t'iu përgjigjur këtyre çështjeve, analiza nisët nga natyra juridike e subjektit që ka vendosur ose organizuar mospjesëmarrjen kolektive dhe nga statusi i avokatit në ushtrimin e funksionit të tij profesional. Ky shqyrtim paraprak është i nevojshëm për të përcaktuar nëse veprimi kolektiv mund të mbështetet në lirinë e organizimit dhe në të drejtën e grevës, si dhe cilët janë kufijtë që burojnë nga natyra e profesionit dhe nga nevoja për të garantuar funksionimin e rregullt të drejtësisë. Në vijim, trajtohet çështja nëse mospjesëmarrja kolektive mund të kualifikohet juridikisht si grevë dhe, në çdo rast, nëse vendimmarrja kolektive mund të shtrihet deri në detyrimin e avokatëve për të aderuar, duke cenuar lirinë e tyre individuale të ushtrimit të profesionit.
3. Mbi këtë bazë, relacioni shqyrton standardet e zbatueshme të së drejtës së brendshme, duke ndjekur rendin e burimeve normative dhe rëndësinë e tyre për çështjen objekt analize. Fillimisht, trajtohen garancitë dhe kufizimet që burojnë nga Kushtetuta dhe instrumentet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë; më pas, dispozitat përkatëse të legjislacionit procedural penal dhe rregullat që lidhen me hierarkinë e akteve normative; dhe, në vijim, kuadri ligjor i posaçëm që rregullon profesionin e avokatit. Kjo analizë plotësohet me jurisprudencën e Gjykatës Kushtetuese dhe të Gjykatës së Lartë, me qëllim evidentimin e standardeve të konsoliduara për raportin ndërmjet të drejtave profesionale, detyrimeve procedurale dhe garantimit të zhvillimit të procesit gjyqësor.
4. Në një plan më të gjerë, relacioni shqyrton edhe standardet ndërkombëtare dhe përvojën e juridiksioneve të tjera, për të identifikuar mënyrën se si sisteme të ndryshme

juridike e kanë trajtuar mospjesëmarrjen kolektive të avokatëve dhe ndikimin e saj në administrimin e drejtësisë. Në këtë kuadër, analizohen jurisprudenca e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, jurisprudenca kushtetuese italiane, praktika e Gjykatës Supreme të Indisë dhe e gjykatave të Shteteve të Bashkuara, si dhe modelet përkatëse gjermane, franceze dhe britanike. Shqyrtimi përfshin gjithashtu praktikën e juridiksioneve penale ndërkombëtare, të drejtën e Bashkimit Evropian dhe standardet profesionale ndërkombëtare që lidhen me pavarësinë e avokatit, lirinë e organizimit dhe përgjegjësitë që shoqërojnë ushtrimin e profesionit.

5. Në përfundim, gjetjet e analizës normative dhe jurisprudenciale ndërthuren për të përcaktuar kufijtë juridikë të mospjesëmarrjes kolektive, pasojat që ajo mund të prodhojë në zhvillimin e procesit gjyqësor dhe detyrimet që u takojnë subjekteve përkatëse në respektimin e ligjit. Kështu, relacioni synon të ofrojë një bazë të argumentuar për vlerësimin juridik të çështjes dhe për identifikimin e masave institucionale që mund të nevojiten për të garantuar njëkohësisht ushtrimin e të drejtave profesionale dhe funksionimin e rregullt të drejtësisë.

II. Premisa: avokatia si shërbim publik dhe statusi juridik i Dhomës së Avokatisë

6. Analiza e çështjes mbështetet në një premisë juridike themelore: natyrën juridike të subjektit që ka nxjerrë aktin dhe karakterin e funksionit që ushtron avokati. Kjo premisë nuk përbën çështje të hapur për interpretim në rendin juridik shqiptar, pasi është përcaktuar nga Gjykata Kushtetuese nëpërmjet një vendimi që, në kuptim të nenit 132 të Kushtetutës, ka fuqi detyruese të përgjithshme.

7. Çështja nëse vendimet e organeve të Dhomës së Avokatisë për bojkotimin e seancave gjyqësore mund të mbështeten në lirinë e organizimit është trajtuar nga Gjykata Kushtetuese në vendimin nr. 7, datë 12.03.2010. Ky vendim ka rëndësi të veçantë, pasi kontrolli kushtetues u vu në lëvizje nga vetë Dhoma Kombëtare e Avokatisë, e cila, ndër të tjera, pretendoi se organizimi i avokatisë, si një bashkim avokatësh që funksionon mbi bazën e vetërregullimit, ka tiparet e një shoqate dhe se dispozita e kundërshtuar cenonte të drejtën e avokatëve *“për t’u organizuar dhe për të funksionuar si shoqatë e pavarur jofitimprurëse”*.

8. Gjykata Kushtetuese e pranoi kërkesën në themel për sa i përket çështjes së autonomisë financiare të Dhomës, por rrëzoi shprehimisht pretendimin e mbështetur në nenin 46 të Kushtetutës dhe nenin 11 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Për rrjedhojë, arsyetimi i saj duhet të lexohet duke dalluar çështjen e autonomisë së organizimit profesional nga pretendimi për mbrojtjen kushtetuese të këtij organizimi në kuadër të lirisë së organizimit.¹

9. Arsyetimi i Gjykatës Kushtetuese në këtë pikë është i qartë: *“Neni 46 i Kushtetutës, ashtu si edhe neni 11 i KEDNJ-së, sanksionon të drejtën e organizimit kolektiv të individëve për çfarëdo qëllimi të ligjshëm, çka nënkupton se çdo person mund të*

¹ Vendimi nr. 7, datë 12.03.2010, i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë (V-7/10), dhënë mbi kërkesën e Dhomës Kombëtare të Avokatisë; në veçanti pjesa III, pika 1 (lidhur me parimin e shtetit të së drejtës) dhe pika 2 (lidhur me pretendimin e shkeljes së nenit 46 të Kushtetutës).

bashkohet me të tjerë, me vullnet të lirë dhe pa ndërhyrjen e shtetit, për të arritur një qëllim të përbashkët të caktuar. Organizimet që hyjnë në fushën e veprimit të këtyre dispozitave karakterizohen nga 'karakter i vullnetar' [...]. Por, Gjykata Kushtetuese thekson se jo të gjitha organizatat janë shoqata në kuptimin e dispozitave të mësipërme. [...] Shoqatat profesionale dhe të tjera që përcaktohen nga Shteti dhe qeverisen nga e drejta publike, në parim, dalin jashtë fushës së veprimit të kësaj dispozite, pasi këto organizma janë pjesë e kuadrit rregullues dhe veprojnë në interesin publik për të siguruar ruajtjen e standardeve profesionale.”

10. Mbi këtë bazë, Gjykata Kushtetuese arriti në përfundimin se **“Dhoma Kombëtare e Avokatisë si organizim i avokatëve ka statusin ligjor të një subjekti të të drejtës publike, i themeluar nga ligjvënësi me qëllim që të përmbushë një funksion publik – kontrollin e ushtrimit të profesionit të avokatit dhe mbrojtjen e autonomisë së këtij profesioni”, dhe se “një organ rregullues si Dhoma e Avokatisë nuk mund të konsiderohet si shoqatë në kuptim të nenit 46 të Kushtetutës, sepse ky organizëm nuk është krijuar në ushtrim të të drejtës kushtetuese individuale të organizimit kolektiv”. Ky qëndrim u mbështet edhe në jurisprudencën konvencionale, sipas së cilës “Dhoma e Avokatisë janë subjekte të së drejtës publike të rregulluara me ligj dhe ndjekin një objektiv në interesin e përgjithshëm, që është promovimi i pavarësisë dhe ndihmës ligjore të aftë, pra promovimi i vetë drejtësisë”.**²

11. Po aq i rëndësishëm është arsyetimi i Gjykatës Kushtetuese mbi qëllimin publik të profesionit. Ajo theksoi se **“realizimi i së drejtës së mbrojtjes përfshin jo vetëm të drejtën për të patur një avokat por dhe realizimin e një mbrojtje të kualifikuar dhe efektive. Pra, avokatia si profesion është e përfshirë në realizimin e një qëllimi publik, por në të njëjtën kohë Dhoma është një organizim i ndarë nga shteti dhe i ushtron funksionet në mënyrë të pavarur”; se “interesat e drejtësisë kërkojnë detyrimisht realizimin e mbrojtjes, qoftë edhe me avokat të caktuar kryesisht”; dhe se avokatia, si profesion i lirë, “i nënshtrohet parimeve të integritetit moral, konfidencialitetit, respektit për rregullat e etikës, [...] mbrojtjes së interesave të klientit dhe respektit për gjykatat”**

12. Në të njëjtin vendim, Gjykata Kushtetuese sqaroi edhe raportin midis autonomisë dhe natyrës publike të funksionit: **“administrimi autonom i avokatëve nga Dhoma, aspekt i të cilës është edhe autonomia financiare/buxhetore, njihet si garanci e aktivitetit të dhënies së ndihmës ligjore”; por, njëkohësisht, “shteti i ushtron funksionet e tij jo vetëm nëpërmjet një sistemi institucionesh shtetërore por, në një farë mase, edhe nëpërmjet organizimeve të tjera joshetërore, të cilave u besohet me ligj, ushtrimi i funksioneve publike të caktuara”, dhe “pa garantimin e një sistemi të tillë vetërregullimi dhe vetëqeverisjeje, delegimi i funksioneve përkatëse në duart e individit privat do të ishte i pajustifikueshëm nga pikëpamja kushtetuese”. Autonomia është, pra, garanci e pavarësisë**

² Vendimi nr. 7/2010 i Gjykatës Kushtetuese, pjesa III, pika 2, ku referohet vendimi i GJEDNJ-së në çështjen *Le Compte, Van Leuven dhe De Meyere kundër Belgjikës*, datë 23.06.1981, si edhe vendimi i Komisionit Evropian të të Drejtave të Njeriut, datë 2 korrik 1990, mbi kërkesën e shoqatës “Grupi i avokatëve të rinj” kundër Spanjës. Shih gjithashtu *Le Compte, Van Leuven dhe De Meyere kundër Belgjikës*, nr. 6878/75 dhe 7238/75 (GJEDNJ).

së profesionit, jo përjashtim nga natyra publike e funksionit të tij. **Nga pikëpamja e funksionimit, avokatia është publike dhe jo private.**

13. Nga ky vendim mund të nxirren pesë përfundime me rëndësi për çështjen në shqyrtim. *Së pari*, vendimi i organeve të Dhomës së Avokatisë për bojkotimin e seancave gjyqësore nuk mund të barazohet automatikisht me ushtrimin e lirisë individuale të organizimit, pasi duhet të vlerësohet në raport me natyrën juridike të Dhomës, funksionet që i janë besuar me ligj dhe kufijtë e kompetencave të saj. Për rrjedhojë, liria e organizimit e garantuar nga neni 46 i Kushtetutës dhe neni 11 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut nuk mund të shërbejë, në vetvete, si bazë për t'i njohur një akti të tillë efekte juridike që tejkalojnë kompetencat e organit që e ka nxjerrë atë.

14. *Së dyti*, funksionet që i janë besuar Dhomës në kuadër të organizimit dhe rregullimit të profesionit të avokatit duhet të ushtrohen në përputhje me qëllimin për të cilin ato janë parashikuar nga ligji. Një vendim kolektiv që sjell ndërprerjen e pjesëmarrjes së avokatëve në seancat gjyqësore duhet, për këtë arsye, të vlerësohet edhe për nga pajtueshmëria me detyrimet që burojnë nga funksioni i avokatisë në administrimin e drejtësisë dhe garantimin e një mbrojtjeje efektive.

15. *Së treti*, liria individuale e avokatit për t'u organizuar në shoqata private dhe për të shprehur kundërshtimin e tij nëpërmjet formave të ligjshme të protestës duhet dalluar nga kompetencat e organeve drejtuese të Dhomës. Kjo liri përfshin edhe të drejtën e individit për të mos iu bashkuar një nisme kolektive. Për rrjedhojë, vendimmarrja e organeve të Dhomës nuk mund të interpretohet si burim i një detyrimi të pakushtëzuar për çdo avokat që të aderojë në bojkot.

16. *Së katërti*, konstatimi i Gjykatës Kushtetuese se “*me statutin e saj Dhoma ka tejkaluar kompetencat e dhëna nga Ligji*” nënvizon se autonomia organizative dhe aktet e brendshme të Dhomës nuk mund të ushtrohen përtej kufijve të përcaktuar nga ligji. Ky standard është i rëndësishëm edhe për vlerësimin e vendimeve kolektive të organeve të saj: qëllimi i ndjekur nuk mund të zëvendësojë bazën ligjore dhe as të justifikojë ushtrimin e kompetencave që nuk janë dhënë shprehimisht.

17. *Së pesti*, respektimi i gjykatave dhe i funksionimit të drejtësisë duhet parë në kuadër të statusit dhe përgjegjësisë të profesionit të avokatit. Autonomia profesionale nuk e përjashton detyrimin për të respektuar ligjin dhe për të mos cenuar funksionimin e procesit gjyqësor. Për këtë arsye, çdo formë e veprimit kolektiv të avokatëve duhet të ushtrohet brenda kufijve ligjorë dhe pa cenuar garancitë procedurale të palëve apo ushtrimin e funksionit gjyqësor.

18. Në të njëjtën linjë, me **vendimin nr. 62, datë 20.11.2023**, Gjykata Kushtetuese ka rikujtuar se “*liria e organizimit, si një liri negative e garantuar nga Kushtetuta, ka për qëllim dhënien e mundësisë shtetasve për t'u grumbulluar dhe organizuar të lirë dhe sipas preferencës për synime dhe objektiva të përbashkëta*”, se “*kjo e drejtë nuk është absolute dhe mund të jetë objekt i kufizimeve*”, dhe se kriteri i kufizimit me ligj “*nuk kërkon vetëm që masa e kundërshtuar të jetë e parashikuar me ligj, por, gjithashtu, i referohet edhe cilësisë së ligjit në fjalë*”, çka e bën kompetent për kufizimin vetëm organin më të lartë

ligjvënës.³ Nga ky standard rrjedh drejtpërdrejt se një detyrim për të bojkotuar seancat, i imponuar ndaj avokatit individual nga organi i Dhomës dhe jo nga ligji, përbën një kufizim të lirisë së tij negative dhe të të drejtave procedurale të të pandehurve, i cili **nuk mund të ketë fuqi detyruese**.

19. Në të njëjtin përfundim ka arritur, në mënyrë të pavarur, edhe Gjykata Kushtetuese Federale Gjermane, për organizmat e së drejtës publike me anëtarësim të detyrueshëm. Në vendimin BVerfGE 38, 281, ajo ka theksuar se *“çështjes mbi kufijtë kushtetues të një anëtarësimi të detyrueshëm në një shoqatë të së drejtës publike [...] nuk mund t’i jepet përgjigje nisur nga neni 9 GG, sepse kjo dispozitë garanton vetëm lirinë për të themeluar bashkime të së drejtës private, për të aderuar në to ose për të dalë prej tyre”, dhe se “shoqatat e së drejtës publike lejohen të themelohen vetëm për të marrë përsipër detyra publike legjitime”*.⁴ Përputhja e qëndrimeve të dy gjykatave kushtetuese mbi raportin ndërmjet statusit publik të organizmit dhe mundësisë së mbështetjes së akteve të tij në lirinë e organizimit përforcon këtë premisë si bazë të rëndësishme të arsytimit juridik.

III. E drejta e grevës dhe kufijtë e saj

20. Në planin kushtetues, neni 51 i Kushtetutës e garanton të drejtën e grevës së punonjësit, duke e lidhur atë shprehimisht me marrëdhëniet e punës, dhe parashikon njëkohësisht se kufizime për kategori të veçanta punonjësish mund të vendosen me ligj për të siguruar shërbimet thelbësore publike.⁵ Dy janë, pra, elementet që dalin qysh në nivelin kushtetues: titullari i së drejtës është punonjësi në një marrëdhënie pune, dhe vetë e drejta është e kufizueshme me ligj kur në rrezik janë të drejta apo vlera të tjera themelore.

21. Kodi i Punës e zhvillon këtë kuadër në mënyrë të hollësishme. *Së pari*, ai e përcakton në mënyrë të mbyllur subjektin e së drejtës: **vetëm sindikatat kanë të drejtë ta organizojnë grevën dhe ta shpallin atë**. *Së dyti*, ai e kushtëzon ligjshmërinë e saj me katër kërkesa kumulative: organizimin nga një sindikatë që gëzon personalitet juridik ose që aderon në një organizatë sindikale me personalitet të tillë; qëllimin e arritjes së nënshkrimit apo të zbatimit të një kontrate kolektive pune, ose të plotësimit të kërkesave që burojnë nga marrëdhëniet e punës; përpjekjen paraprake të palëve për të rënë dakord nëpërmjet procedurës së ndërmjetësimit dhe të pajtimit; si edhe mospërputhjen me legjislacionin në fuqi. *Së treti*, ai e ndalon ushtrimin e grevës në shërbimet e rëndësishë

³ Vendimi nr. 62, datë 20.11.2023, i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë (V-62/23), paragrafët 23–27, ku Gjykata rikujton edhe vendimet e saj nr. 38, datë 09.12.2022; nr. 3, datë 05.02.2010; nr. 30, datë 05.07.2021; nr. 20, datë 04.04.2014 dhe nr. 20, datë 11.07.2006.

⁴ *Vendime të përzgjedhura të Gjykatës Kushtetuese Federale Gjermane*, Botim jubilar, përmbledhur nga Prof. em. Dr. Jürgen Schwabe, përkthyer nga Dr. Brikena Kadzadej, Fondacioni Konrad-Adenauer, Programi i Shtetit të së Drejtës për Europën Juglindore, 2010, ISBN 978-9989-2241-7-1, nr. 22, BVerfGE 38, 281 (*Arbeitnehmerkammern*), vendim i Senatit të Parë, datë 18 dhjetor 1974, ff. 114–115, ku riprodhohet arsyetimi i BVerfGE 10, 89 (*Erfvverband*), datë 29 korrik 1959, f. 102.

⁵ Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë (ligji nr. 8417, datë 21.10.1998, e ndryshuar), neni 51: *“1. E drejta e punëmarrësit për grevë që lidhet me marrëdhëniet e punës është e garantuar. 2. Kufizimet për kategori të veçanta punëmarrësish mund të vendosen me ligj për t’i siguruar shoqërisë shërbimet e domosdoshme.”* Dispozita i referohet shprehimisht punëmarrësit dhe marrëdhënies së punës, ndërsa avokati e ushtron profesionin në mënyrë të pavarur, sipas ligjit nr. 55/2018: <https://qbz.gov.al/eli/ligj/2018/07/23/55>

jetike dhe e kushtëzon atë, në sektorë të tjerë, me garantimin paraprak të shërbimit minimal. *Dhe së fundi*, ai e përcakton edhe efektin tipik të saj: gjatë zhvillimit të grevës pezullohen detyrimet dhe të drejtat që rrjedhin nga kontrata e punës, përfshirë të drejtën e pagës dhe detyrimin e bindjes në punë.⁶

22. Asnjë prej këtyre elementeve nuk është i pranishëm në rastin në shqyrtim. Dhoma e Avokatisë nuk është sindikatë dhe nuk vepron në cilësinë e një organizate sindikale. Veprimi kolektiv i shpallur prej saj nuk synon lidhjen apo zbatimin e një kontrate kolektive pune, as përmbushjen e kërkesave që burojnë nga një marrëdhënie punësimi, por kundërshtimin dhe rishikimin e një akti rregullator të gjykatës. Po kështu, pezullimi i detyrimeve që mund të sjellë ushtrimi i ligjshëm i së drejtës së grevës lidhet me marrëdhënien e punës dhe nuk mund të shtrihet automatikisht mbi detyrimet procedurale të mbrojtësit, të cilat nuk burojnë nga një kontratë pune me gjykatën, por nga ligji procedural dhe marrëdhënia e përfaqësimit me klientin. **Për rrjedhojë, edhe nëse bojkoti do të trajtohej hipotetikisht si grevë, ai nuk do të prodhonte, vetëm për këtë shkak, efektin juridik të pezullimit të detyrimit të mbrojtësit për t'u paraqitur në seancë.**

23. Ky përfundim nuk nënkupton aspak mohimin e së drejtës së avokatëve për të protestuar. Përkundrazi, liria e shprehjes dhe liria e organizimit, të garantuara nga Kushtetuta dhe nga nenet 10 dhe 11 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, u sigurojnë atyre të drejtën për të kritikuar publikisht aktet e gjykatës, për të miratuar rezoluta, për të organizuar tubime, për t'iu drejtuar organeve kompetente dhe për t'u bërë thirrje anëtarëve të tyre që t'i bashkohen vullnetarisht një qëndrimi të përbashkët. Kufiri juridik qëndron te efektet e këtij veprimi: ai nuk mund të barazohet, vetëm për shkak të karakterit të tij kolektiv, me grevën në kuptimin juridik dhe as të përfitojë automatikisht nga mbrojtja e posaçme që ligji i njeh ushtrimit të ligjshëm të saj. Për rrjedhojë, një veprim i tillë nuk mund të prodhojë, pa një bazë ligjore të posaçme, efektet procedurale që ligji ia lidh grevës së ligjshme.

24. Në planin ndërkombëtar, Karta Sociale Evropiane e Rishikuar e njeh të drejtën e veprimit kolektiv, përfshirë grevën, në rastet e konfliktit të interesave, por e vendos atë që në formulimin e saj nën rezervën e detyrimeve të mëparshme dhe nën klauzolën e

⁶ Kodi i Punës i Republikës së Shqipërisë, nenet 197 e vijues, të shtuara dhe të ndryshuara kryesisht me ligjin nr. 9125, datë 29.07.2003, dhe me ligjin nr. 136/2015, datë 05.12.2015. Në veçanti: neni 197, pika 2, pika 3 (pjesëmarrja në grevë është vullnetare; askush nuk mund të detyrohet të marrë pjesë kundër dëshirës së vet) dhe pika 4 (ndalimi i çdo veprimi që përfshin shtrëngim, cenim ose diskriminim për shkak të pjesëmarrjes ose jo në grevë); neni 197/1 (vetëm sindikatat kanë të drejtë të organizojnë grevën dhe ta shpallin atë); neni 197/2, pika 2; neni 197/3 (kushtet kumulative të ligjshmërisë); neni 197/5 (ndalimi i grevës në shërbimet e rëndësishme jetike); neni 197/6 (shërbimet minimale); dhe neni 197/8, pika 1 (pezullimi i detyrimeve dhe i të drejtave që rrjedhin nga kontrata e punës). Lista e shërbimeve të rëndësishme jetike e nenit 197/5, pika 2, nuk e përfshin administrimin e drejtësisë; kjo shpjegohet me rrethanën se dispozita rregullon ndërprerjen e punës nga punëmarrës në marrëdhënie pune dhe jo abstenimin e profesionistëve të lirë, dhe nuk mund të lexohet, *a contrario*, si njohje e një të drejte për të bojkotuar seancat gjyqësore, e cila do të kërkonte bazë ligjore të posaçme.

përgjithshme të kufizimeve të parashikuara me ligj dhe të domosdoshme në një shoqëri demokratike për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të të tjerëve ose të interesit publik.⁷

25. Veçanërisht e rëndësishme për çështjen në shqyrtim është qasja e Organizatës Ndërkombëtare të Punës (ONP). Organet mbikëqyrëse të saj e kanë konsideruar të drejtën e grevës si një mjet të rëndësishëm për mbrojtjen e interesave profesionale dhe ekonomike të punëmarrësve, në lidhje të ngushtë me lirinë sindikale. **Megjithatë, kjo e drejtë nuk ka karakter absolut, pasi mund t'u nënshtrohet kushteve dhe kufizimeve të përcaktuara me ligj dhe, në rrethana të caktuara, mund të ndalohej, veçanërisht në shërbimet thelbësore në kuptimin e ngushtë të këtij termi.** Në këtë kuadër, organet mbikëqyrëse të ONP-së kanë pranuar se ndalimi i së drejtës së grevës mund të shtrihet edhe mbi anëtarët e gjyqësorit dhe nëpunësit që punojnë në administrimin e drejtësisë, duke pasur parasysh natyrën e funksioneve që ata ushtrojnë dhe rëndësinë e garantimit të vazhdimësisë së shërbimit të drejtësisë.⁸

26. Nëse standardet ndërkombëtare pranojnë se e drejta e grevës, edhe kur ushtrohet nga punëmarrës që janë titullarë të saj, mund t'u nënshtrohet kufizimeve ose ndalimeve në fushën e administrimit të drejtësisë, atëherë një veprim kolektiv që nuk përbën grevë në kuptimin juridik, i ndërmarrë nga profesionistë të pavarur që nuk janë në marrëdhënie pune me gjykatën dhe që pengon drejtpërdrejt zhvillimin e seancave penale, nuk mund të pretendojë automatikisht një mbrojtje më të gjerë se ajo që i njihet grevës së ligjshme. Ky përfundim mbështetet në arsyetimin a *maiori ad minus*: nëse edhe një formë e njohur juridikisht e veprimit kolektiv mund t'u nënshtrohet kufizimeve për të garantuar vazhdimësinë e drejtësisë, aq më pak mund të pranohet që një veprim tjetër, pa të njëjtin status juridik, të prodhojë efekte që cenojnë funksionimin e saj. Kjo qasje, megjithatë, nuk përbën ndalim të përgjithshëm të protestës së avokatëve, por nënvizon se liritë e organizimit dhe të shprehjes nuk krijojnë, në vetvete, një të drejtë për të pezulluar detyrimet procedurale ose për të penguar zhvillimin e gjykimit.

27. Të njëjtën strukturë arsyetimi ndjek edhe jurisprudenca e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut. Ajo e ka konfirmuar vazhdimisht se greva mbrohet nga neni 11 i Konventës, por, njëkohësisht, se kjo mbrojtje nuk është as absolute dhe as e barasvlershme me atë të bërthamës së lirisë sindikale: greva nuk është vlerësuar si element thelbësor i asaj lirie, shtetet gëzojnë një hapësirë të konsiderueshme vlerësimi në

⁷ Karta Sociale Evropiane e Rishikuar (ETS nr. 163), neni 6 § 4, si edhe neni G i saj, i cili lejon kufizime të parashikuara me ligj dhe të domosdoshme në një shoqëri demokratike për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të të tjerëve ose për mbrojtjen e interesit publik: <https://rm.coe.int/168007cf93> Republika e Shqipërisë e ka ratifikuar Kartën e Rishikuar më 14 nëntor 2002, duke pranuar 64 nga 98 paragrafët e saj: <https://www.coe.int/en/web/european-social-charter/albania>

⁸ Konventa nr. 87 e Organizatës Ndërkombëtare të Punës “Për lirinë sindikale dhe mbrojtjen e së drejtës për t'u organizuar”, 1948, neni 3. Organet mbikëqyrëse e njohin të drejtën e grevës si korrelativ të natyrshëm të së drejtës për t'u organizuar, por theksojnë se ajo nuk është absolute dhe se, në rrethana të veçanta, mund edhe të ndalohej; pranohet shprehimisht se ndalimi mund të përfshijë anëtarët e gjyqësorit dhe nëpunësit që punojnë në administrimin e drejtësisë. Shih Zyrën Ndërkombëtare të Punës, “The Right to Strike”, me referencat përkatëse të Vështrimit të Përgjithshëm mbi lirinë sindikale dhe negociatat kolektive, paragrafët 151 dhe 158: <https://webapps.ilo.org/static/english/dialogue/ifpdial/llg/ch5/index.htm>

rregullimin e saj, dhe asnjë grup profesional nuk përjashtohet nga fusha e nenit 11, ashtu siç asnjë grup nuk është imun ndaj kufizimeve të ligjshme që ai nen lejon.⁹

28. Krahassimi me sistemet juridike që e njohin shprehimisht abstenimin kolektiv të avokatëve e përforcon këtë përfundim. Në këto sisteme, abstenimi nuk trajtohet si një liri e pakufizuar, por si një formë veprimi kolektiv e rregulluar me ligj, e cila, për shkak të ndikimit të saj mbi shërbimet publike thelbësore, i nënshtrohet kushteve dhe garancive të posaçme. Këto përfshijnë, ndër të tjera, njoftimin paraprak, përcaktimin e kohëzgjatjes, garantimin e shërbimeve të domosdoshme dhe mbikëqyrjen nga një organ i pavarur garancie.¹⁰ Pra, njohja juridike e abstenimit kolektiv shoqërohet me përcaktimin e qartë të kushteve të ushtrimit dhe të kufijve të tij.

29. Në rendin juridik shqiptar mungon një kuadër ligjor i posaçëm që të rregullojë abstenimin kolektiv të avokatëve dhe efektet e tij në procesin gjyqësor. Kjo mungesë nuk mund të interpretohet si njohje e një lirie të pakufizuar për të pezulluar pjesëmarrjen në gjykim, por as nuk mjafton, e vetme, për të provuar paligjshmërinë e çdo forme të veprimit kolektiv. Përfundimi juridik duhet të mbështetet në legjislacionin në fuqi dhe në efektet konkrete të veprimit, veçanërisht nëse atij synohet t'i njihet fuqia për të pezulluar detyrimet procedurale ose për të penguar zhvillimin e seancave gjyqësore.

IV. Kufiri i brendshëm i vetë veprimit kolektiv: ndalimi i detyrimit për të aderuar

30. Ekzistojnë dy parashikime të Kodit të Punës që kanë vlerë përtej marrëdhënies së punës dhe që kanë rëndësi të veçantë për rastin konkret. I pari përcakton se pjesëmarrja në grevë është vullnetare dhe se askush nuk mund të detyrohet të marrë pjesë në një grevë kundër dëshirës së vet, duke ndaluar shprehimisht çdo veprim që përfshin shtrëngim, cenim ose diskriminim ndaj punëmarrësve për shkak të pjesëmarrjes ose të mospjesëmarrjes në të. I dyti u njeh organizatave sindikale të drejtën të ndërmarrin veprime me mjete paqësore për të bindur punonjësit që të marrin pjesë, por vetëm pa shkelur të drejtën për të punuar të atyre që nuk marrin pjesë. Këto dy norma shprehin, në një gjuhë që nuk lë hapësirë interpretimi, një zgjedhje themelore të rendit juridik shqiptar: **veprimi kolektiv mbrohet si liri, kurrë si detyrim**. Dhe nëse ky është kufiri aty ku e drejta e grevës njihet plotësisht dhe ushtrohet nga titullarët e saj të mirëfilltë, ai nuk mund të jetë më i gjerë aty ku greva as nuk ekziston si e tillë.

31. Zgjedhja e ligjvënësit shqiptar në këtë pikë nuk mbetet në planin e së drejtës së punës. Ajo është ngritur në nivelin e së drejtës penale. **Neni 264 i Kodit Penal, me titull**

⁹ *Enerji Yapı-Yol Sen kundër Turqisë*, nr. 68959/01 (GJEDNJ, 21 prill 2009), §§ 24 dhe 32; *National Union of Rail, Maritime and Transport Workers kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 31045/10 (GJEDNJ, 8 prill 2014), § 84; *Ognevenko kundër Rusisë*, nr. 44873/09 (GJEDNJ, 20 nëntor 2018), §§ 57–59, ku rikonfirmohet se e drejta e grevës nuk është absolute dhe se asnjë grup profesional nuk përjashtohet nga fusha e nenit 11, por ndaj disa kategorive mund të vendosen kufizime të ligjshme; shih edhe *Schmidt dhe Dahlström kundër Suedisë*, nr. 5589/72 (6 shkurt 1976), § 36; *Hrvatski liječnički sindikat kundër Kroacisë*, nr. 36701/09 (GJEDNJ, 27 nëntor 2014).

¹⁰ Ligji italian nr. 146, datë 12 qershor 1990, “*Norme sull’esercizio del diritto di sciopero nei servizi pubblici essenziali*”, i ndryshuar me ligjin nr. 83, datë 11 prill 2000, i cili e rendit administrimin e drejtësisë ndër shërbimet publike thelbësore dhe e nënshton ndërprerjen kolektive të veprimtarisë njoftimit paraprak, kohëzgjatjes së përcaktuar dhe garantimit të prestimeve të domosdoshme, nën mbikëqyrjen e Komisionit të Garancisë: <https://www.fpcgil.it/wp-content/uploads/2017/10/146-coordinata.pdf>

“Detyrimi për të marrë pjesë ose jo në grevë”, e cilëson kundërvajtje penale detyrimin e punonjësit që, kundër vullnetit të vet, të marrë apo të mos marrë pjesë në grevë, si edhe krijimin e pengesave ndaj punonjësit që dëshiron të punojë, duke e dënuar këtë sjellje me gjobë ose me burgim gjer në tre muaj.¹¹

32. Rëndësia e këtij parashikimi për çështjen në shqyrtim është e dyfishtë. Nga njëra anë, ai tregon se, në rendin juridik shqiptar, detyrimi i një personi për t’iu bashkuar një ndërprerjeje kolektive të veprimtarisë nuk është thjesht i palejueshëm në planin e së drejtës së punës, por është ngritur nga ligjvënësi në nivelin e një vepre penale. Nga ana tjetër, ai e përcakton kufirin e natyrshëm të vetë veprimit kolektiv: nëse veprimi kolektiv është, në thelbin e vet, ushtrim i lirisë, atëherë kufiri i tij i natyrshëm është liria e njëjtë e atij që zgjedh të mos aderojë; dhe mbrojtja e kësaj lirie të dytë nuk është përjashtim nga logjika e veprimit kolektiv, por kusht i vetë ligjshmërisë së tij.

33. Pikërisht në raport me këtë kuadër duhet lexuar pika 4 e vendimit nr. 268 prot., datë 23.09.2026, sipas të cilit të gjithë avokatët që ushtrojnë profesionin pranë kësaj gjykate kanë *“detyrimin ligjor të respektojnë zbatimin e këtij vendimi”* dhe, në rast moszbatimi, i nënshtrohen procedimit disiplinor. Kjo gjykatë konstaton vetëm se: (i) cilësimi si *“detyrim ligjor”* nuk gjen mbështetje në asnjë dispozitë ligjore, pasi **as ligji nr. 55/2018, as Statuti i Dhomës, as Kodi Etik i Avokatit nuk e njohin bojkotin** si mjet proteste dhe aq më pak e parashikojnë detyrimin e avokatit për të marrë pjesë në të; (ii) liria e organizimit përfshin edhe aspektin e saj negativ, domethënë të drejtën e individit për të mos marrë pjesë në një veprim kolektiv, dhe presioni që e detyron individin të bashkohet me një veprim kolektiv kundër bindjeve ose kundër detyrimeve të tij ligjore prek vetë thelbin e kësaj lirie;¹² dhe (iii) nëse një procedim disiplinor do të nisej vetëm për arsyen se mbrojtësi zgjodhi të paraqitej në seancë dhe të përmbushte detyrimin e tij ligjor, mbrojtësi do të kishte në dispozicion mjetet e veta të ankimit, deri në gjykatën kompetente administrative.¹³

34. Gjykata e vlerëson të nevojshme të evidentojë, në këtë pikë, një krahasim brenda vetë sistemit të drejtësisë, i cili ka vlerë të drejtpërdrejtë për vlerësimin e gjendjes në shqyrtim. **Neni 7, pika 3, i ligjit nr. 96/2016, “Për statusin e gjyqtarëve dhe prokurorëve në Republikën e Shqipërisë” parashikon shprehimisht: “Magjistrati nuk mund të**

¹¹ Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë (ligji nr. 7895, datë 27.01.1995, i ndryshuar), neni 264 *“Detyrimi për të marrë pjesë ose jo në grevë”*, sipas të cilit krijimi i pengesave ndaj punonjësit që dëshiron të punojë, ose detyrimi i tij për të marrë apo për të mos marrë pjesë në grevë kundër vullnetit të vet, përbën kundërvajtje penale dhe dënohet me gjobë ose me burgim gjer në tre muaj. Shih tekstin në Komentarin Elektronik: <http://komentarielektronik.magjistratura.edu.al/sq/eli/fz/1995/7895/264>

¹² *Sigurður A. Sigurjónsson kundër Islandës*, nr. 16130/90 (GJEDNJ, 30 qershor 1993), § 35, ku Gjykata pranoi se neni 11 duhet parë si përfshirës edhe i një të drejte negative të organizimit; *Young, James dhe Webster kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 7601/76 dhe 7806/77 (GJEDNJ, 13 gusht 1981), § 55; *Sørensen dhe Rasmussen kundër Danimarkës* [Dhoma e Madhe], nr. 52562/99 dhe 52620/99 (GJEDNJ, 11 janar 2006), § 54.

¹³ Ligji nr. 55/2018, nenet 44 (parimet e procedimit disiplinor, përfshirë proporcionalitetin dhe të drejtën për t’u dëgjuar), 50 (e drejta e ankimit ndaj vendimeve të Komitetit Disiplinor) dhe 51 (Gjykata Administrative e Shkallës së Parë, Tiranë, si gjykatë kompetente): <https://qbz.gov.al/eli/ligj/2018/07/23/55>

marrë pjesë në grevë.”¹⁴ Ndalimi është absolut, nuk shoqërohet me asnjë përjashtim, nuk kushtëzohet me objektin e mosmarrëveshjes dhe nuk lejon vlerësim rast pas rasti.

35. Po kështu, neni 35 i ligjit nr. 152/2013 “Për nëpunësin civil”, i ndryshuar, parashikon: *“Nëpunësi civil ka të drejtën e grevës, përveçse kur parashikohet ndryshe nga ligji. Në çdo rast e drejta e grevës nuk lejohet në fushën e shërbimeve thelbësore të veprimtarisë shtetërore si transporti, televizioni publik, furnizimi me ujë, gaz dhe energji elektrike, administrata e burgjeve, administrata e sistemit të drejtësisë, shërbimet kombëtare të mbrojtjes, shërbimet shëndetësore urgjente, shërbimet për furnizimin me ushqime ose shërbimet e kontrollit të trafikut ajror.”*

36. Pra, ky ndalim shtrihet mbi të gjithë personelin e administratës së drejtësisë: neni 64, pika 1, i ligjit nr. 98/2016 i nënshtrohet nëpunësit civilë gjyqësorë dispozitave të ligjit për nëpunësin civil. Këto dispozita zbatohen si argument krahasues, sipas parimit *a maiori ad minus*: nëse ndërprerja e shërbimit është ndaluar për magjistratët dhe për administratën gjyqësore pikërisht për shkak të natyrës thelbësore të shërbimit, atëherë një organizëm i së drejtës publike që ushtron funksion publik në të njëjtën fushë nuk mund të pretendojë një liri më të gjerë për ta ndërprerë të njëjtin shërbim.

37. Ndërprerja kolektive e shërbimit të mbrojtjes ka të njëjtin efekt mbi drejtësinë si greva e personelit gjyqësor. Gjykata Kushtetuese e Republikës Italiane, me vendimin nr. 171, datë 16 maj 1996, ka shqyrtuar pikërisht mospjesëmarrjen kolektive të avokatëve në seancat gjyqësore. Neni 1 i ligjit italian nr. 146, datë 12 qershor 1990, përfshin ndër shërbimet publike thelbësore *“administrimin e drejtësisë, veçanërisht për masat kufizuese të lirisë personale dhe ato sigurose e urgjente, si dhe për proceset penale me të pandehur në gjendje ndalimi”*. Mbi këtë bazë, ajo gjykatë ka konstatuar se mospjesëmarrja në seanca e avokatëve, prania e të cilëve është e domosdoshme, ndikon mbi administrimin e drejtësisë *“në masë jo më të vogël se greva e personelit të kancelarive dhe sekretarive gjyqësore”*.

38. Pikërisht për këtë arsye, ajo gjykatë shpalli papajtueshmërinë me Kushtetutën të nenit 2, paragrafët 1 dhe 5, të ligjit nr. 146/1990, në pjesën në të cilën, për mosushttrimin kolektiv të veprimtarisë gjyqësore nga avokatët, nuk parashikon njoftim paraprak të përshtatshëm, kufi kohor të arsyeshëm, mjete për të siguruar shërbimet thelbësore dhe masa pasuese në rast mosrespektimi. Nëse në një rend juridik ku abstenimi kolektiv njihet në parim ai u vlerësua i papajtueshëm me Kushtetutën pikërisht për mungesën e këtyre garancive, atëherë në rendin tonë juridik, ku një kuadër i tillë nuk ekziston fare, një bojkot i shpallur pa afat dhe i shtrirë mbi seancat që prekin lirinë personale nuk mund të prodhojë asnjë efekt procedural.

39. Këto parashikime kanë dy pasoja për çështjen në shqyrtim. *Së pari*, ato konfirmojnë se ligjvënësi shqiptar ka pranuar pa rezerva premisën ndërkombëtare sipas së cilës administrimi i drejtësisë është një fushë në të cilën ndërprerja kolektive e veprimtarisë

¹⁴ Ligji nr. 96/2016, “Për statusin e gjyqtarëve dhe prokurorëve në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar, neni 7 “Kufizimet për shkak të funksionit”, pika 3: “Magjistrati nuk mund të marrë pjesë në grevë.” Ligji bashkëlidhet këtij relacioni.

nuk lejohet. *Së dyti*, ato krijojnë një asimetri që meriton vëmendjen e organeve adresuese: brenda të njëjtit proces gjyqësor dhe për të njëjtin funksion publik, gjyqtari dhe prokurori nuk mund të marrin pjesë në grevë as në formën më simbolike, me ndalim të shprehur me ligj, ndërkohë që për mbrojtësin, i cili ushtron po ashtu një funksion të përfshirë në realizimin e një qëllimi publik sipas vendimit nr. 7/2010 të Gjykatës Kushtetuese, ligji nuk parashikon as ndalim, as rregullim, as kufij, as garanci. Pikërisht mosparashikimi në mënyrë eksplicite është thelbi i problemit që trajton ky relacion.

V. Standardet e brendshme

A. Niveli kushtetues

40. Kushtetuta, në nenin 31, shkronja “ç”, i garanton të pandehurit të drejtën të mbrohet vetë ose me ndihmën e një mbrojtësi ligjor të zgjedhur prej tij, ndërsa në nenin 42, pika 2, parashikon se kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, të lirive dhe interesave të tij kushtetues dhe ligjorë ose në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj. Nga ana tjetër, neni 17 i Kushtetutës kërkon që çdo kufizim i të drejtave të vendoset me ligj, për një interes publik ose për mbrojtjen e të drejtave të të tjerëve, dhe të jetë në përpjesëtim me gjendjen që e ka diktuar, pa cenuar thelbin e lirive dhe të të drejtave.

41. Në rastin e personave të privuar nga liria, Kushtetuta vendos afate të cilësisë së veçantë. Nenet 27 dhe 28 të saj kërkojnë që personi i arrestuar ose i ndaluar të dërgohet përpara gjyqtarit brenda 48 orëve dhe që gjyqtari të vendosë jo më vonë se 48 orë nga çasti i marrjes së dokumenteve për shqyrtim. **Këto afate janë afate kushtetuese që nuk janë në disponim të askujt:** as të gjykatës, as të prokurorisë, as të mbrojtjes, dhe aq më pak të një organi profesional. Asnjë vendim i organeve të avokatisë nuk mund t’i pezullojë, t’i zgjasë apo t’i shterojë ato.¹⁵

42. Kushtetuta parashikon, gjithashtu, se e drejta përbën bazën dhe kufijtë e veprimtarisë së shtetit (neni 4); se aktet normative me fuqi në të gjithë territorin janë Kushtetuta, marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara, ligjet dhe aktet normative të Këshillit të Ministrave (neni 116); se aktet nënligjore nxirren në bazë dhe për zbatim të ligjeve, mbi bazën e një autorizimi të shprehur ligjor (neni 118); se vendimet e Gjykatës Kushtetuese kanë fuqi detyruese të përgjithshme (neni 132); se vendimet gjyqësore duhet të jenë të arsyetuara dhe se organet e shtetit janë të detyruara t’i ekzekutojnë (neni 142); dhe se gjyqtarët u nënshtrohen vetëm Kushtetutës dhe ligjeve (neni 145, pika 1).¹⁶

¹⁵ Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, neni 27 (garancitë e lirisë personale) dhe neni 28 (të drejtat e personit të privuar nga liria, përfshirë detyrimin që ai të dërgohet përpara gjyqtarit brenda 48 orëve dhe që gjyqtari të vendosë jo më vonë se 48 orë nga çasti i marrjes së dokumenteve për shqyrtim); Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut, neni 5, paragrafi 3 dhe paragrafi 4. Për standardet konvencionale përkatëse shih Udhëzuesin e GJEDNJ-së mbi nenin 5 të Konventës.

¹⁶ Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, neni 4 (parimi i shtetit të së drejtës dhe epërsia e Kushtetutës), neni 116 (aktet normative që kanë fuqi në të gjithë territorin e Republikës), neni 118 (aktet nënligjore nxirren në bazë dhe për zbatim të ligjeve, mbi bazën e një autorizimi ligjor), neni 132 (fuqia detyruese e përgjithshme e vendimeve të Gjykatës Kushtetuese), neni 142 (arsyetimi i vendimeve gjyqësore dhe

B. Niveli konvencional dhe ndërkombëtar i ratifikuar

43. Të njëjtat garanci parashikohen nga neni 6, paragrafët 1 dhe 3, shkronja “c”, të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe nga neni 14, paragrafi 3, shkronjat “c” dhe “d”, të Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike, i cili garanton njëkohësisht të drejtën për t’u gjykuar pa vonesa të panevojshme dhe të drejtën për t’u mbrojtur nga një mbrojtës i zgjedhur.¹⁷ Komiteti i të Drejtave të Njeriut i OKB-së ka theksuar se garancia kundër vonesave të panevojshme synon të shmangë mbajtjen e personit për një periudhë jo të arsyeshme, në gjendje pasigurie për fatin e tij, dhe se ajo lidhet ngushtë me detyrimin që mbrojtja të jetë e pranishme dhe efektive.¹⁸ Neni 5, paragrafët 3 dhe 4, i Konventës kërkon që personi i privuar nga liria të nxirret menjëherë para gjyqtarit dhe që ligjshmëria e heqjes së lirisë të shqyrtohet me shpejtësi.

C. Niveli i ligjit procedural: nenet 350, 49, 55, 56 dhe 75/a të Kodit të Procedurës Penale

44. Neni 350 i Kodit të Procedurës Penale, me titull “*Mungesa e të pandehurit ose e mbrojtësit*”, i ndryshuar me ligjin nr. 35/2017,¹⁹ parashikon në pikat 3 deri 6 tre regjime të dallueshme nga njëri-tjetri në lidhje me mungesën e mbrojtësit. *Së pari*, mungesa e mbrojtësit e shkaktuar nga forca madhore ose çfarëdo lloj pengese tjetër me natyrë objektive dhe të pakundërshtueshme, e cila detyron gjykatën të shtyjë ose të pezullojë shqyrtimin gjyqësor (pika 3). *Së dyti*, mungesa e mbrojtësit të njoftuar rregullisht, pa pasur pengesa që e përjashtojnë nga përgjegjësia, si edhe largimi pa leje nga seanca gjyqësore, të cilat nuk e detyrojnë gjykatën të shtyjë shqyrtimin dhe i mundësojnë asaj që të caktojë gjobë nga 5 000 deri në 100 000 lekë dhe ta urdhërojë mbrojtësin të paguajë shpenzimet e seancës (pika 4). *Së treti*, kur njoftimi nuk ka qenë i rregullt, mungesa nuk i atribuohet mbrojtësit dhe gjykata detyrohet të përsërisë njoftimin (pika 6).

45. Qëllimi i këtij rregullimi përcaktohet nga historiku i ndryshimit të vitit 2017. Para atij ndryshimi, pika 3 e nenit 350 e trajtonte mungesën e mbrojtësit njësoj si atë të të pandehurit, gjë që në praktikë çonte rëndom në shtyrjen e seancave, edhe kur mbrojtësi pretendonte thjesht mbivendosje oraresh me seanca të tjera; mundësia e caktimit të zëvendësuesit nuk zbatohej në praktikë. Ligjvënësi i ka kufizuar ndjeshëm rastet e shtyrjes për shkak të mbrojtësit vetëm në forcën madhore dhe, si reagim i drejtpërdrejtë ndaj zvarritjes së proceseve penale, ka shtuar pikat 4 dhe 5, që autorizojnë gjykatën të

detyrimi i organeve të shtetit për t’i ekzekutuar dhe neni 145, pika 1 (gjyqtarët janë të pavarur dhe u nënshtrohen vetëm Kushtetutës dhe ligjeve).

¹⁷ Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike (Asambleja e Përgjithshme e OKB-së, 16 dhjetor 1966), neni 14, paragrafi 3, shkronjat “c” dhe “d”, në të cilin Republika e Shqipërisë ka aderuar në vitin 1991: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>

¹⁸ Komiteti i të Drejtave të Njeriut i OKB-së, *Komenti i Përgjithshëm nr. 32: Neni 14 – E drejta për barazi para gjykatave dhe tribunaleve dhe për gjykim të drejtë* (CCPR/C/GC/32, 23 gusht 2007), pjesa për nenin 14, paragrafi 3, shkronjat “c” dhe “d”.

¹⁹ Ligji nr. 35/2017 “*Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 7905, datë 21.03.1995 ‘Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë’, të ndryshuar*” (30 mars 2017), neni 197 (ndryshimi i pikës 3, shtimi i pikave 4 dhe 5, rinumërtimi i pikës 4 në pikën 6): <https://qbz.gov.al/eli/fz/2017/97>

sanksionojë mbrojtësin që mungon pa shkak ose largohet pa leje.²⁰ Pra, qëllimi i dispozitës është i qartë: **mungesa e pajustificuar e mbrojtësit nuk duhet të jetë më shkak për shtyrjen e gjykimit, por shkak për përgjegjësinë e mbrojtësit.**

46. Nga formulimi i pikave 3 dhe 4 rezulton se jo çdo arsye subjektive ose institucionale përbën shkak të përligjur. **Pengesa që e përjashton mbrojtësin nga përgjegjësia duhet të jetë konkrete dhe individuale, objektive dhe serioze;** ajo nuk duhet të jetë krijuar me vullnetin e vetë mbrojtësit, nuk duhet të ketë qenë praktikisht e shmangshme dhe duhet ta bëjë paraqitjen të pamundur ose të papërballueshme. Në këtë kategori mund të përfshihen, sipas rrethanave, sëmundja e provuar, aksidenti, fatkeqësia familjare, pamundësia objektive e transportit, një ngjarje e jashtëzakonshme ose një konflikt procedural konkret që mbrojtësi nuk ka pasur mundësi ta shmangë. **Vendimi për bojkot nuk krijon një pamundësi të tillë:** mbrojtësi është fizikisht dhe juridikisht në gjendje të paraqitet, është njoftuar rregullisht, nuk pengohet nga gjykata ose nga ndonjë rrethanë objektive, por zgjedh të mos paraqitet për shkak të një qëndrimi kolektiv. Mungesa është, pra, rezultat i një vendimi të ndërgjegjshëm profesional dhe jo i forcës madhore apo i një pengese objektive.

47. Pengesat në kuptim të nenit 350 të Kodit të Procedurës Penale duhet të përbëjnë rrethana objektive që e bëjnë të pamundur pjesëmarrjen e mbrojtësit dhe që nuk burojnë thjesht nga vullneti i tij për të mos u paraqitur. Në rastin e bojkotit, mungesa nuk vjen si pasojë e një pamundësie objektive, por e zgjedhjes së mbrojtësit për t'iu bindur një vendimi kolektiv të organit profesional. Pranimi i kësaj zgjedhjeje si shkak justifikues do të krijonte një rreth vicioz procedural: organi profesional merr një vendim pa bazë ligjore që t'i japë efekt pezullues procesit; mbrojtësi vendos t'i bindet; kjo zgjedhje paraqitet si pengesë për pjesëmarrjen; gjykata shtyn seancën; dhe, në këtë mënyrë, vendimi i një organi të jashtëm prodhon efektin e pezullimit të gjykimit, pa një parashikim ligjor që ta autorizojë një pasojë të tillë. Një zgjedhje vullnetare për të mos u paraqitur nuk mund të shndërrohet, vetëm për shkak të karakterit të saj kolektiv, në pamundësi objektive që justifikon mungesën. Përndryshe, zhvillimi i procesit penal do të vihej në varësi të vendimmarrjes së një subjekti të jashtëm ndaj gjykatës dhe procedurës penale.

48. Neni 49 i Kodit të Procedurës Penale rregullon rastet e mbrojtjes së detyrueshme dhe caktimin e mbrojtësit kryesisht, duke i dhënë gjykatës mjetin procedural për të garantuar që i pandehuri të mos mbetet pa mbrojtje kur mbrojtësi i tij i zgjedhur mungon. Neni 55, paragrafi 3, përcakton se dorëheqja e mbrojtësit nuk sjell pasoja juridike deri në momentin kur pala të jetë ndihmuar nga një mbrojtës tjetër. Neni 56 parashikon njoftimin e organeve

²⁰ Shkolla e Magjistraturës & EURALIUS, *Komentari Elektronik i Kodit të Procedurës Penale*, komenti i nenit 350, paragrafët 6–7 dhe 15–16: <http://komentarielektronik.magjistratura.edu.al/sq/eli/fz/2017/7905/350>; i cili i referohet edhe dokumentit: Komisioni i Posaçëm Parlamentar për Reformën në Sistemin e Drejtësisë, Grupi i Ekspertëve të Nivelit të Lartë, *Analizë e sistemit të drejtësisë në Shqipëri* (qershor 2015), f. 145–146: https://www.reformanedrejttesi.al/sites/default/files/dokumenti_shqip_0.pdf; si edhe Komisioni Evropian për Demokraci nëpërmjet Ligjit (Komisioni i Venccias), *Opinion mbi projektndryshimet në Kodin e Procedurës Penale dhe në Kodin e Procedurës Civile të Shqipërisë* (CDL-AD(2014)016), §§ 16–18.

drejtuese të avokatisë për shkeljet e detyrimeve profesionale të konstatuara nga organi procedues.²¹

D. Hierarkia e akteve normative dhe pozita e vendimeve të organeve të Dhomës

49. Përgjigjja ndaj pyetjes nëse një vendim i organeve të Dhomës së Avokatisë mund të prodhojë efekte mbi zhvillimin e një gjykimi penal duhet kërkuar, së pari, në hierarkinë e akteve normative dhe në parimin e ligjshmërisë. Në mbështetje të neneve 116, 118 dhe 145 të Kushtetutës, Gjykata Kushtetuese, me vendimin nr. 2, datë 03.02.2010, të dhënë në kuadër të kontrollit incidental të kushtetutshmërisë, të vënë në lëvizje nga një gjykatë e juridiksionit të zakonshtëm, ka përcaktuar detyrimin e gjyqtarit në këto terma: *“në bazë të nenit 145 të Kushtetutës, gjyqtarët iu nënshtrohen Kushtetutës dhe ligjeve, duke respektuar hierarkinë e burimeve të së drejtës, si detyrim që rrjedh nga parimi i shtetit të së drejtës (neni 4 i Kushtetutës). Në këtë kuptim, nëse gjyqtari gjatë një gjykimi, arrin në përfundimin se ligji dhe akti nënligjor, të cilat kanë lidhje të drejtpërdrejtë me zgjidhjen e çështjes, bien në kundërshtim me njëri tjetrin, ai është i detyruar të bazohet në ligj.”* Dhe më tej: *“Respektimi i hierarkisë së akteve normative është një detyrim që rrjedh nga parimi i shtetit të së drejtës dhe i koherencës në sistemin ligjor. Për rrjedhojë, në rastet e konflikteve ndërmjet normave me fuqi të ndryshme juridike, norma me fuqi më të lartë ka epërsi në raport me normën tjetër (lex superior derogat inferiori).”*²²

50. I njëjti standard është rikonfirmuar nga Gjykata Kushtetuese me vendimin nr. 16, datë 10.04.2015, ku u theksua se parimi i shtetit të së drejtës *“nënkupton sundimin e ligjit dhe mënjanimin e arbitraritetit, me qëllim që të arrihet respektimi dhe garantimi i dinjitetit njerëzor, drejtësisë dhe sigurisë juridike”*, dhe se *“një shtet i së drejtës orientohet drejt hierarkisë së normave juridike, prandaj hierarkia, statusi dhe efekti i normave ligjore janë të parashikuara në Kushtetutë”*.²³

51. Nga ky kuadër rrjedhin katër përfundime të drejtpërdrejta. Së pari, vendimi i Këshillit të Përgjithshëm të Dhomës nuk bën pjesë në asnjë prej kategorive të akteve normative të nenit 116 të Kushtetutës dhe as nuk është akt nënligjor i nxjerrë në zbatim të Kodit të Procedurës Penale; ai është akt i brendshëm i një subjekti të së drejtës publike, fuqia e të cilit, sipas nenit 25, pika 4, shkronja “a”, të ligjit nr. 55/2018, kushtëzohet me përputhshmërinë ndaj ligjit. **Së dyti, ai nuk është dhe nuk mund të jetë burim i së drejtës procedurale penale:** kushtet e shtyrjes së seancës, detyrimet e mbrojtësit dhe shkaqet që e përjashtojnë atë nga përgjegjësia përcaktohen vetëm nga Kodi i Procedurës

²¹ Neni 56 i Kodit të Procedurës Penale, i cili parashikon njoftimin e organeve drejtuese të avokatisë për shkeljet e detyrimeve profesionale të konstatuara nga organi procedues; nenet 48, 49 dhe 55, paragrafi 3, të të njëjtit Kod.

²² Vendimi nr. 2, datë 03.02.2010, i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë (V-2/10), kërkesë Gjykata e Apelit Shkodër, në kuadër të kontrollit incidental të kushtetutshmërisë sipas nenit 145, pika 2, të Kushtetutës; pjesa II e arsyetimit. Kërkesa u rrëzua për mungesë të lidhjes së drejtpërdrejtë, por në këtë vendim Gjykata formuloi standardin mbi detyrimin e gjyqtarit për të respektuar hierarkinë e burimeve të së drejtës, duke iu referuar edhe vendimit të saj nr. 19, datë 03.05.2007.

²³ Vendimi nr. 16, datë 10.04.2015, i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë (V-16/15), paragrafët 24–25 të arsyetimit të shumicës; si edhe mendimi i pakicës hashkëlidhur, paragrafët 13–14, i cili rikujton jurisprudencën e konsoliduar në vendimet nr. 5, datë 05.02.2014; nr. 1, datë 12.01.2011; nr. 23, datë 08.06.2011; dhe nr. 3, datë 20.02.2006.

Penale. *Së treti*, kur një akt i tillë bie ndesh me ligjin procedural, **gjyqtari, sipas standardit të vendimit nr. 2/2010, është i detyruar të bazohet në ligj**, pa pasur nevojë ta shfuqizojë aktin më të ulët, i cili thjesht nuk prodhon efekt në gjykimin konkret. *Së katërti*, këtë kufizim e ka konfirmuar vetë Gjykata Kushtetuese në Vendimin nr. 7/2010, kur konstatoi se Dhoma, me statutin e saj, kishte tejkaluar kompetencat e dhëna nga ligji.

52. Pranimi i së kundërtës do të nënkuptonte se një organ profesional mund të pezullojë, për një afat të pacaktuar, zbatimin e Kodit të Procedurës Penale dhe funksionimin e një gjykate: duke shtuar shkaqe të reja për shtyrjen e seancave dhe duke pezulluar detyrimet procedurale të mbrojtësve. **Një pasojë e tillë do të cenonte njëkohësisht hierarkinë e normave, rezervën ligjore dhe parimin e shtetit të së drejtës.**

E. Niveli i ligjit të posaçëm: ligji nr. 55/2018 dhe Kodi Etik i Avokatit

53. Mosparaqitja e pajustificuar e mbrojtësit në seancën gjyqësore nuk mund të vlerësohet vetëm në këndvështrim të dispozitave të Kodit të Procedurës Penale. Një sjellje e tillë lidhet njëkohësisht me detyrime të tjera që burojnë nga legjislacioni i posaçëm që rregullon ushtrimin e profesionit të avokatit, si edhe nga aktet e vetërregullimit profesional, veçanërisht detyrimi ndaj klientit dhe detyrimi ndaj gjykatës.

54. Në planin e detyrimit ndaj klientit, ligji nr. 55/2018 është i qartë. Neni 8, shkronja “a”, e ngarkon avokatin t’i sigurojë çdo klienti që përfaqëson *“mbrojtje profesionale, të drejtë dhe efektive”*; shkronja “c” e të njëjtit nen kërkon që ai të veprojë me profesionalizëm, besnikëri, ndershmëri dhe dinjitet, në respekt të legjislacionit në fuqi, të Statutit dhe të rregullave të Kodit Etik; ndërsa neni 3, pika 2, përcakton se avokati udhëhiqet në mënyrë parësore nga interesat e klientit që përfaqëson. Vetë formula e betimit të nenit 13, pika 4, e lidh ushtrimin e profesionit me përmbushjen *“me besnikëri, dinjitet dhe profesionalizëm”* të detyrave. Neni 14, pika 1, shkronja “c”, e ngre zbatimin e dispozitave ligjore, të statutit dhe të Kodit Etik në kusht ligjor të vetë ushtrimit të profesionit.²⁴

55. Nga ky formulim rrjedh se cilësia e mbrojtjes nuk matet në planin formal, por në atë efektiv. Ligji nuk kërkon thjesht ekzistencën e një mbrojtësi të zgjedhur ose të caktuar, por ushtrimin real të mbrojtjes prej tij. Mbrojtja e cilësuar nga ligji si “efektive” presupozon, si minimum i domosdoshëm, praninë e mbrojtësit në ato veprime procedurale për të cilat prania e tij është e nevojshme ose e detyrueshme. **Një mbrojtës që, i njoftuar rregullisht, nuk paraqitet në seancë, nuk ofron një mbrojtje të pjesshme apo jo efektive: në atë seancë ai nuk ofron asnjë mbrojtje.**

56. Të njëjtin përfundim e mbështet edhe struktura e të drejtave që ligji i njeh vetë avokatit. Neni 11, shkronja “ç”, i njeh atij të drejtën të asistojë në proces, të pyesë klientin, dëshmitarët dhe ekspertët, si edhe të njihet me aktet e dokumentet e çështjes, ndërsa shkronja “d” i njeh të drejtën të kërkojë nga organet kompetente respektimin e të drejtave dhe garancive në çdo fazë të procedimit penal. **Këto të drejta ushtrohen vetëm**

²⁴ Ligji nr. 55/2018, *“Për profesionin e avokatit në Republikën e Shqipërisë”*, neni 2 (qëllimi i ligjit), neni 3, pikat 1 dhe 2; neni 8, shkronjat “a”, “b”, “c” dhe “ç” (detyrat e avokatit); neni 11, shkronjat “ç” dhe “d” (të drejtat e avokatit); neni 13, pika 4 (formula e betimit); neni 14, pika 1, shkronja “c”; dhe neni 17, pika 1 (ndërprerja para kohe e shërbimit të avokatisë): <https://qbz.gov.al/eli/ligj/2018/07/23/55>

nëpërmjet pranisë në seancë; mosparaqitja nuk përbën një mënyrë tjetër të ushtrimit të tyre, por heqje dorë nga vetë instrumenti i mbrojtjes, të cilën mbrojtësi nuk mund ta bëjë në emër të klientit dhe pa vullnetin e tij.

57. Mosparaqitja e mbrojtësit në seancë nuk mund të konsiderohet as si një mënyrë e ligjshme e ndërprerjes së marrëdhënies së përfaqësimit. Neni 17, pika 1, i ligjit nr. 55/2018 parashikon detyrimin e avokatit për të njoftuar paraprakisht, të paktën 15 ditë përpara, për përfundimin e shërbimit dhe, gjatë kësaj periudhe, për të vijuar ofrimin e shërbimit ndaj klientit. Për rrjedhojë, mosparaqitja pa njoftim paraprak, pa respektimin e afatit ligjor dhe pa siguruar zëvendësimin e mbrojtësit nuk përmbush kushtet e një tërheqjeje të rregullt nga detyra.

58. Në planin e detyrimit ndaj gjykatës, Kodi Etik i Avokatit i kushton një kapitull të veçantë marrëdhënieve me gjykatën. Neni 30 kërkon që avokati të sillet me respekt, ndershmëri dhe integritet kundrejt gjykatës, në funksion të mbrojtjes së interesave të klientit dhe brenda kufijve të ligjit. Neni 31 ndalon shprehimisht sjelljet *“që synojnë të prishin solemnitetin e gjykimit ose vetë gjykimin në themel të tij”*. Dhe, në mënyrën më të drejtpërdrejtë të mundshme, fjalia e fundit e nenit 34 parashikon se avokati *“asnjëherë nuk duhet të shkaktojë shtyrje të paarsyeshme në seancat gjyqësore”*.²⁵

59. Të zbatuara në rrethanat konkrete, këto dispozita çojnë në një përfundim të vetëm. **Mosparaqitja e mbrojtësit të njoftuar rregullisht, e vendosur jo për shkaqe individuale dhe objektive, por në zbatim të një vendimi kolektiv bojkoti, përbën njëkohësisht: (i) mospërmbushje të detyrimit ligjor për t'i siguruar klientit mbrojtje profesionale, të drejtë dhe efektive, sipas nenit 8, shkronja “a”, të ligjit nr. 55/2018; (ii) veprim në kundërshtim me dispozitat ligjore procedurale, konkretisht me nenin 350 të Kodit të Procedurës Penale; dhe (iii) veprim në kundërshtim me Kodin Etik të Avokatit, i cili e ndalon shprehimisht avokatin të shkaktojë shtyrje të paarsyeshme në seancat gjyqësore.** Secila prej tyre, e marrë veçmas, mjafton për t'u cilësuar si “sjellje joprofesionale” në kuptimin e nenit 39, shkronja “a”, të ligjit nr. 55/2018.

F. Jurisprudenca e gjykatave shqiptare

60. Çështja se si duhet të veprojë gjykata në rastet kur mbrojtësit, megjithëse të njoftuar rregullisht, nuk paraqiten në mënyrë të përsëritur dhe të koordinuar në seancat gjyqësore, nuk është e panjohur për sistemin gjyqësor shqiptar. Ajo është bërë objekt shqyrtimi gjyqësor në të tria shkallët e juridiksionit të zakonshtëm, në kuadër të gjykimit ndaj të pandehurve E. Sh. e të tjerë, dhe ka marrë përgjigje përfundimtare me **vendimin nr. 00-2026-618, datë 26.05.2026, të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë**. Për këtë arsye, kjo çështje nuk sillet në vëmendje thjesht si një shembull i ngjashëm, por si një referencë gjyqësore me rëndësi të veçantë për analizën juridike të situatës aktuale. Arsyetimi i Kolegjit Penal përbën një pikënisje të rëndësishme për vlerësimin e detyrimeve dhe të mjeteve procedurale që ka gjykata përballë mospjesëmarrjes së përsëritur dhe të

²⁵ Kodi Etik i Avokatit, miratuar me vendimin nr. 31, datë 12.11.2005, të Këshillit të Përgjithshëm të Dhomës Kombëtare të Avokatisë: nenet 4, 5 dhe 6 (dinjiteti i profesionit, përkushtimi dhe aftësitë) dhe Kapitulli III *“Marrëdhëniet me gjykatën”*, nenet 30, 31 dhe 34.

koordinuar të mbrojtësve, si dhe për përcaktimin e kufijve ndërmjet garantimit të së drejtës së mbrojtjes dhe detyrimit për të siguruar zhvillimin e procesit gjyqësor brenda një afati të arsyeshëm.

61. *Rrethanat e çështjes.* Gjykimi në apel, i regjistruar fillimisht në Gjykatën e Apelit për Krime të Rënda më 13.12.2018 dhe më pas i kaluar Gjykatës së Posaçme të Apelit për Korrupsionin dhe Krimin e Organizuar, u zhvillua përgjatë rreth 83 seancash gjyqësore. Gjatë tij, të pandehurit dhe mbrojtësit e tyre ndërtuan një varg veprimesh procedurale me efekt bllokues: ndryshime të njëpasnjëshme të mbrojtësve të zgjedhur, dorëheqje të përsëritura, mungesa të pajustificuara dhe largime demonstrative nga seanca. Mbrojtësit e caktuar kryesisht nuk paraqiteshin ose, pasi caktoheshin nga gjykata, i drejtoheshin Dhomës së Avokatisë me kërkesë për t'u hequr nga lista e avokatëve që caktohen kryesisht; një prej tyre kishte kërkuar heqjen dorë nga mbrojtja menjëherë pasi ishte caktuar. Paralelisht, pjesëmarrja në gjykim kushtëzohej me pranimin e kërkesave për ndryshimin e përbërjes së trupit gjykues.²⁶

62. *Masat e marra nga gjykata përpara vijimit të gjykimit.* Gjykata e Posaçme e Apelit nuk vijoi gjykimin në mungesë të mbrojtësve pa shteruar më parë mjetet procedurale që i njihen nga ligji. Pikërisht përdorimi i këtyre mjeteve përbën një element thelbësor në vlerësimin e pajtueshmërisë së veprimeve të saj me standardet që garantojnë të drejtën e mbrojtjes dhe zhvillimin e rregullt të procesit gjyqësor. Konkretisht, gjykata u dha të pandehurve mundësi të përsëritura për të zgjedhur mbrojtës; njoftoi dhe rinjoftoi mbrojtësit e zgjedhur; caktoi mbrojtës kryesisht, në zbatim të nenit 49, pika 5, të Kodit të Procedurës Penale, duke iu drejtuar në mënyrë të përsëritur listës së avokatëve të caktuar kryesisht; dhe vendosi gjoba ndaj mbrojtësve që mungonin pa shkaqe të përligjura, në bazë të nenit 350, pika 4, të këtij Kodi. Paralelisht, gjykata iu drejtua në mënyrë të vazhdueshme organeve drejtuese të Dhomës së Avokatisë, në zbatim të nenit 56 të Kodit të Procedurës Penale dhe të ligjit nr. 55/2018, duke vënë në dijeni edhe ministrin e Drejtësisë dhe Këshillin e Lartë Gjyqësor, me qëllim nxitjen e marrjes së masave disiplinore dhe institucionale brenda kompetencave përkatëse. Në këtë mënyrë, vijimi i gjykimit nuk u parapri nga një heqje dorë nga garancitë procedurale të mbrojtjes, por nga përpjekje të përsëritura për të siguruar pjesëmarrjen e mbrojtësve dhe për të kapërcyer pengesat që shkaktonte mungesa e tyre.²⁷ Në këtë kuadër, ajo gjykatë ka theksuar shprehimisht se **avokatët e caktuar kryesisht ushtrojnë një funksion publik dhe kanë detyrimin ligjor për ta përmbushur atë**, pa iu shmangur, përveç rasteve kur ekzistojnë shkaqe të vlerësuara si të përligjura nga organi procedues.

²⁶ Vendimi nr. 00-2026-618, datë 26.05.2026, i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, paragrafët 23.10–23.118, ku pasqyrohet seanca pas seance ecuria e gjykimit në apel, dhe veçanërisht paragrafët 23.79–23.86 (njoftimet e përsëritura, kërkesat për zëvendësimin e mbrojtësve të caktuar kryesisht, paralajmërimi i dhënë në seancën e datës 17.11.2021 dhe vendimarrja e seancës së datës 24.11.2021).

²⁷ Po aty, paragrafi 23.83: kolegjii “i është drejtuar në mënyrë të vazhdueshme Këshillit Drejtues të Dhomës së Avokatisë, në përputhje me nenin 56 të KPP-së dhe ligjin nr. 55/2018 ‘Për profesionin e avokatit’, duke referuar problematikën e konstatuar në sjelljen e mbrojtësve gjatë procesit”, ndërsa “për të njëjtin qëllim janë vënë në dijeni edhe ministri i Drejtësisë dhe KLGJ-ja, në funksion të marrjes së masave disiplinore dhe institucionale përkatëse”; po aty, mbi detyrimin ligjor të avokatëve të caktuar kryesisht për të përmbushur funksionin publik që ushtrojnë. Shih edhe paragrafin 23.82 mbi thirrjen e përsëritur nga lista e avokatëve të caktuar kryesisht, në zbatim të nenit 49, pika 5, të Kodit të Procedurës Penale.

63. *Paralajmërimi dhe parashikueshmëria.* Me rëndësi të veçantë është rrethana se, përpara se të vijonte gjykimin, gjykata u bëri me dije të pandehurve se sjellja e tyre në raport me realizimin e së drejtës së mbrojtjes me avokat do të vlerësohej në raport me një garanci tjetër të procesit të rregullt ligjor, atë të gjykit brennda një afati të arsyeshëm. Siç u konstatua më pas, në këtë mënyrë **“të pandehurit patën mundësinë objektive të parashikonin se gjykimi do të vijonte, nëse ata nuk do të zgjidhnin një mbrojtës”**. Vijimi nuk ishte, pra, një reagim i papritur i gjykatës, por pasoja e parashikuar e një sjelljeje të paralajmëruar shprehimisht.²⁸

64. *Vendimi për vijimin e gjykit.* Në seancën e datës 24.11.2021, pasi konstatoi se të pandehurit, ndonëse me mundësi reale financiare dhe procedurale për të zgjedhur mbrojtës, nuk e bënë këtë, dhe se mbrojtësit e caktuar nuk paraqiteshin për arsye të pabazuara ligjrisht, ndonëse gjykata kishte ndërmarrë ndaj tyre të gjitha masat e nenit 350, pika 4, dhe të nenit 56 të Kodit të Procedurës Penale, trupi gjykues vlerësoi se **“interesi i drejtësisë [...] kërkon vijimin e gjykit pa prezencën e mbrojtësve”** dhe vendosi vijimin e tij. Gjykimi u zhvillua mbi bazën e akteve të ankimit të paraqitura me shkrim, në të cilat pasqyroheshin të gjitha pretendimet e të pandehurve, brenda kufijve të shqyrtimit në apel sipas nenit 425 të Kodit të Procedurës Penale, dhe përfundoi me vendimin nr. 31, datë 03.12.2021, me të cilin u la në fuqi vendimi i shkallës së parë.²⁹

65. *Kontrolli i Gjykatës së Lartë.* Kundër këtij vendimi u paraqitën rekurse, ndër të tjera me pretendimin e cenimit të së drejtës së mbrojtjes dhe të pavlefshmërisë së seancës së datës 24.11.2021. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 00-2026-618, datë 26.05.2026, vendosi mospranimin e rekurseve dhe lënien përfundimisht në fuqi të vendimit të gjykatës së apelit.³⁰ **Rrjedhimisht, zgjidhja procedurale e ndjekur, vijimi i gjykit pavarësisht mospjesëmarrjes së koordinuar të mbrojtësve pasi të pandehurve u ishin ofruar më parë të gjitha mundësitë për t’u mbrojtur, e ka kaluar kontrollin në shkallën më të lartë të juridiksionit të zakonshëm.**

66. Arsyetimi i Kolegjit Penal ka rëndësi të drejtpërdrejtë, sepse i përgjigjet situatës faktike aktuale:

67. *Së pari, mbi dokumentimin.* Kolegji konstatoi se gjykata e apelit, **“në respektim të standardeve të procesit të rregullt ligjor dhe të zhvillimit të gjykit brenda afateve të**

²⁸ Vendimi nr. 00-2026-618, datë 26.05.2026, i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, paragrafi 23.86, ku riprodhohet vendimarrja e trupit gjykues të Gjykatës së Posaçme të Apelit në seancën e datës 24.11.2021, përfshirë konstatimin se të pandehurve u ishte bërë me dije në seancën e datës 17.11.2021 se sjellja e tyre do të vlerësohej në raport me garancinë e gjykit brennda një afati të arsyeshëm dhe se, për rrjedhojë, **“të pandehurit patën mundësinë objektive të parashikonin se gjykimi do të vijonte, nëse ata nuk do të zgjidhnin një mbrojtës”**.

²⁹ Gjykata e Posaçme e Apelit për Korrupsionin dhe Krimin e Organizuar, vendimi nr. 31, datë 03.12.2021, me të cilin u la në fuqi vendimi nr. 122, datë 13.11.2018 i Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda, Tiranë. Gjykimi në apel u vijua dhe u përfundua pa praninë e të pandehurve dhe të mbrojtësve të tyre, pas seancës së datës 24.11.2021. Ecuria e plotë e atij gjykimi, seancë pas seance, pasqyrohet në paragrafët 23.10–23.118 të vendimit nr. 00-2026-618, datë 26.05.2026 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë.

³⁰ Gjykata e Lartë, Kolegji Penal, vendimi nr. 00-2026-618, datë 26.05.2026, çështja nr. 51013-00339-00-2022 i Regjistrat Themeltar (trupi gjykues: Ilir Panda, kryesues; Genti Shala dhe Enton Dhimitri, anëtarë), me të cilin u vendos mospranimi i rekurseve kundër vendimit nr. 31, datë 03.12.2021 të Gjykatës së Posaçme të Apelit. Vendimet e Kolegjit Penal publikohen në bazën elektronike të Gjykatës së Lartë: <https://app.gjykataelarte.gov.al/vendime-kolegji-penal>

arsyeshme, ka pasqyruar dhe evidentuar në mënyrë të plotë dhe kronologjike, sjelljen procedurale të të pandehurve dhe mbrojtësve të tyre ose dhe të caktuar kryesisht, gjatë gjithë procesit gjyqësor”. Pasqyrimi i plotë dhe kronologjik i sjelljes procedurale është, pra, kusht i vlefshmërisë së vendimit për vijim: gjykata nuk mund ta ndërtojë atë mbi një vlerësim të përgjithshëm, por mbi dokumentimin seancë pas seance të njoftimeve, të mungesave, të shkaqeve të paraqitura dhe të masave të marra.³¹

68. Së dyti, mbi cilësimin e sjelljes. Kolegji vlerësoi se “*gjatë gjithë procesit gjyqësor të pandehurit dhe mbrojtësit e tyre kanë shfaqur një sjellje sistematike, të vazhdueshme dhe bashkëpunuese (ndërmjet tyre) për zvarritjen e procesit*”, pavarësisht se gjykata u kishte dhënë disa herë mundësinë të zgjidhnin mbrojtës, i kishte njoftuar e rinjoftuar këta të fundit dhe u kishte caktuar edhe mbrojtës kryesisht, ndërsa ata kishin vijuar “*me ndryshime të njëpasnjëshme të mbrojtësve, me mungesa të pajustificuara dhe largime demonstrative nga seancat gjyqësore*”. Po aty, ai konstatoi se mbrojtësit kishin vepruar në kundërshtim me nenin 55, paragrafi 3, të Kodit të Procedurës Penale, sipas të cilit dorëheqja e mbrojtësit nuk sjell efekt derisa pala të ndihmohet nga një mbrojtës tjetër, dhe se “*megjithë masat e marra nga gjykata për njoftimin e Dhomës së Avokatisë si dhe gjëritjen e tyre, dorëheqjet dhe mospërfaqësimi i të pandehurve kanë vazhduar*”. **Kombinimi i gjobës sipas nenit 350, pika 4, i njoftimit të organeve të avokatisë sipas nenit 56 dhe i caktimit të mbrojtësve kryesisht sipas nenit 49 është vlerësuar, pra, nga shkalla më e lartë e juridiksionit të zakonshëm, si sjellje e rregullt procedurale e gjykatës dhe jo si tejkalim i kompetencave të saj.**³²

69. Mbi natyrën juridike të kësaj sjelljeje, Kolegji ishte po aq i qartë: dorëheqjet, zëvendësimet dhe mosparaqitjet e përsëritura pa arsye të justifikuara përbëjnë “**abuzim me të drejtën e mbrojtjes dhe një përpjekje të qëllimshme për të shtyrë procesin**”, ndërsa e drejta e mbrojtjes “*nuk është absolute, por duhet vlerësuar në raport me seriozitetin e akuzës, kompleksitetin e çështjes dhe situatën konkrete të të akuzuarit*”. Në të njëjtën linjë, kërkesa e një mbrojtësi për të zëvendësuar vazhdimisht mbrojtësit e caktuar kryesisht, me qëllim ezaurimin e listës, u cilësua si “**mekanizëm për të bllokuar vijimin e procesit gjyqësor**”, ndërsa referimi ndaj mbrojtjes së detyrueshme u vlerësua se ishte përdorur “*jo si mjet për garantimin efektiv të mbrojtjes, por si mekanizëm për pengimin e vijimit të gjykimit*”.³³

³¹ Vendimi nr. 00-2026-618, datë 26.05.2026, i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, paragrafët 62–70, përfshirë paragrafët 62 (pasqyrimi kronologjik i sjelljes procedurale), 63 dhe 64 (cilësimi i sjelljes dhe masat e marra nga gjykata, ndër të cilat njoftimi i Dhomës së Avokatisë dhe gjëritja), 67 dhe 68 (abuzimi me të drejtën e mbrojtjes), dhe 69 dhe 70 (standardi i Balliu kundër Shqipërisë dhe Quaranta kundër Zvicrës).

³² Vendimi nr. 00-2026-618, datë 26.05.2026, i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, paragrafët 63 dhe 64 (cilësimi i sjelljes procedurale si sistematike dhe e bashkërenduar për zvarritjen e procesit; shkelja e nenit 55, paragrafi 3, i Kodit të Procedurës Penale; masat e marra nga gjykata, ndër të cilat njoftimi i Dhomës së Avokatisë dhe gjëritja), si edhe paragrafi 65 (largimet demonstrative dhe pretendimet shëndetësore të paprovuara).

³³ Po aty, paragrafët 68 dhe 67 (abuzimi me të drejtën e mbrojtjes dhe karakteri jo absolut i saj), si edhe paragrafët 23.81, 23.104 dhe 23.106 (ezaurimi i listës së mbrojtësve kryesisht si mekanizëm bllokues; përdorimi i referimit ndaj mbrojtjes së detyrueshme si mekanizëm pengues), ku referohet edhe çështja *Caka kundër Shqipërisë* (GJEDNJ, nr. 44023/02, 8 dhjetor 2009).

70. *Së treti, mbi standardin konvencional.* Duke iu referuar çështjeve *Balliu kundër Shqipërisë* dhe *Quaranta kundër Zvicrës*, Kolegji Penal e përmbloodhi standardin e zbatueshëm me këtë formulim: **“nuk ka shkelje të nenit 6 kur autoritetet kanë marrë masa të arsyeshme për të garantuar mbrojtjen ligjore, ndërsa dështimi i mbrojtjes vjen si pasojë e sjelljes së vetë të pandehurit ose të mbrojtësit”**, pasi **“një individ nuk mund të pretendojë shkelje të së drejtës për proces të rregullt kur nuk ka përfituar nga garancitë përkatëse për shkak të sjelljes së tij, ndërkohë që shteti ka përmbushur detyrimet e veta”**. Vlerësimi u mbështet në një balancim të shprehur ndërmjet **“interesit të drejtësisë”**, së drejtës për mbrojtje efektive, detyrimit për gjykim brenda një afati të arsyeshëm dhe sjelljes së vetë subjekteve.³⁴

71. Nga kjo jurisprudencë rezultojnë katër rregulla themelore, të zbatueshme drejtpërdrejt në situatën aktuale. *Së pari*, mosparaqitja e përsëritur dhe e koordinuar e mbrojtësve, në mungesë të shkaqeve individuale dhe objektivisht të justifikuara, nuk mund të konsiderohet si një pengesë e pakapërcyeshme për zhvillimin e gjykimit, por përbën një sjellje procedurale, të cilën gjykata ka detyrimin ta vlerësojë dhe ta pasqyrojë në mënyrë të arsyetuar në aktet e procedimit. *Së dyti*, marrja e masave nga gjykata, përfshirë vendosjen e gjobave, njoftimin e organeve kompetente të avokatisë dhe caktimin e mbrojtësve kryesisht, nuk përbën një mundësi që mund të ushtrohet sipas vlerësimit diskrecional të gjykatës, por një tërësi veprimesh procedurale që duhen ndërmarrë dhe ezauruar përpara se të vendoset për vijimin e gjykimit pa praninë e mbrojtësit të zgjedhur. *Së treti*, vijimi i gjykimit pa praninë e mbrojtësit të zgjedhur mund të konsiderohet i ligjshëm vetëm pasi gjykata të ketë ndërmarrë dhe dokumentuar masat e nevojshme për garantimin e mbrojtjes, si dhe t’u ketë bërë të qartë palëve pasojat procedurale të mosparaqitjes së përsëritur. *Së katërti*, dhe mbi të gjitha, pasi këto kushte të jenë përmbushur, vijimi i gjykimit nuk mbetet thjesht një mundësi procedurale, por shndërrohet në një detyrim që buron nga nevoja për të garantuar zhvillimin e procesit brenda një afati të arsyeshëm. Përndryshe, përmbushja e këtij detyrimi kushtetues dhe konvencional do të varej nga vullneti i atyre, sjellja e të cilëve ka shkaktuar vonesën, duke u lejuar kështu që, përmes mosparaqitjes së koordinuar, të pengojnë zhvillimin e rregullt të procesit gjyqësor.

72. Vendimi i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, datë 25.07.2024: zhvillimi i seancës së masës së sigurimit në kushtet e bojkotit. Jurisprudenca e brendshme ofron, përveç çështjes së mësipërme, edhe një precedent që i përgjigjet drejtpërdrejt pyetjes më të ndjeshme që shtron gjendja aktuale: si duhet të veprojnë gjykata kur bojkoti i shpallur nga organet e avokatisë godet pikërisht seancat që kanë për objekt masat e sigurimit personal. **Kjo pyetje i është nënshtruar tashmë kontrollit të shkallës më të lartë të juridiksionit të zakonshëm dhe ka marrë përgjigje të shprehur nga Gjykata e Lartë.**³⁵

³⁴ Po aty, paragrafët 69 dhe 70, ku riprodhohet standardi i nxjerrë nga *Balliu kundër Shqipërisë*, nr. 74727/01 (GJEDNJ, 16 qershor 2005), dhe nga *Quaranta kundër Zvicrës*, nr. 12744/87 (GJEDNJ, 24 maj 1991), si edhe paragrafi 66 (vijimi i gjykimit mbi bazën e akteve të ankimit të paraqitura me shkrim, brenda kufijve të nenit 425 të Kodit të Procedurës Penale).

³⁵ Gjykata e Lartë, Kolegji Penal, vendimi i datës 25.07.2024, çështja penale nr. 61006-00325-00-2024 i Regjistrat Themeltar, i dhënë në dhomë këshillimi mbi rekursin kundër vendimit të gjykatës së apelit për caktimin e masave të sigurimit personal, të dhënë në kushtet e bojkotit të shpallur me vendimin e datës

73. *Rrethanat e çështjes.* Në seancën e caktuar nga gjykata e apelit për shqyrtimin e ankimeve ndaj vendimit për caktimin e masave të sigurimit personal nuk u paraqit asnjë prej mbrojtësve të personave nën hetim, për shkak të bojkotit të vendosur me vendimin e datës 07.07.2022 të Këshillit të Përgjithshëm të Dhomës së Avokatisë së Shqipërisë, me të cilin ishin bojkotuar pikërisht seancat e masave të sigurimit personal për një afat prej 10 ditësh, ndërkohë që **lista e avokatëve të caktuar kryesisht nuk ishte në dispozicion të gjykatës.** Gjykata e apelit vijoi gjykimin dhe e la në fuqi vendimin e shkallës së parë.

74. *Pretendimi i ngritur në rekurs.* Kundër këtij vendimi u pretendua, së pari, se zhvillimi i gjykimit në mungesë të mbrojtësit, qoftë të zgjedhur apo të caktuar kryesisht, përbënte shkak për pavlefshmërinë e procesit gjyqësor; dhe, së dyti, se caktimi i seancës në një kohë kur avokatët ishin në bojkot dhe lista e mbrojtësve kryesisht nuk funksiononte ishte një veprim me karakter formal, i cili në dukje respektonte afatet procedurale, por në thelb cenonte të drejtën e personit nën hetim. **Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë e rrëzoi këtë pretendim, duke vlerësuar shprehimisht se ai “nuk është i bazuar në ligj”.**

75. *Interesi publik dhe siguria publike.* Kolegji vlerësoi se një qëndrim i kundërt do të prodhonte pasoja të rënda mbi sigurinë publike dhe rendin kushtetues. Nëse do të ndiqej një praktikë “sipas të cilës gjykata nuk do t’i shqyrtonte çështjet me natyrë të ngutshme lidhur me caktimin e masave të sigurimit, atëherë arrestimet do të mbeteshin pa efekt dhe si rrjedhojë, organet ligjzbatuese do gjendeshin të paafta për të kryer funksionet e tyre lidhur me garantimin e rendit dhe sigurisë publike”, ndërsa vendosja e tyre në një situatë të tillë përballë kriminalitetit “do të krijonte një terren më të favorshëm për stimulimin e kryerjes së veprave penale”. Mbi këtë bazë, ai konkludoi se, në gjykimet që lidhen me masat e sigurimit, **“interesi publik duhet të prevalojë në raport me kufizimin dhe mos garantimin maksimal të një të drejte procedurale, sikundër është e drejta për tu mbrojtur me avokat në çështjen konkrete”.**

76. *Përparësia e shpejtësisë së shqyrtimit.* Duke iu referuar nenit 5 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, nenit 28 të Kushtetutës dhe çështjes *Karachentsev kundër Rusisë*, Kolegji u shpreh se **“në kushtet kur duhet të zgjedhë midis së drejtës për të pasur i arrestuari një avokat në procedurën e marrjes në shqyrtim të kërkesës për caktim mase siguri dhe shpejtësisë së shqyrtimit të kërkesës, shpejtësia e gjykimit duhet të ketë përparësi në raport me prezencën e mbrojtësit në gjykim”,** por “gjithmonë, duke i garantuar të arrestuarit të drejtën të njihet me aktet dhe arsyet e arrestimit si dhe të mbrohet para gjykatës, duke dhënë qëndrimin e tij lidhur me çështjen”.³⁶

77. *Standardi konvencional dhe garancitë konkrete.* Kolegji iu referua gjithashtu çështjes *Balliu kundër Shqipërisë*, në të cilën Gjykata Evropiane ka pranuar se shteti nuk mban përgjegjësi për çdo të metë të mbrojtësve dhe se, kur mbrojtësi i zgjedhur nuk e përmbush detyrën, autoritetet kanë në dispozicion disa zgjidhje, ndër të cilat edhe shtyrjen e

07.07.2022 të Këshillit të Përgjithshëm të Dhomës së Avokatisë së Shqipërisë. Vendimet e Kolegjit Penal publikohen në bazën elektronike të Gjykatës së Lartë: <https://app.gjykataelarte.gov.al/vendime-kolegji-penal>

³⁶ *Karachentsev kundër Rusisë*, nr. 23229/11 (GJEDNJ, 17 prill 2018), i cituar nga Kolegji Penal në vendimin e sipërcituar; si edhe *Balliu kundër Shqipërisë*, nr. 74727/01 (GJEDNJ, 16 qershor 2005).

seancave dhe procedimin në mungesë të avokatit, por në prani të vetë të akuzuarit. Në rastin konkret, ai konstatoi se gjykata e apelit u kishte dhënë personave nën hetim mundësinë për t'u dëgjuar, u kishte komunikuar arsyet e vendimit të shkallës së parë dhe shkaqet e ankimit të paraqitur nga mbrojtësit e tyre, si dhe u kishte dhënë mundësinë të parashtronin pretendime shtesë, duke garantuar “në maksimum (në kushtet që ndodhej gjykata)” mundësinë e dëgjimit të tyre. Rrjedhimisht, Kolegji arriti në përfundimin se rekursat nuk përmbanin asnjë nga shkaqet e parashikuara nga neni 432 i Kodit të Procedurës Penale dhe vendosi mospranimin e tyre.

78. Nga ky vendim rrjedhin tri përfundime me zbatim të drejtpërdrejtë. Së pari, një bojkot i shpallur nga organet e avokatisë nuk e pezullon detyrimin e gjykatës për t'i shqyrtuar brenda afateve kushtetuese çështjet që prekin lirinë personale. Së dyti, afatet e parashikuara nga neni 28 i Kushtetutës dhe nga neni 5 i Konventës nuk janë në disponim të asnjë subjekti procedural, as të organeve të avokatisë. Së treti, në këtë kategori çështjesh, shpejtësia e shqyrtimit ka përparësi ndaj pranisë së mbrojtësit, me kusht që personit të privuar nga liria t'i garantohet e drejta të njihet me aktet dhe arsyet e arrestimit dhe të dëgjohet përpara gjykatës.

79. Ky qëndrim përforcon përfundimin e nxjerrë më sipër nga vendimi nr. 00-2026-618/2026. Ndërsa ky i fundit përcakton kushtet në të cilat gjykimi në themel mund të vijojë pa praninë e mbrojtësve, vendimi i datës 25.07.2024 thekson se, në gjykimet që lidhen me kufizimin e lirisë personale, bojkoti i mbrojtësve nuk mund të shërbejë si shkak për pezullimin, qoftë edhe të përkohshëm, të shqyrtimit gjyqësor.

VI. Standardet ndërkombëtare

A. Jurisprudenca e Gjykatës Evropiane të Drejtave të Njeriut

80. Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut e ka trajtuar drejtpërdrejt situatën e mosparaqitjes së mbrojtësit për shkak të pjesëmarrjes në një grevë avokatësh. Në çështjen *Milone kundër Italisë*, ku mbrojtësi i kërkuesit nuk u paraqit në seancën e Gjykatës së Kasacionit duke deklaruar se merrte pjesë në grevën e avokatëve, Gjykata e shpalli ankesën haptazi të pabazuar. Ajo theksoi se avokati, ndonëse e dinte që ishte i penguar të paraqitej, “mbeti pasiv”; se ai nuk mund të mos i njihete dispozitat ligjore për shtyrjen; se qëllimi individual për të marrë pjesë në grevë nuk mund të nxirret thjesht nga njoftimi i një greve kolektive, pasi kjo e fundit nuk sjell detyrimin e individëve për të marrë pjesë në të; dhe se ai mund të ishte përpjekur të siguronte zëvendësimin e tij. Në këto kushte, Gjykata çmoi se shtetit nuk mund t'i ngarkohet përgjegjësia për një mangësi të avokatit të zgjedhur nga vetë i akuzuari.³⁷

³⁷ *Milone kundër Italisë* (vendim mbi pranueshmërinë), nr. 37477/97 (GJEDNJ, 23 mars 1999). GJEDNJ e shpalli haptazi të pabazuar ankesën e një të akuzuari, mbrojtësi i të cilit nuk u paraqit në seancën e Gjykatës së Kasacionit për shkak të pjesëmarrjes në një grevë avokatësh, duke theksuar se avokati, ndonëse e dinte se ishte i penguar, “mbeti pasiv”; se ai nuk mund të mos i njihete dispozitat ligjore për shtyrjen; se qëllimi individual për të marrë pjesë në grevë nuk mund të nxirret thjesht nga njoftimi i një greve kolektive, pasi kjo e fundit nuk sjell detyrimin e individëve për të marrë pjesë në të; dhe se ai mund të ishte përpjekur të siguronte zëvendësimin e tij.

81. Ky qëndrim ka tri pasoja të drejtpërdrejta. *Së pari*, mosparaqitja e mbrojtësit për shkak të një veprimi kolektiv nuk e bën procesin të padrejtë në kuptim të nenit 6 të Konventës dhe nuk i krijon shtetit detyrimin për ta shtyrë gjykimin. *Së dyti*, thirrja kolektive nuk e zhvesh mbrojtësin nga detyrimi individual për të njoftuar gjykatën dhe për të kërkuar zëvendësim. *Së treti*, përgjegjësia për pasojat e mungesës mbetet te mbrojtësi, dhe jo te gjykata. I njëjti parim ishte shprehur edhe më parë në çështjen *Tripodi kundër Italisë*; kufiri i tij, megjithatë, është po aq i qartë: kur njoftimi i mbrojtësit nuk ka qenë i rregullt, përgjegjësia i kthehet shtetit, siç u konstatua në çështjen *Goddi kundër Italisë*.³⁸

82. Një standard i dytë, po aq i rëndësishëm, lidhet me atribuimin e vonesave. Gjykata ka vendosur se vonesa e shkaktuar në një procedim penal nga greva e avokatëve nuk mund t'i atribuohet shtetit, ndërsa periudha që kalon nga përfundimi i grevës deri në seancën e radhës i ngarkohet sjelljes së autoriteteve.³⁹ Ky standard ka dy pasoja për gjykatën: nga njëra anë, shtyrjet që rrjedhin nga mospjesëmarrja kolektive nuk mund të përdoren më pas kundër shtetit në vlerësimin e afatit të arsyeshëm; nga ana tjetër, ai e detyron gjykatën të caktojë seancë vijuese pa vonesë dhe të dokumentojë çdo përpjekje për vijimin e gjykimit.

83. Ky standard është i konsoliduar dhe është zbatuar në një varg çështjesh që lidhen pikërisht me greva të shpallura nga organet e avokatisë. Në çështjen *Pafitis dhe të tjerë kundër Greqisë*, ku greva e Dhomës së Avokatisë së Athinës zgjati nga 20 maji 1992 deri më 8 mars 1993 dhe rifilloi më 28 qershor 1993, **Gjykata arsyetoi se, pavarësisht personalitetit juridik publik të Dhomës së Avokatisë, ajo është në thelb një organizatë profesionale dhe se, duke u bërë thirrje anëtarëve të saj të ndërprisnin ofrimin e shërbimeve të tyre, ajo ndërmerre një veprim që synonte mbrojtjen e interesave të tyre profesionale, dhe jo ushtrimin e një prej funksioneve të një autoriteti publik; për rrjedhojë, vonesat e shkaktuara nga greva nuk mund t'i atribuoheshin shtetit.**⁴⁰ I njëjti parim është rikonfirmuar vazhdimisht edhe në çështje italiane, në të cilat seancat ishin shtyrë pikërisht për shkak të grevave të avokatëve.⁴¹

84. Kufijtë e këtij standardi janë po aq të rëndësishëm. *Së pari*, mosatribuimi nuk funksionon si justifikim i përgjithshëm: Gjykata nuk e ka pranuar thirrjen ndaj një greve kur nuk provohej se ajo kishte sjellë shtyrjen e seancave konkrete, duke theksuar se vonesat që lidhen me grumbullimin e çështjeve si pasojë e grevës hyjnë në sferën e

³⁸ *Tripodi kundër Italisë*, nr. 13743/88 (GJEDNJ, 22 shkurt 1994), § 30, i cituar në *Milone kundër Italisë*; në kah të kundërt, por plotësues, *Goddi kundër Italisë*, nr. 8966/80 (GJEDNJ, 9 prill 1984), §§ 26–31, ku u konstatua shkelje pikërisht sepse mbrojtësi nuk ishte njoftuar rregullisht për seancën. Të dy vendimet, së bashku, e përcaktojnë kufirin: sanksioni është i mundur vetëm pas një njoftimi të rregullt.

³⁹ *Di Donato dhe të tjerë kundër Italisë*, nr. 41513/98 (GJEDNJ, 26 prill 2001), § 19: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59432>; parimi buron nga *Portington kundër Greqisë*, nr. 28523/95 (GJEDNJ, 23 shtator 1998), § 33.

⁴⁰ *Pafitis dhe të tjerë kundër Greqisë*, nr. 20323/92 (GJEDNJ, 26 shkurt 1998), § 96: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58127>

⁴¹ *Icolaro kundër Italisë* (GJEDNJ, 2001), § 25: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-59438>; *Giannangeli kundër Italisë* (GJEDNJ, 2001), § 18: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59559>; *F.C. kundër Italisë*, nr. 40457/98 (GJEDNJ, 2001), § 31: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59427>; si edhe *Di Donato dhe të tjerë kundër Italisë*, cituar më lart, § 19.

përgjegjësisë së shtetit.⁴² *Së dyti*, merren parasysh përpjekjet e bëra nga shteti për të reduktuar vonesën që rrjedh prej saj, dhe mungesa e çdo përpjekjeje serioze për përshpejtimin e procedurës i ngarkohet autoriteteve.⁴³ Rrjedhimisht, fakti që vonesat e shkaktuara nga bojkoti nuk i atribuohen shtetit **nuk e çliron gjykatën nga detyrimi për të vepruar; përkundrazi, ai e kushtëzon atë me marrjen e të gjitha masave të disponueshme për vijimin e gjykimit.**

85. Çështja *Balliu kundër Shqipërisë* përbën një referencë të rëndësishme për përcaktimin e detyrimeve pozitive të gjykatës në garantimin e së drejtës për mbrojtje dhe zhvillimin e procesit brenda një afati të arsyeshëm. Në këtë çështje, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut shqyrtoi pajtueshmërinë e zhvillimit të procedurave penale me nenin 6 §§ 1 dhe 3 (c) të Konventës, në rrethana kur mungesat e mbrojtësve kishin sjellë shtyrje të përsëritura të seancave. Nga 21 seanca të caktuara, vetëm 11 ishin zhvilluar, ndërsa 10 të tjera nuk ishin mbajtur për shkak të mungesës së mbrojtësve. Veçanërisht domethënëse ishte mungesa e mbrojtësit të zgjedhur, i cili nuk ishte paraqitur pa dhënë arsye në shtatë seanca radhazi.

86. Në vlerësimin e saj, Gjykata nuk e trajtoi të drejtën për t'u mbrojtur nga një avokat i zgjedhur si një të drejtë që e përjashton gjykatën nga detyrimi për të garantuar vijimësinë e procesit. Përkundrazi, ajo shqyrtoi masat e marra nga autoritetet kombëtare për të siguruar mbrojtjen efektive të të pandehurit, duke i vlerësuar ato në tërësinë e tyre dhe në raport me kërkesat e procesit të rregullt ligjor. Autoritetet fillimisht kishin shtyrë seancat, duke i dhënë mbrojtësit mundësinë të paraqitej dhe të ushtronte funksionin e tij, por, përballë mungesave të përsëritura, kishin ndërmarrë masa për të siguruar përfaqësimin e të pandehurit nëpërmjet caktimit të një mbrojtësi kryesisht. Në këtë vlerësim kishte rëndësi edhe nevoja për të shmangur zvarritjen e mëtejshme të procesit dhe për të respektuar kërkesën që çështja të shqyrtohej brenda një afati të arsyeshëm.

87. Në përfundim, Gjykata nuk konstatoi shkelje të nenit 6 §§ 1 dhe 3 (c) të Konventës. Rëndësia e këtij vendimi qëndron në faktin se Konventa nuk kërkon që gjykata të pranojë pafundësisht shtyrjen e seancave për shkak të mungesave të mbrojtësit, kur autoritetet kanë marrë masa të arsyeshme për të garantuar ushtrimin efektiv të së drejtës së mbrojtjes. Kjo e drejtë duhet të sigurohet në mënyrë konkrete dhe efektive, por zbatimi i saj duhet të harmonizohet edhe me detyrimin për administrimin e drejtësisë pa vonesa të pajustificuara.

88. Për çështjen në shqyrtim, *Balliu kundër Shqipërisë* mbështet parimin se gjykata duhet të reagojë në mënyrë proporcionale dhe të shkallëzuar ndaj mungesave të mbrojtësit: fillimisht, duke i dhënë atij mundësinë reale për të përmbushur detyrën; më pas, kur mungesat përsëriten pa arsye të justifikuar, duke marrë masa për garantimin e

⁴² *Agga kundër Greqisë* (GJEDNJ, 2000), § 5, ku Gjykata, ndonëse rikujtoi parimin e *Pafitis*, vuri në dukje se Qeveria nuk kishte dhënë asnjë informacion mbi grevën e pretenduar dhe nuk pretendonte se ajo kishte sjellë shtyrjen e seancave konkrete, si edhe se vonesat që lidhen me grumbullimin e çështjeve si pasojë e një greve të tillë hyjnë në sferën e përgjegjësisë së shtetit: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58588>

⁴³ *Arvelakis kundër Greqisë* (GJEDNJ, 2001), § 25, ku Gjykata, duke iu referuar *Papageorgiou kundër Greqisë* (22 tetor 1997), § 47, theksoi se përpjekjet e bëra nga shteti për të reduktuar vonesën që rrjedh nga greva merren parasysh për të përcaktuar nëse kërkesa e afatit të arsyeshëm është respektuar: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59404>

mbrojtjes, përfshirë caktimin e një mbrojtësi kryesisht kur plotësohen kushtet ligjore, si dhe duke vlerësuar pasojat procedurale të mungesës sipas ligjit. Kështu, respektimi i së drejtës së mbrojtjes nuk shndërrohet në një mekanizëm që lejon bllokimin e procesit, por mbetet një garanci që gjykata duhet ta sigurojë pa hequr dorë nga detyrimi për të zhvilluar gjykimin në mënyrë efektive dhe brenda një afati të arsyeshëm.

89. Ky standard është veçanërisht i rëndësishëm kur mungesa e mbrojtësit lidhet me një vendim kolektiv për bojkotimin e seancave. Një vendim i tillë nuk e përjashton gjykatën nga detyrimi për të shqyrtuar rrethanat konkrete dhe për të garantuar mbrojtjen efektive, por as nuk e detyron atë të pranojë shtyrje të njëpasnjëshme pa vlerësuar mundësitë që ofron ligji për vijimin e procesit.

90. Gjykata kërkon nga gjykata vendase edhe një reagim pozitiv. Kur mungesa e mbrojtësit është e dukshme dhe e pashpjeguar, autoritetet nuk mund të qëndrojnë pasive, por duhet ta shtojnë procedimin për të sqaruar situatën ose ta zëvendësojnë mbrojtësin; njëkohësisht, edhe vetë mbrojtësi, veçanërisht ai i caktuar kryesisht, nuk përjashtohet nga detyra e kujdesit kur vendos të tërhiqet ose kur nuk mund të paraqitet, por duhet të njoftojë autoritetin që e ka caktuar dhe të marrë masat e nevojshme e të ngutshme për mbrojtjen e interesave të klientit.⁴⁴ Po kështu, caktimi i një mbrojtësi tjetër me qëllim shmangien e ndërprerjeve të gjykimit nuk cenon, në vetvete, nenin 6.⁴⁵

91. Nga kjo jurisprudencë formohen katër parime që kanë rëndësi të drejtpërdrejtë. *I pari* është parimi i efektivitetit, sipas të cilit “*Konventa synon të garantojë jo të drejta teorike ose iluzore, por të drejta praktike dhe efektive*”.⁴⁶ Ky parim vepron në dy drejtime njëkohësisht: ai nuk lejon që e drejta e mbrojtjes të mbetet formale kur mbrojtësi mungon, por as nuk lejon që ajo të shndërrohet në mjet për ta pezulluar procesin pa afat.

92. *I dyti* ka të bëjë me statusin e avokatit. Sipas Dhomës së Madhe, “*statusi i veçantë i avokatëve u jep atyre një pozitë qendrore në administrimin e drejtësisë, si ndërmjetës midis publikut dhe gjykatave*”, dhe prej tyre pritet të kontribuojnë në mbarëvajtjen e drejtësisë dhe në ruajtjen e besimit të publikut në procesin e dhënies së drejtësisë.⁴⁷ Pikërisht ky pozicion qendror shpjegon pse detyrimet e avokatit ndaj gjykatës janë më të rënda se ato të një pale të zakonshme dhe pse mosparaqitja e tij nuk mund të trajtohet si çështje private ndërmjet tij dhe klientit.

⁴⁴ *Vamvakas kundër Greqisë* (nr. 2), nr. 2870/11 (GJEDNJ, 9 prill 2015), §§ 37, 39 dhe 42–43: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-153910>

⁴⁵ *Sannino kundër Italisë*, nr. 30961/03 (GJEDNJ, 27 prill 2006), §§ 49–51, ku u konstatua shkelje sepse autoritetet nuk reagueshin përballë mosveprimit të dukshëm të mbrojtësit; shih edhe *Daud kundër Portugalisë*, nr. 22600/93 (GJEDNJ, 21 prill 1998), § 38, dhe *Czekalla kundër Portugalisë*, nr. 38830/97 (GJEDNJ, 10 tetor 2002).

⁴⁶ *Artico kundër Italisë*, nr. 6694/74 (GJEDNJ, 13 maj 1980), § 33. Teksti origjinal: “*The Convention is intended to guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective*”; shih edhe *Salduz kundër Turqisë*, nr. 36391/02 (GJEDNJ [DHM], 27 nëntor 2008), §§ 50–55.

⁴⁷ *Morice kundër Francës* [Dhoma e Madhe], nr. 29369/10 (GJEDNJ, 23 prill 2015), §§ 132–133. Teksti origjinal: “*The specific status of lawyers gives them a central position in the administration of justice as intermediaries between the public and the courts*”; në të njëjtin kuptim, *Nikula kundër Finlandës*, nr. 31611/96 (GJEDNJ, 21 mars 2002), § 45, dhe *Casado Coca kundër Spanjës*, nr. 15450/89 (GJEDNJ, 24 shkurt 1994), § 54.

93. *I treti* lidhet me kufijtë e së drejtës për të zgjedhur mbrojtësin. Në çështjen *Croissant kundër Gjermanisë*, e cila i përket pikërisht praktikës gjermane të caktimit të një mbrojtësi shtesë për të siguruar vazhdimësinë e një gjykimi të gjatë, Gjykata vlerësoi se “kur caktojnë mbrojtësin, gjykatat kombëtare duhet, sigurisht, të kenë parasysh dëshirat e të pandehurit [...]. Megjithatë, ato mund t’i kapërcejnë këto dëshira kur ka arsye relevante dhe të mjaftueshme për të çmuar se kjo është e nevojshme në interes të drejtësisë”.⁴⁸ Vazhdimësia e gjykimit, në kushtet e një mungese të shpallur paraprakisht dhe pa afat, është pikërisht një arsye e tillë.

94. *I katërti* përcakton momentin kur lind detyrimi i gjykatës për të ndërhyrë: “autoritetet kombëtare kompetente janë të detyruara, sipas nenit 6 § 3 (c), të ndërhyjnë vetëm nëse mosofrimi i përfaqësimit efektiv nga mbrojtësi është i dukshëm ose u sillet në vëmendje në mënyrë të mjaftueshme në ndonjë mënyrë tjetër”.⁴⁹ Mosparaqitja e mbrojtësit në zbatim të një bojkoti të shpallur publikisht nuk është vetëm e dukshme; ajo është e deklaruar paraprakisht. Në këtë rast, pra, detyrimi i gjykatës për të ndërhyrë, duke garantuar mbrojtjen dhe duke sanksionuar mungesën, është i plotë.

95. Së fundi, jurisprudenca konvencionale ka theksuar vazhdimisht se u takon shteteve ta organizojnë sistemin e tyre gjyqësor në mënyrë të tillë që gjykatat të mund t’i përmbushin të gjitha kërkesat e nenit 6, përfshirë detyrimin për gjykim brenda një afati të arsyeshëm.⁵⁰ Republika e Shqipërisë është gjetur në shkelje të nenit 6 § 1 për tejzgjatje të procedimeve dhe të nenit 13 për mungesë të një mjeti efektiv ndaj saj, ndërsa në një sërë çështjesh të tjera është gjetur në shkelje pikërisht për mangësi në garantimin e mbrojtjes efektive.⁵¹ **Një gjykatë që pranon pasivisht ndërprerjen e gjykimeve për shkak të një veprimi kolektiv jashtë çdo kornize ligjore nuk e përmbush këtë detyrim organizativ; ajo që e përmbush është gjykata që vepron, duke garantuar njëkohësisht mbrojtjen dhe vazhdimësinë.**

⁴⁸ *Croissant kundër Gjermanisë*, nr. 13611/88 (GJEDNJ, 25 shtator 1992), §§ 27–32, veçanërisht § 29. Teksti origjinal: “When appointing defence counsel the national courts must certainly have regard to the defendant’s wishes [...]. However, they can override those wishes when there are relevant and sufficient grounds for holding that this is necessary in the interests of justice”; shih edhe *Dvorski kundër Kroacisë*, nr. 25703/11 (GJEDNJ [DHM], 20 tetor 2015), §§ 79–82; *Correia de Matos kundër Portugalisë* [DHM], nr. 56402/12 (GJEDNJ, 4 prill 2018), §§ 118–168; *Meftah dhe të tjerë kundër Francës* [DHM], nr. 32911/96 e të tjera (GJEDNJ, 26 korrik 2002), §§ 45–47.

⁴⁹ *Kamasinski kundër Austrisë*, nr. 9783/82 (GJEDNJ, 19 dhjetor 1989), § 65. Teksti origjinal: “the competent national authorities are required under Article 6 § 3 (c) to intervene only if a failure by legal aid counsel to provide effective representation is manifest or sufficiently brought to their attention in some other way”.

⁵⁰ *Frydlender kundër Francës* [Dhoma e Madhe], nr. 30979/96 (GJEDNJ, 27 qershor 2000), §§ 43 dhe 45; *Unión Alimentaria Sanders S.A. kundër Spanjës*, nr. 11681/85 (GJEDNJ, 7 korrik 1989); *Pélissier dhe Sassi kundër Francës*, nr. 25444/94 (GJEDNJ [DHM], 25 mars 1999), § 67.

⁵¹ *Luli dhe të tjerë kundër Shqipërisë*, nr. 64480/09 dhe të tjera (GJEDNJ, 1 prill 2014), §§ 89–92 dhe 114: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-142156>; *Gjonbocari dhe të tjerë kundër Shqipërisë*, nr. 10508/02 (GJEDNJ, 23 tetor 2007), §§ 73–82; *Marini kundër Shqipërisë*, nr. 3738/02 (GJEDNJ, 18 dhjetor 2007), §§ 147–158; për mangësi në garantimin e mbrojtjes efektive shih *Cani kundër Shqipërisë*, nr. 11006/06 (GJEDNJ, 6 mars 2012), §§ 60–65; *Shkalla kundër Shqipërisë*, nr. 26866/05 (GJEDNJ, 10 maj 2011), §§ 71–79; *Izet Haxhia kundër Shqipërisë*, nr. 34783/06 (GJEDNJ, 5 nëntor 2013); për detyrimin e mjetit efektiv ndaj tejzgjatjes shih *Kudla kundër Polonisë*, nr. 30210/96 (GJEDNJ [DHM], 26 tetor 2000).

B. Jurisprudenca kushtetuese italiane

B.1. Vendimi nr. 171/1996: njohja e abstenimit dhe kushtet ligjore të tij

96. Me vendimin nr. 171, datë 16 maj 1996, Gjykata Kushtetuese e Republikës Italiane, duke shqyrtuar 94 vendime referimi të ngritura pikërisht gjatë një bojkoti të zgjatur të avokatëve, pranoi se mospjesëmarrja e tyre ka mbështetje kushtetuese në lirinë e organizimit dhe në *favor libertatis*. Ajo u shpreh se “*njohja që Kushtetuta i siguron autonomisë së individëve dhe grupeve dhe tërësisë së lirive të përmendura vlen gjithashtu për mosushtrimin e punës nga profesionistët që, si avokatët dhe përfaqësuesit ligjorë, e ushtrojnë veprimtarinë e tyre në kushte pavarësie*”, duke theksuar njëkohësisht se “*mosushtrimi i çdo veprimtarie mbrojtëse nuk mund të cilësohet si e drejtë greve dhe nuk bie nën mbrojtjen specifike të nenit 40*” të Kushtetutës italiane.⁵²

97. Por e njëjta Gjykatë e vendosi kufirin në terma që nuk lënë hapësirë interpretimi. Pasi rikujtoi se ligji italian nr. 146/1990 i rendit ndër shërbimet publike thelbësore “*administrimin e drejtësisë, veçanërisht për masat kufizuese të lirisë personale dhe ato siguruese e urgjente, si edhe për proceset penale me të pandehur në gjendje ndalimi*”, ajo arsyetoi: “*Kur liria e avokatëve dhe përfaqësuesve ligjorë ushtrohet në kundërshtim me tërësinë e vlerave të përmendura më sipër, ajo duhet domosdoshmërisht të tërhiqet përballë fuqisë mbizotëruese të tyre.*”⁵³

98. Po me atë vendim, Gjykata Kushtetuese italiane shpalli papajtueshmërinë kushtetuese të nenit 2, paragrafët 1 dhe 5, të ligjit nr. 146/1990, pikërisht sepse ai nuk parashikonte, për mospjesëmarrjen kolektive të avokatëve, detyrimin e një njoftimi paraprak të përshtatshëm dhe të një kufiri kohor të arsyeshëm, dhe as instrumentet për të përcaktuar e siguruar shërbimet thelbësore gjatë mospjesëmarrjes, si edhe procedurat e masat pasuese në rast mosrespektimi. Gjykata vuri në dukje se, dy vjet pas ftesës së drejtuar ligjvënësit me Vendimin nr. 114/1994, situata ishte përkeqësuar deri në atë shkallë sa “*në disa qarqe gjyqësore të ketë pasur për periudha të gjata paralizim të të gjitha veprimtarive, me pasoja të pashmangshme të dëmshme që ndihen ende sot*”.⁵⁴

99. Arsyetimi i saj për nevojën e rregullimit ligjor është formuluar në terma që i përshtaten plotësisht gjendjes aktuale të krijuar nga bojkoti i mbrojtësve: “*funksionimi i mirë i administrimit të drejtësisë kërkon që ligjvënësi [...] të specifikojë edhe shërbimet thelbësore që duhen kryer gjatë mosushtrimit të veprimtarisë, procedurat dhe masat*

⁵² Vendimi nr. 171 i vitit 1996 (Gjykata Kushtetuese e Republikës Italiane, vendosur më 16 maj 1996, depozituar më 27 maj 1996, relator Francesco Guizzi), ECLI:IT:COST:1996:171, pjesa “Në lidhje me të drejtën”, pika 3.1: <https://giurcost.org/decisioni/1996/0171s-96.htm> Citimet në shqip janë marrë nga përkthimi i plotë jozyrtar i vendimit, i administruar në aktet e çështjes dhe bashkëlidhur këtij relacioni.

⁵³ Vendimi nr. 171/1996, cituar më lart, pjesa “Në lidhje me të drejtën”, pika 3.3, bashkë me referimin të neni 1, paragrafi 2, shkronja “a”, i ligjit nr. 146/1990, i cili përfshin ndër shërbimet publike thelbësore “*administrimin e drejtësisë, veçanërisht për masat kufizuese të lirisë personale dhe ato siguruese e urgjente, si edhe për proceset penale me të pandehur në gjendje ndalimi*”.

⁵⁴ Vendimi nr. 114 i vitit 1994 (Gjykata Kushtetuese e Republikës Italiane), me të cilin Gjykata, duke rrëzuar si të papranueshme kërkesën për një vendim shtues, i drejtoi ligjvënësit ftesën për të rregulluar mospjesëmarrjen kolektive të avokatëve; i cituar dhe i zhvilluar në Vendimin nr. 171/1996, pjesa “Në lidhje me të drejtën”, pika 3.4.

pasuese në rast mosrespektimi"; dhe *"Kërkohen të paktën një njoftim paraprak i përshtatshëm dhe një kufi kohor i arsyeshëm i kohëzgjatjes"*.⁵⁵

100. **Seksionet e Bashkuara Penale të Gjykatës së Kasacionit italiane**, në çështjen *Lattanzio*, e formuluan parimin e efektit procedural në këto terma: mospjesëmarrja në seanca *"përbën për mbrojtësit ushtrimin e një të drejte kushtetuese, të cilën gjyqtari duhet ta njohë dhe ta garantojë, por vetëm me kusht që ajo të ushtrohet në respektim të kushteve dhe të premisave të parashikuara nga normat specifike që e rregullojnë"*. Po aty, ato theksuan se *"është sot tërësisht e rregulluar nga norma të së drejtës objektive, të vendosura nga burime legislative dhe nga burimet kompetente të nivelit dytësor ose rregullator, në mënyrë që nuk mund të mbetet hapësirë (përveçse në hipoteza vërtet të jashtëzakonshme dhe brenda kufijve shumë të ngushtë) për njohjen e një pushteti autonom gjyqësor për balancimin e vlerave kushtetuese në konflikt të mundshëm"*.⁵⁶ Me fjalë të tjera, në Itali balanca ndërmjet të drejtës së abstenimit dhe funksionit të drejtësisë bëhet **paraprakisht nga ligji**; gjyqtari e zbaton atë balancë, nuk e krijon.

B.2. Vendimi nr. 180/2018: akti vetërregullues i avokatëve nuk mund të cenojë ligjin

101. Nëse vendimi nr. 171/1996 përcaktoi se rregullimi i mospjesëmarrjes kolektive të avokatëve në seancat gjyqësore duhet të bëhet me ligj, vendimi nr. 180, datë 10 korrik 2018, i Gjykatës Kushtetuese të Republikës Italiane, përcaktoi kufijtë e rregullimit të kësaj çështjeje përmes akteve të miratuara nga vetë organizmat profesionalë të avokatisë. Ky vendim merr rëndësi të veçantë për çështjen në shqyrtim, pasi nuk vuri në diskutim të drejtën e avokatëve për të mos marrë pjesë në seanca gjyqësore, por shqyrtoi kufijtë e ushtrimit të kompetencës rregullatore të organizmave profesionalë dhe pamundësinë që, përmes akteve të tyre, të rregullohen çështje që, sipas Kushtetutës, i nënshtrohen rezervës ligjore.⁵⁷

102. *Rrethanat e çështjes*. Çështja kushtetuese u ngrit nga Gjykata e Shkallës së Parë e Reggio Emilia-s, gjatë shqyrtimit të një procesi penal me rreth 150 të pandehur, të akuzuar për organizatë kriminale të tipit mafioz dhe vepra të tjera penale, shumë prej të cilëve

⁵⁵ Vendimi nr. 171/1996, cituar më lart, pjesa "Në lidhje me të drejtën", pika 3.5, me të cilin u shpall papajftueshmëria kushtetuese e nenit 2, paragrafët 1 dhe 5, të ligjit nr. 146/1990, *"në pjesën ku nuk parashikon, në rastin e mospjesëmarrjes kolektive nga veprimtaria gjyqësore të avokatëve dhe të prokuratorëve ligjorë, detyrimin e një njoftimi paraprak të përshtatshëm dhe të një kufiri kohor të arsyeshëm të mospjesëmarrjes, dhe as nuk parashikon instrumentet e përshtatshme për të përcaktuar e siguruar shërbimet thelbësore, si edhe procedurat e masat pasuese në rast mosrespektimi"*.

⁵⁶ *Corte di cassazione*, Sezioni Unite penali, vendimi nr. 40187, datë 27 mars 2014 (depozituar më 29 shtator 2014), ric. Lattanzio, Rv. 259926. Teksti origjinal i parimit: *"quello di astenersi dal partecipare alle udienze costituisce per i difensori l'esercizio di un diritto costituzionale, che il giudice deve riconoscere e garantire, purché tuttavia avvenga nel rispetto delle condizioni e dei presupposti previsti dalle specifiche norme che lo regolano"*; po aty, § 10.5. Shih edhe vendimin nr. 26711, datë 30 maj 2013, Ucciero (Seksionet e Bashkuara Penale): <https://www.giurisprudenzapenale.com/2014/10/01/in-tema-di-astensione-dalle-udienze-degli-avvocati-sezioni-unite-401872014/>

⁵⁷ *Corte costituzionale*, sentenza n. 180, datë 10 korrik 2018 (depozituar më 27 korrik 2018), e cila shpalli antikushtetues nenin 2-bis të ligjit nr. 146/1990 në pjesën ku i lejonte kodit të vetërregullimit të ndërhynte në rregullimin e lirisë personale të të pandehurit në paraburgim, për shkelje të nenit 13, paragrafi 5, të Kushtetutës italiane, i cili vendos një rezervë ligjore *"me karakter absolut"* në fushën e paraburgimit: <https://giurcost.org/decisioni/2018/0180s-18.html>

ndodheshin në paraburgim; brenda pesë muajsh, në atë gjykim u shpallën pesë mospjesëmarrje kolektive. Në seancën e datës 23 maj 2017, mbrojtësit iu bashkuan abstenimit të shpallur nga organizatat profesionale të avokatisë, me pëlqimin e të pandehurve të paraburgosur.⁵⁸

103. *Dispozita e kundërshtuar dhe mekanizmi i saj.* Neni 4, pika 1, shkronja “b”, i kodit të vetërregullimit, të miratuar më 4 prill 2007 nga Organismo Unitario dell’Avvocatura dhe organizata të tjera profesionale, parashikonte se, në procedimet penale ndaj personave të paraburgosur ose që ndodheshin në kushte të tjera privimi nga liria, gjykimi mund të vijonte gjatë abstenimit të mbrojtësit vetëm nëse i pandehuri jepte pëlqimin e tij të shprehur për vijimin e procesit. Në të kundërt, seanca shtyhej. Rëndësia juridike e kësaj dispozite qëndronte në pasojat që prodhonte mekanizmi i parashikuar prej saj. Shtyrja e seancës ndikonte në llogaritjen e afateve të paraburgimit, duke lidhur kështu vijimin e procesit gjyqësor dhe kohëzgjatjen e privimit nga liria me një kusht të përcaktuar nga një akt vetërregullues profesional. Për rrjedhojë, një dispozitë e miratuar nga organizmat e avokatisë, e cila në dukje rregullonte mënyrën e ushtrimit të së drejtës së abstenimit kolektiv, shtrinte efektet e saj përtej marrëdhënieve profesionale, duke ndikuar drejtpërdrejt në ecurinë e procedimit penal dhe në kohëzgjatjen e kufizimit të lirisë personale të të pandehurit.⁵⁹

104. *Pamundësia e gjyqtarit për mos zbatuar aktin e vetërregullimit.* Gjykata referuese çmoi se problemi i kushtetutshmërisë nuk mund të zgjidhej thjesht duke mos zbatuar kodin e vetërregullimit. Sipas interpretimit të konsoliduar të jurisprudencës dhe, në veçanti, të Seksioneve të Bashkuara Penale të Gjykatës së Kasacionit, në vendimin nr. 40187, të vitit 2014, dispozitat e këtij kodi, pasi vlerësoheshin si të përshtatshme nga Komisioni i Garancisë, konsideroheshin të detyrueshme dhe me efekt të përgjithshëm (*erga omnes*), duke paraqitur karakteristika të ngjashme me ato të akteve rregullatore nënligjore.

105. Në këto kushte, gjyqtari i zakonshëm e konsideronte veten të detyruar të zbatonte rregullin përkatës dhe të shtynte seancën kur përmbusheshin kushtet e parashikuara prej tij. Për rrjedhojë, atij nuk i njihej mundësia që, në kuadër të vendimmarrjes procedurale, të vlerësonte vetë nëse zbatimi i këtij rregulli ishte në përputhje me të drejtat kushtetuese të të pandehurit dhe nëse kërkonte një balancim me të drejtën e avokatëve për të abstenuar kolektivisht nga pjesëmarrja në seanca. Pikërisht kjo detyrueshmëri e aktit dhe

⁵⁸ *Corte costituzionale*, sentenza n.180/2018, cituar më lart, pjesa “Ritenuto in fatto”, mbi vendimin e referimit të *Tribunale ordinario di Reggio Emilia* dhe rrethanat e gjykimit penal në kuadër të të cilit u ngrit çështja kushtetuese; parametrat kushtetues të ngritur nga gjykata referuese ishin nenet 3, 13, 24 dhe 111 të Kushtetutës italiane.

⁵⁹ Kodi i vetërregullimit të mospjesëmarrjes së avokatëve nga seancat gjyqësore, miratuar më 4 prill 2007 nga *Organismo Unitario dell’Avvocatura* dhe organizata të tjera përfaqësuese, i vlerësuar si i përshtatshëm nga *Commissione di garanzia dell’attuazione della legge sullo sciopero nei servizi pubblici essenziali* me vendimin nr. 07/749, datë 13 dhjetor 2007, dhe i botuar në Gazetën Zyrtare italiane nr. 3 të vitit 2008; neni 4, pika 1, shkronja “b”, i tij.

pamundësia për ta mënjanuar atë në rastin konkret e bënin të nevojshëm shqyrtimin e kushtetutshmërisë së dispozitës përkatëse.⁶⁰

106. *Rezerva absolute ligjore në fushën e lirisë personale.* Baza vendimtare e konstatimit të antikushtetutshmërisë u gjet në nenin 13, paragrafi i pestë, të Kushtetutës italiane, i cili ia rezervon ligjit përcaktimin e afateve maksimale të paraburgimit. Sipas Gjykatës, kjo garanci nuk përmbushet thjesht nga fakti që afatet parashikohen në legjislacion, por kërkon që përcaktimi i tyre dhe i kushteve që ndikojnë në zbatimin e tyre t'i nënshtrohen vullnetit të ligjvënësit, duke përjashtuar ndërhyrjen e burimeve normative të një niveli më të ulët.

107. Në këtë këndvështrim, për cenimin e rezervës ligjore nuk është e nevojshme që akti i vetërregullimit të ndryshojë shprehimisht afatet maksimale të paraburgimit. Mjafton që, nëpërmjet rregullave procedurale që vendos, ai të ndikojë në zbatimin e regjimit ligjor të këtyre afateve, duke parashikuar kushte që sjellin shtyrjen e seancës dhe, për rrjedhojë, ndikojnë në ecurinë e llogaritjes së afatit përkatës. Në këtë mënyrë, një akt i miratuar nga organizmat profesionalë ndërhyjnë në një fushë që Kushtetuta ia ka rezervuar ligjvënësit, duke kushtëzuar, përmes një rregullimi nënligjor, zbatimin e garancive ligjore që mbrojnë lirinë personale.

108. *Dispozitivi.* Me pikën 24 të vendimit, Gjykata deklaroi antikushtetutshmërinë e nenit 2-bis të ligjit nr. 146/1990 “**në pjesën ku lejon që kodi i vetërregullimit [...], duke rregulluar, në nenin 4, pika 1, shkronja ‘b’, abstenimin e avokatëve [...], të ndërhyjë në disiplinën e lirisë personale të të pandehurit**”. Njëkohësisht, ajo sqaroi se mbeteshin të vlefshme, për periudhën e mëparshme, vendimet për pezullimin e afateve të paraburgimit të dhëna për shkak të shtyrjes së veprimtarisë procedurale me kërkesë të mbrojtësit ose për shkak të mosparaqitjes së tij, duke treguar se deklarimi i antikushtetutshmërisë nuk synonte rishikimin automatik të akteve procedurale të kryera më parë.⁶¹ Me vendimin e mëvonshëm nr. 14, datë 9 janar 2019, e njëjta Gjykatë e rilexoi efektin e këtij vendimi mbi nenin 4 të kodit të vetërregullimit, duke e bërë të qartë se **asnjë akt vetërregullimi profesional nuk mund të ndikojë në afatet dhe në regjimin e lirisë personale**.⁶²

109. *Përfundimet që burojnë për rendin juridik shqiptar.* Vendimi nr. 180/2018 nuk e përjashton vetërregullimin si instrument të ligjshëm për përcaktimin e mënyrës së ushtrimit të të drejtave profesionale, **por qartëson se kompetenca rregullatore e**

⁶⁰ Corte di cassazione, Sezioni Unite penali, vendimi nr. 40187, datë 27 mars 2014, ric. Lattanzio, cituar më lart, mbi natyrën detyruese *erga omnes* të dispozitave të kodit të vetërregullimit pas vlerësimit të përshtatshmërisë; i marrë në konsideratë nga Gjykata Kushtetuese në pikat 15 dhe 17–19 të vendimit nr. 180/2018. Po aty, pika 15: “*La disciplina di fonte legale è quindi destinata a saldarsi con quella eteroprodotta dal codice di autoregolamentazione.*”

⁶¹ Corte costituzionale, sentenza n. 180/2018, pika 24 dhe dispozitivi: antikushtetutshmëria e nenit 2-bis të ligjit nr. 146/1990 “*nella parte in cui consente che il codice di autoregolamentazione [...] nel regolare, all’art. 4, comma 1, lettera b), l’astensione degli avvocati [...] interferisca con la disciplina della libertà personale dell’imputato*”. Në pikën 23, Gjykata sqaroi se konstatimi i shkeljes së nenit 13, paragrafi i pestë, i bënte të panevojshme shqyrtimin e parametrave të tjerë kushtetues të ngritur nga gjykata referuese.

⁶² Corte costituzionale, sentenza n. 14, datë 9 janar 2019, § 4, e cila e rilexoi efektin e vendimit nr. 180/2018 mbi nenin 4 të kodit të vetërregullimit: <https://giurcost.org/decisioni/2019/0014s-19.html>

organizmave profesionale duhet të ushtrohet brenda kufijve të përcaktuar nga ligji dhe Kushtetuta. Në veçanti, kur pasojat e një akti vetërregullues prekin një të drejtë themelore, për të cilën Kushtetuta parashikon rezervë ligjore, rregullimi i kësaj çështjeje nuk mund t'u delegohet organizmave profesionale, as nëpërmjet një autorizimi ligjor që do të tejkalonte kufijtë e kësaj rezerve. Nga ky arsytim burojnë dy përfundime të drejtpërdrejta për çështjen në shqyrtim:

110. *Së pari*, akti i shqyrtuar nga Gjykata Kushtetuese italiane gëzonte një bazë formale dhe ligjore që mungon në rastin konkret. Ai ishte miratuar nga organizmat përfaqësues të profesionit, ishte vlerësuar si i përshtatshëm nga një organ i pavarur garancie, me vendimin nr. 07/749, datë 13 dhjetor 2007, ishte botuar në Fletoren Zyrtare dhe, sipas interpretimit të Gjykatës së Kasacionit, kishte fuqi detyruese *erga omnes*, në mbështetje të një autorizimi të shprehur ligjor. Megjithatë, edhe një akt i tillë nuk mund të rregullonte çështje të rezervuara për ligjin. Për rrjedhojë, aq më pak mund t'i njihen efekte juridike mbi lirinë personale dhe ecurinë e afateve procedurale një vendimi të Këshillit të Përgjithshëm të Dhomës së Avokatisë, të miratuar pa një bazë të shprehur ligjore autorizuese dhe pa mekanizmat përkatës të kontrollit dhe të garantimit të ligjshmërisë. Kjo vlen veçanërisht kur një vendim i tillë nuk shoqërohet me vlerësim paraprak nga një organ garancie, me njoftim paraprak, me përcaktimin e një afati maksimal të zbatimit dhe me mekanizma që sigurojnë vijimin e veprimeve procedurale të domosdoshme.

111. Ky përfundim gjen mbështetje në parimet e hierarkisë së akteve normative, të kufijve të delegimit të kompetencave rregullatore dhe të pavarësisë së gjyqësorit, të sanksionuara në nenet 116, 118 dhe 145 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, si dhe në standardet e përcaktuara nga Gjykata Kushtetuese në Vendimin nr. 2/2010, të trajtuar më sipër.

112. *Së dyti*, kufiri që rrjedh nga mbrojtja kushtetuese e lirisë personale është përcaktuar në mënyrë të qartë dhe pa ekuivok. Nëse Gjykata Kushtetuese italiane çmoi se një akt vetërregullues nuk mund të ndërhynte, qoftë edhe në mënyrë të tërthortë, në regjimin ligjor të llogaritjes së afateve të paraburgimit, atëherë, në zbatim të së njëjtës logjikë, përfshirja në bojkot e seancave për shqyrtimin e masave të sigurimit personal dhe të kërkesave të tjera që lidhen drejtpërdrejt me lirinë personale nuk mund të justifikohet përmes një akti të vetërregullimit profesional. Këto procedime kërkojnë garanci të posaçme për vijimësinë dhe zhvillimin në kohë, pikërisht për shkak të rëndësisë së të drejtave që preken dhe pasojave që vonesa mund të sjellë për personin ndaj të cilit zbatohet masa.

113. Ky standard merr rëndësi të veçantë edhe për shkak se nuk buron nga një sistem juridik që kufizon në mënyrë të ngushtë autonominë profesionale të avokatisë, por nga një rend juridik që i njeh kësaj të fundit një hapësirë të gjerë vetërregullimi. Pikërisht për këtë arsye, arsytimi i Gjykatës Kushtetuese italiane shërben si referencë e rëndësishme krahasuese për të evidentuar se autonomia profesionale, sado e gjerë të jetë, nuk mund të shtrihet deri në pikën që të cenojë garancitë ligjore dhe kushtetuese të lirisë personale.

C. Praktika e Gjykatës Supreme të Indisë

114. Ndër juridiksionet që kanë trajtuar në mënyrë të drejtpërdrejtë çështjen e bojkotit të proceseve gjyqësore nga avokatët, një vend të veçantë zë jurisprudenca e Gjykatës

Supreme të Indisë. Ndryshe nga jurisprudenca evropiane, ku kjo problematikë është trajtuar kryesisht në mënyrë të tërthortë, në kuadër të atribuimit të vonesave, Gjykata Supreme e Indisë është shprehur posaçërisht mbi ligjshmërinë e grevave dhe thirrjeve për bojkot nga ana e avokatëve, përmes një sërë vendimesh të dhëna përgjatë më shumë se dy dekadave, në një sistem ku profesioni i avokatisë gëzon një shkallë të lartë pavarësie dhe vetërregullimi.⁶³

115. Vendimi kryesor është *Ex-Capt. Harish Uppal kundër Bashkimit Indian*, i dhënë më 17 dhjetor 2002. Përpara shqyrtimit të çështjes, njoftim publik iu bë të gjitha shoqatave të avokatëve dhe këshillave të avokatisë në vend, të cilat patën mundësinë të paraqisnin qëndrimet e tyre. Gjykata Supreme arriti në përfundimin se **avokatët nuk gëzojnë të drejtën për të ndërmarre greva ose bojkotime të veprimtarisë gjyqësore, madje as në formën e një “greve simbolike”,** dhe theksoi se avokati që ka marrë përsipër përfaqësimin e një klienti nuk mund të refuzojë pjesëmarrjen në seancën gjyqësore për shkak të një thirrjeje për grevë ose bojkot.

116. Gjykata Supreme e përmbloodhi gjendjen e së drejtës në këto terma: “*Është detyrë e çdo avokati që ka pranuar një çështje të marrë pjesë në gjykim, edhe nëse ai mund të vijojë ditë pas dite dhe për një periudhë të zgjatur. [...] Është e drejtë e konsoliduar se Gjykatat kanë detyrimin të dëgjojnë dhe të vendosin për çështjet e paraqitura para tyre dhe nuk mund t’i shtojnë ato thjesht sepse avokatët janë në grevë. E drejta parashikon se është detyrë dhe detyrim i Gjykatave të vijojnë me çështjet, përndryshe kjo do të barazohej me bërjen palë në grevë.*”⁶⁴

117. Mbi statusin e avokatit, e njëjta gjykatë theksoi: “*Duhet mbajtur mend gjithashtu se avokati është zyrtar i Gjykatës dhe gëzon status të veçantë në shoqëri. Avokatët kanë detyrime dhe përgjegjësi për të siguruar funksionimin normal të Gjykatës. Ata kanë një detyrim ndaj klientit të tyre. Grevat ndërhyjnë në administrimin e drejtësisë. Ata nuk mund, pra, të prishin proceset gjyqësore dhe të vënë në rrezik interesat e klientëve të tyre.*” Dhe më tej: “*Avokati, si pjesë përbërëse e sistemit juridik, është instrument në ruajtjen e shtetit të së drejtës. Një person i ngarkuar me detyrimin ligjor dhe moral për të mbrojtur ligjin vështirë se mund të pretendojë se do ta marrë ligjin në duart e veta.*”

118. Për seancat që lidhen me lirinë personale në rastin *Koluttumottil Razak*, gjykata ka vlerësuar: “*Duke qenë se ankuesi vuante në burg, kjo Gjykatë çmoi se një shtyrje nuk do të ishte e justifikuar. Kjo Gjykatë çmoi se është detyrë e Gjykatës ta shqyrtojë vetë çështjen.*” Në të njëjtën frymë, në rastin *Mahabir Prasad Singh* u theksua se “*asnjë Gjykatë nuk është e detyruar ta shtyjë një çështje për shkak të thirrjes për grevë të bërë nga ndonjë shoqatë avokatësh ose për shkak të një vendimi për të bojkotuar gjykatat [...]*.”

⁶³ *Ex-Capt. Harish Uppal kundër Bashkimit Indian*, Kërkesë Kushtetuese (Civile) nr. 132 e vitit 1988, bashkuar me K.K. (C) nr. 394/93, 821/90, 320/93 dhe 406/2000 (Gjykata Supreme e Indisë, 17 dhjetor 2002; relator S. N. Variava, J.), citime ekuivalente: (2003) 2 SCC 45; AIR 2003 SC 739. Teksti i plotë: <https://indiankanoon.org/doc/1292543/>

⁶⁴ *Ex-Capt. Harish Uppal kundër Bashkimit Indian*, (2003) 2 SCC 45, paragrafët 11–22, 25, 31 dhe 35, duke përfshirë paragrafët 30–32 të vendimit të Gjykatës së Lartë të Delhit në çështjen *B. L. Wadehra kundër Shtetit (NCT i Delhit)*, AIR 2000 Delhi 266, të miratuara shprehimisht në paragrafin 18. Citimet janë riprodhuar nga përkthimi jozyrtar në gjuhën shqipe, i administruar në aktet e çështjes.

Është detyrë solemne e çdo gjykate të vijojë me veprimtarinë gjyqësore gjatë orarit gjyqësor.”⁶⁵

119. Gjykata Supreme e Indisë pranoi vetëm një përjashtim tejet të kufizuar, për raste të jashtëzakonshme në të cilat vihen në rrezik dinjiteti, integriteti ose pavarësia e profesionit të avokatisë apo e gjyqësorit. Edhe në këto rrethana, **mospjesëmarrja në proces nuk mund të zgjasë më shumë se një ditë**, dhe vlerësimi nëse rasti konkret përfshihet në këtë kategori i përket gjykatës dhe jo organeve të avokatisë.

120. Në vend të mospjesëmarrjes në proces, Gjykata Supreme renditi një sërë formash të ligjshme të shprehjes së kundërshtimit profesional, ndër të cilat deklaratat për shtyp, intervistat televizive, përdorimin e banderolave dhe pankartave jashtë ambienteve të gjykatës, mbajtjen e shiritave në krah, si edhe organizimin e marshimeve paqësore në distancë nga ambientet gjyqësore. Ky qëndrim përkon plotësisht me atë të kësaj gjykate: shprehja e kundërshtimit profesional mund të realizohet përmes mjeteve të tjera të ligjshme dhe efektive, të cilat nuk cenojnë zhvillimin e procesit gjyqësor.

121. Me rëndësi të veçantë për gjendjen aktuale është pasazhi që u drejtohet drejtpërdrejt organeve të profesionit: *“Qoftë në emër të një greve, qoftë ndryshe, asnjë avokat nuk ka të drejtë ta pengojë ose ta ndalojë një avokat tjetër nga kryerja e detyrës së tij profesionale për t’u paraqitur në Gjykatë.”* Në përfundimin e vet, Gjykata Supreme e ktheu këtë parim në rregull: *“Të gjithë avokatët duhet të refuzojnë me guxim t’i binden çdo thirrjeje për grevë ose bojkot. Asnjë avokati nuk mund t’i vihen pasoja negative nga Shoqata ose Këshilli dhe nuk mund t’i bëhet asnjë kërcënim apo shtrëngim i çfarëdo natyre, përfshirë atë të përjashtimit.”* Dhe ia ngarkoi këtë detyrë vetë organeve të profesionit: *“është detyrë e Këshillave të Avokatisë të sigurojnë që të mos ketë sjellje joprofesionale dhe/ose të papërshtatshme.”*

122. Vendimi i dytë me rëndësi është *District Bar Association, Dehradun kundër Ishwar Shandilya*, i datës 28 shkurt 2020, i dhënë në një rast të institucionalizuar mospjesëmarrjeje: avokatët e tre rretheve gjyqësore kishin bojkotuar sistematikisht veprimtarinë e gjykatave çdo ditë të shtunë për një periudhë prej më shumë se 35 vjetësh. Të dhënat e administruara nga Gjykata evidentuan përmasat e ndikimit: në rrethin e Dehradunit u regjistruan 455 ditë greve gjatë periudhës 2012–2016, mesatarisht 91 ditë në vit; në Haridwar u regjistruan 515 ditë, ose rreth 103 ditë në vit; ndërsa në disa rrethe të shtetit Uttar Pradesh, ku viti gjyqësor përfshinte 265 ditë pune, numri i ditëve të humbura arrinte deri në 791 gjatë një periudhe pesëvjeçare, duke bërë që gjykatat përkatëse të ushtronin veprimtarinë mesatarisht vetëm 150 ditë në vit.⁶⁶

⁶⁵ *Krishnakant Tamrakar kundër Shtetit të Madhya Pradesh-it*, (2018) 17 SCC 27, §§ 41–50; *Ramon Services (P) Ltd. kundër Subhash Kapoor*, (2001) 1 SCC 118, §§ 13–17; *Mahabir Prasad Singh kundër Jacks Aviation (P) Ltd.*, (1999) 1 SCC 37, §§ 15–16; *Common Cause, Shoqatë e Regjistruar, kundër Bashkimit Indian*, (2006) 9 SCC 295, § 4; si edhe rastet *Koluttumottil Razak* dhe *K. John Koshy*, të riprodhuara dhe të përmbledhura në dy vendimet kryesore të cituara.

⁶⁶ *District Bar Association, Dehradun, nëpërmjet Sekretarit të saj, kundër Ishwar Shandilya dhe të tjerë*, Kërkesë për Leje të Posaçme Ankimi (Civile) nr. 5440 e vitit 2020 (Gjykata Supreme e Indisë, 28 shkurt 2020; trupi gjykues Arun Mishra, J. dhe M. R. Shah, J.), citime ekuivalente: 2020 SCC OnLine SC 244; (2020) 17 SCC 672. Teksti i plotë: <https://indiankanoon.org/doc/134079759/> Të dhënat statistikore të riprodhuara në tekst janë ato të Raportit të 266-të të Komisionit të Ligjit të Indisë, të pasqyruara në

123. Përpara Gjykatës Supreme, shoqata e avokatëve parashtrroi një argument që mund të ngrihet edhe në rastin konkret, duke pretenduar se bojkoti i gjykatave përbën ushtrim të së drejtës themelore të lirisë së fjalës dhe të shprehjes. Gjykata nuk e pranoi këtë argument, duke theksuar se “një e drejtë e tillë e lirisë së fjalës nuk mund të ushtrohet në kurriz të palëve ndërgjyqëse dhe/ose në kurriz të Sistemit të Dhënies së Drejtësisë në tërësi. [...] Askush nuk ka të drejtë të bëjë grevë apo të bojkotojë gjykatat.” Ajo e kthehu vëmendjen edhe te viktimat e drejtpërdrejta të kësaj praktike, duke u shprehur se puna e humbur për shkak të bojkotit “do të kishte ndihmuar në përfundimin e hershëm të gjykimeve penale dhe, për rrjedhojë, do të kishte qenë në interes të atyre që vuajnë në burg dhe presin përfundimin e gjykimin të tyre”, dhe duke riprodhuar paralajmërimin e hartuesit të Kushtetutës indiane, sipas të cilit “atje ku rrugët kushtetuese janë të hapura, nuk mund të ketë asnjë justifikim për këto metoda jokushtetuese”.

D. Praktika e gjykatave të Shteteve të Bashkuara të Amerikës

124. Praktika amerikane merret në konsideratë për dy arsye. *Së pari*, për arsye ngjashmërie institucionale: gjykatat federale të shkallës së parë, dhe veçanërisht ato që gjykojnë çështjet e krimit të organizuar sipas ligjit federal kundër organizatave të ndikuara nga reketi dhe çështjet e korrupsionit publik, janë juridiksionet amerikane funksionalisht më të afërta me këtë gjykatë: procese me shumë të pandehur dhe shumë mbrojtës, me kohëzgjatje të madhe, me dëshmitarë të mbrojtur dhe me një pjesë të konsiderueshme të të pandehurve të privuar nga liria. *Së dyti*, sepse sistemi amerikan e ka trajtuar shprehimisht, në nivelin më të lartë gjyqësor, pikërisht refuzimin e koordinuar të avokatëve mbrojtës për të marrë pjesë në procese penale.

125. Në çështjen *Federal Trade Commission kundër Superior Court Trial Lawyers Association*, rreth njëqind avokatë që ushtronin rregullisht mbrojtjen e të pandehurve pa mjete të mjaftueshme financiare pranë Gjykatës Superiore të Distriktit të Kolumbisë, në vitin 1983, ndërmorën një bojkot të organizuar, duke refuzuar pranimin e çështjeve të reja deri në plotësimin e kërkesës së tyre për rritjen e shpërblimit. Kjo nismë solli pengesa të konsiderueshme në funksionimin e sistemit të drejtësisë penale, duke bërë që autoritetet vendore të pranonin kërkesat e avokatëve brenda pak javësh. Me vendimin e datës 22 janar 1990, Gjykata Supreme e Shteteve të Bashkuara e vlerësoi bojkotin si një praktikë të paligjshme kufizuese të konkurrencës, duke rrëzuar qëndrimin e gjykatës së apelit se karakteri shprehës i kësaj forme proteste e përjashtonte atë nga zbatimi i legjislacionit përkatës.⁶⁷

126. Rëndësia e këtij vendimi për çështjen në shqyrtim qëndron te dallimi që Gjykata Supreme bëri ndërmjet shprehjes së qëndrimeve profesionale dhe ndërmarrjes së veprimeve konkrete me pasoja juridike. Gjykata vlerësoi se veprimtaria e shoqatës për të bërë publik qëndrimin e saj, për të argumentuar bazueshmërinë e kërkesave dhe për t'u

paragrafin 46 të atij vendimi, si edhe në vendimin e ankimuar të Gjykatës së Lartë të Uttarakhand-it, datë 25 shtator 2019.

⁶⁷ *Federal Trade Commission kundër Superior Court Trial Lawyers Association*, 493 U.S. 411 (Gjykata Supreme e Shteteve të Bashkuara, 22 janar 1990; relator Stevens, J.), veçanërisht pjesët I–IV dhe faqet 424–428 për dallimin ndërmjet veprimtarive shprehëse dhe refuzimit të koordinuar për të pranuar detyrën: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/493/411/>

kërkuar autoriteteve ndryshimin e rregullimit përkatës gëzonte mbrojtje ligjore. Ndërsa kufizimi lidhej me refuzimin e bashkërenduar të avokatëve për të pranuar çështje.

127. I njëjti dallim është thelbësor edhe për vlerësimin e rastit në shqyrtim. Objekti i vlerësimit nuk është kundërshtimi i mbrojtësit ndaj rregullores së gjykatës, as shprehja e këtij kundërshtimi, të cilat duhen dalluar nga pasojat procedurale të veprimeve të tij, por mosparaqitja në seancën gjyqësore, për të cilën ai ishte njoftuar rregullisht. **Liria për të kritikuar një akt, për të kërkuar ndryshimin e tij dhe për të organizuar veprimtari protestuese nuk mund të barazohet automatikisht me të drejtën për të mos përmbushur një detyrim procedural.** Për rrjedhojë, vlerësimi juridik duhet të përqendrohet te sjellja konkrete e mbrojtësit, justifikimi i mungesës dhe pasojat e saj për zhvillimin e gjykimit, në përputhje me normat procedurale në fuqi.

128. Standardi për përcaktimin e përgjegjësisë për vonesat është trajtuar në çështjen *Vermont kundër Brillon*, në të cilën Gjykata Supreme vlerësoi se, për qëllime të garantimit të së drejtës për gjykim brenda një afati të arsyeshëm, mbrojtësit e caktuar kryesisht nuk konsiderohen përfaqësues të shtetit; për rrjedhojë, vonesat e kërkuara ose të shkaktuara prej tyre, njësoj si në rastin e mbrojtësve të zgjedhur, i atribuohen mbrojtjes dhe jo autoriteteve shtetërore. Gjykata theksoi se një interpretim i kundërt do të krijonte mundësi për zvarritjen e procesit nga ana e mbrojtjes.⁶⁸ Edhe kriteret për vlerësimin e kohëzgjatjes, të përcaktuara në çështjen *Barker kundër Wingo*, paraqesin ngjashmëri me ato të zbatuara nga Gjykata Evropiane.⁶⁹

129. Legjislacioni federal amerikan parashikon gjithashtu masa sanksionuese ndaj mbrojtësve, të cilat paraqesin ngjashmëri me parashikimet e nenit 350, pika 4, të Kodit të Procedurës Penale. Konkretisht, neni 3162(b) i Titullit 18 të Kodit të Shteteve të Bashkuara parashikon se, në rastet kur mbrojtësi, ndër të tjera, refuzon me dashje dhe pa shkaqe të përligjura të vijojë gjykimin, gjykata mund të vendosë uljen deri në 25% të shpërblimit të mbrojtësit të caktuar kryesisht ose gjobitjen e mbrojtësit të zgjedhur deri në 25% të shpërblimit të tij; ajo mund të vendosë gjithashtu ndalimin e ushtrimit të profesionit përpara saj për një periudhë deri në 90 ditë ose t'ia referojë rastin organit disiplinor përkatës.⁷⁰ Përveç kësaj, gjykatat federale disponojnë kompetenca të qenësishme për marrjen e masave të nevojshme për të garantuar zhvillimin e rregullt të proceseve, përfshirë sanksione ndaj sjelljeve abuzive dhe detyrimin për përballimin e shpenzimeve.⁷¹

130. Së fundi, jurisprudenca amerikane mbështet parimin e rolit të posaçëm të avokatit në administrimin e drejtësisë dhe hapësirën e vlerësimit të gjyqtarit në administrimin e

⁶⁸ *Vermont kundër Brillon*, 556 U.S. 81 (Gjykata Supreme e Shteteve të Bashkuara, 9 mars 2009; relatore Ginsburg, J.), ff. 90–94: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/556/81/>

⁶⁹ *Barker kundër Wingo*, 407 U.S. 514 (Gjykata Supreme e Shteteve të Bashkuara, 22 qershor 1972), ff. 530–533: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/407/514/>

⁷⁰ *Speedy Trial Act*, i kodifikuar në Titullin 18 të Kodit të Shteteve të Bashkuara, neni 3162, shkronja (b), shkronjat (A)–(E) dhe fjalia e fundit e tij: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/3162>

⁷¹ *Chambers kundër NASCO, Inc.*, 501 U.S. 32 (1991), ff. 43–51, mbi kompetencën e natyrshme (*inherent powers*) të gjykatave federale: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/501/32/>; Titulli 28 i Kodit të Shteteve të Bashkuara, neni 1927; si edhe *Sacher kundër Shteteve të Bashkuara*, 343 U.S. 1 (1952).

kalendarit gjyqësor. Në çështjen *In re Snyder*, Gjykata Supreme rikujtoi se avokatët, si zyrtarë të gjykatës, i nënshtrohen detyrimeve dhe standardeve të sjelljes që burojnë nga ky status; në *Gentile kundër State Bar of Nevada* pranoi se avokatët që marrin pjesë në një procedim mund t'i nënshtrohen kufizimeve të caktuara në ushtrimin e lirisë së shprehjes, të cilat nuk do të zbatoheshin në të njëjtën masë ndaj publikut të gjerë; ndërsa në *Wheat kundër Shteteve të Bashkuara* theksoi se e drejta e të pandehurit për të zgjedhur mbrojtësin nuk është absolute dhe se gjykata ka një interes të pavarur në garantimin e zhvillimit të rregullt të procesit.⁷² Në çështjen *United States kundër Casamento*, që shqyrtoi gjykimin e njohur si “Pizza Connection”, me njëzet e një të pandehur dhe 265 ditë seanca, gjykata e apelit theksoi detyrimin për një menaxhim aktiv e efektiv të procesit dhe konstatoi se, **në procese me një numër të konsiderueshëm të pandehurish dhe mbrojtësish, mungesa e një mbrojtësi nuk sjell pasoja vetëm për një pjesëmarrës, por ndikon drejtpërdrejt në ecurinë e të gjithë procesit gjyqësor.**⁷³

E. Modeli gjerman

131. Modeli gjerman merret në konsideratë sepse i përket traditës kontinentale, prej së cilës ka marrë frymëzim edhe procedura penale shqiptare; sepse avokatia gjermane është e organizuar në dhoma të së drejtës publike me anëtarësim të detyrueshëm, pra në një formë organizative të ngjashme me atë që Gjykata Kushtetuese shqiptare i ka njohur Dhomës së Avokatisë; dhe sepse Gjykata Kushtetuese Federale Gjermane i ka trajtuar drejtpërdrejt të tria pyetjet që ndeshen në këtë çështje.

132. Mbi natyrën e organizmave publikë me anëtarësim të detyrueshëm, qëndrimi i saj është paraqitur më sipër. Mbi kufijtë e grevës, Gjykata Kushtetuese Federale e ka lidhur mbrojtjen e grevës me funksionin e saj specifik: në vendimin BVerfGE 92, 365 ajo vlerësoi se mjetet e konfliktit kolektiv mbrohen “*nëse janë të nevojshme për të siguruar një autonomi tarifore funksionale [...]. Këtu bën pjesë edhe greva*”; ndërsa në vendimin BVerfGE 84, 212 shtoi se “*liria e koalicioneve mund të kufizohet për të mbrojtur të drejtat kushtetuese të të tretëve apo të të drejtave të tjera të rangut kushtetues*”.⁷⁴ Të dyja këto konsiderata gjejnë zbatim të drejtpërdrejtë në rastin konkret. Së pari, bojkoti i shpallur ndaj një rregulloreje të gjykatës nuk lidhet me negocimin kolektiv të kushteve të punës, pra me qëllimin për të cilin e drejta e grevës gëzon mbrojtje të posaçme. Së dyti, edhe nëse do të pranohej se veprimi në fjalë hyn në fushën e mbrojtjes së kësaj të drejte, ushtrimi i saj nuk do të ishte i pakufizuar dhe do të mund t'i nënshtrohej kufizimeve të

⁷² *In re Snyder*, 472 U.S. 634 (1985), ff. 644–645; *Gentile kundër State Bar of Nevada*, 501 U.S. 1030 (1991), ff. 1071–1075; *Cox kundër Luizianës*, 379 U.S. 559 (1965), ff. 562–564; *Ungar kundër Sarafite*, 376 U.S. 575 (1964), f. 589; *Morris kundër Slappy-t*, 461 U.S. 1 (1983), ff. 11–12; *Wheat kundër Shteteve të Bashkuara*, 486 U.S. 153 (1988), ff. 159–160.

⁷³ *United States kundër Casamento*, 887 F.2d 1141 (Gjykata e Apelit e Shteteve të Bashkuara për Qarkun e Dytë, 11 tetor 1989), ff. 1149–1153. Bëhet fjalë për gjykimin e njohur si “Pizza Connection”, me njëzet e një të pandehur, i zhvilluar pranë Gjykatës së Rrethit Federal për Distriktin Jugor të Nju-Jorkut, i cili zgjati rreth shtatëmbëdhjetë muaj dhe dyqind e gjashtëdhjetë e pesë ditë seancash: <https://openjurist.org/887/f2d/1141/united-states-v-casamento>

⁷⁴ *Vendime të përzgjedhura të Gjykatës Kushtetuese Federale Gjermane*, Botim jubilar, cituar më lart, nr. 75, BVerfGE 84, 212 (*Aussperrung*), vendim i datës 26 qershor 1991, maksima 1–3, ff. 321 e vijues; dhe nr. 76, BVerfGE 92, 365 (*Kurzarbeitsgeld*), vendim (*Urteil*) i Senatit të Parë, datë 4 korrik 1995, ff. 324 e vijues.

nevojshme për mbrojtjen e të drejtave kushtetuese të të tretëve. Në rrethanat konkrete, këto të drejta përfshijnë të drejtat e të pandehurve, veçanërisht të drejtën për një proces të rregullt ligjor brenda një afati të arsyeshëm dhe, kur gjykimi lidhet me masa që kufizojnë lirinë, të drejtën për liri personale.

133. Mbi detyrimin e shpejtësisë në çështjet me të pandehur në paraburgim, jurisprudenca gjermane ka dy vendime themelore. Në BVerfGE 19, 342, Gjykata Kushtetuese Federale theksoi se *“në institutin ligjor të paraburgimit bëhet dukshëm i qartë raporti i tendosur ndërmjet së drejtës së individit për liri personale [...] dhe nevojave të perefuzueshme për një ndjekje penale të efektshme”*.⁷⁵ Në BVerfGE 20, 45 ajo nxori pasojën praktike, duke vlerësuar se zgjatja e paraburgimit përbën shkelje të së drejtës themelore të lirisë *“kur ky tejkalim shkaktohet, ngaqë organet e ndjekjes penale dhe gjykatat nuk i kanë marrë të gjitha masat e mundshme që kërkojnë për t’i mbyllur hetimet e nevojshme me shpejtësinë e duhur”*, dhe se paraburgimi *“nuk mund të pranohet më si i nevojshëm, në qoftë se vazhdimi i tij shkaktohet nga zgjatjet e evitueshme”*.⁷⁶

134. Pasoja e këtij standardi për gjykatën është e drejtpërdrejtë. Nëse një zgjatje e shmangshme e procedimit me të pandehur në paraburgim i ngarkohet drejtësisë kur gjykatat nuk kanë marrë *“të gjitha masat e mundshme”*, atëherë **një gjykatë që, përballë mungesës së paralajmëruar të mbrojtësit, e shtyn seancën pa caktuar zëvendësues dhe pa sanksionuar mungesën, nuk është neutrale: ajo e shndërron vonesën e shkaktuar nga bojkoti në vonesë të vetë drejtësisë**, me pasoja të drejtpërdrejta mbi lirinë e personit dhe mbi vlefshmërinë e vetë masës.

135. Këtij standardi kushtetues i përgjigjet edhe rregullimi procedural gjerman. Sipas § 145 të Kodit gjerman të Procedurës Penale, kur në një rast mbrojtjeje të detyrueshme mbrojtësi nuk paraqitet në seancë, largohet në kohë të papërshtatshme ose refuzon ta ushtrojë mbrojtjen, kryesuesi i cakton menjëherë të pandehurit një mbrojtës tjetër; nëse mbrojtësi i ri deklaron se nuk ka kohën e nevojshme për përgatitje, seanca ndërpritet ose pezullohet; dhe, nëse pezullimi bëhet i nevojshëm për faj të mbrojtësit, atij i ngarkohen shpenzimet e shkaktuara. Nga ana tjetër, § 228, paragrafi 2, parashikon se pengimi i mbrojtësit nuk i jep të pandehurit të drejtën të kërkojë pezullimin e seancës.⁷⁷

136. Zbatimi praktik i këtij rregullimi ilustron nga një rast i dokumentuar: në një gjykim për vepra me natyrë terroriste, mbrojtësja e zgjedhur, ndonëse e pranishme në godinën e gjykatës, refuzoi të hynte në sallë me qëllim që të detyronte gjykatën të merrte një vendim të caktuar, duke shkaktuar pezullimin e gjykimit. Gjykata ia ngarkoi asaj shpenzimet e shkaktuara, me arsyetimin se edhe mbrojtësi i zgjedhur është i detyruar të marrë pjesë në gjykim, se ai nuk mund të marrë pjesë ose të mungojë sipas dëshirës dhe se një sjellje e

⁷⁵ Vendime të përzgjedhura të Gjykatës Kushtetuese Federale Gjermane, Botim jubilar, cituar më lart, nr. 31, BVerfGE 19, 342 (Wencker), vendim i Senatit të Parë, datë 15 dhjetor 1965, ff. 159–161.

⁷⁶ Vendime të përzgjedhura të Gjykatës Kushtetuese Federale Gjermane, Botim jubilar, cituar më lart, nr. 32, BVerfGE 20, 45 (Kommando 1005), vendim i Senatit të Parë, datë 3 maj 1966 – 1 BvR 58/66, ff. 162–163.

⁷⁷ Strafprozessordnung (StPO), § 145 “Mosparaqitja ose refuzimi i mbrojtësit të detyrueshëm”, paragrafët 1–4, dhe § 228, paragrafi 2, sipas të cilit pengimi i mbrojtësit, pa cenuar zbatimin e § 145, nuk i jep të pandehurit të drejtën të kërkojë pezullimin e seancës: https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/_145.html

tillë nuk pajtohet me ushtrimin e ndërgjegjshëm të profesionit; ankimi kushtetues ndaj këtij vendimi nuk u pranua për shqyrtim.⁷⁸

137. Praktika kushtetuese gjermane ka pranuar, gjithashtu, se kompetencat e kryetarit të trupit gjykues për rendin dhe sigurinë e seancës shtrihen edhe mbi mbrojtësit, me kushtin që masa të mbështetet në një arsye objektive, të jetë e përcaktuar qartë dhe proporcionale, duke pasur parasysh se mbrojtësi, si organ i drejtësisë, gëzon nga shteti një “*avancë besimi*”.⁷⁹ E njëjta praktikë tregon se rruga për ta kundërshtuar një masë të tillë është ankimi ligjor dhe jo mosparaqitja në gjykim.

F. Franca, Mbretëria e Bashkuar, juridiksionet penale ndërkombëtare dhe e drejta e Bashkimit Evropian

138. Në Francë, Gjykata e Kasacionit ka mbajtur qëndrimin e konsoliduar se vendimi i një dhome avokatësh për të pezulluar pjesëmarrjen në seanca përbën për gjykatën një rrethanë të pakapërcyeshme, e cila e justifikon shqyrtimin e çështjes pa praninë e avokatit; kufiri i këtij qëndrimi është po aq i qartë, pasi gjykata nuk mund të disponojë në rëndim të pozitës së të pandehurit pa praninë e mbrojtësit që ai ka kërkuar.⁸⁰

139. Në Angli dhe Uells, gjykatat penale mund t’u ngarkojnë përfaqësuesve ligjorë shpenzimet e humbura (*wasted costs*) si pasojë e veprimeve apo mosveprimeve të papërshtatshme ose neglizhente, ndërsa Rregullat e Procedurës Penale i detyrojnë të gjithë pjesëmarrësit në procedim, përfshirë mbrojtësit, të kontribuojnë në trajtimin e çështjes në mënyrë efikase dhe të shpejtë, dhe e ngarkojnë gjykatën me menaxhimin aktiv të çështjes.⁸¹

140. Statuti i Romës i Gjykatës Penale Ndërkombëtare e ngarkon Dhomën Gjyqësore me detyrimin që gjykimi të jetë i drejtë dhe i shpejtë dhe i garanton të akuzuarit të drejtën të gjykohet pa vonesa të panevojshme, ndërsa lejon sanksionimin, përfshirë me gjobë, të personave që prishin procedimin ose refuzojnë qëllimisht të zbatojnë urdhrat e Gjykatës. Rregullorja e Procedurës dhe e Provave parashikon, në rast të sjelljes së vazhdueshme, caktimin e një gjobe të re për çdo ditë që ajo vazhdon, me karakter kumulativ.⁸² Dhoma

⁷⁸ *Oberlandesgericht Stuttgart*, 5. Strafsenat, vendimi i datës 1 korrik 2019, 5-2 StE 9/18, me të cilin mbrojtëses së zgjedhur iu ngarkuan shpenzimet e shkaktuara nga pezullimi i gjykimit sipas § 145, paragrafi 4, i StPO; ankimi kushtetues ndaj këtij vendimi nuk u pranua për shqyrtim nga *Bundesverfassungsgericht* më 22 janar 2020: <https://oberlandesgericht-stuttgart.justiz-bw.de/pb/,Lde/8979205/?LISTPAGE=8978977>

⁷⁹ *Bundesverfassungsgericht*, 1. Kammer des Zweiten Senats, vendimi i datës 5 janar 2006, 2 BvR 2/06, ECLI:DE:BVerfG:2006:rk20060105.2bvr000206, Rn. 3–14, sipas të cilit kompetencat për rendin dhe sigurinë e seancës (§ 176 GVG) shtrihen edhe te mbrojtësit, me kushtin që masa të mbështetet në një arsye objektive, të jetë e përcaktuar qartë dhe proporcionale, duke pasur parasysh se mbrojtësi, si organ i drejtësisë, gëzon nga shteti një “*avancë besimi*” (*Vertrauensvorschluss*): https://www.bverfg.de/e/20060105_2bvr000206

⁸⁰ *Cour de cassation* (Franca), chambre criminelle, vendimi i datës 23 maj 2013, nr. 12-83.721; në të njëjtën linjë *Crim.* 9 maj 1994, nr. 94-80.802 dhe *Crim.* 11 korrik 1990, nr. 90-82.613.

⁸¹ *Prosecution of Offences Act 1985* (Mbretëria e Bashkuar), neni 19A: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1985/23/section/19A>; *Criminal Procedure Rules 2020* (SI 2020/759), Pjesa 1 (rregullat 1.1 dhe 1.2) dhe Pjesa 3 (menaxhimi aktiv i çështjes): <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2020/759/contents>

⁸² Statuti i Romës i Gjykatës Penale Ndërkombëtare (17 korrik 1998), nenet 64, paragrafi 2; 67, paragrafi 1, shkronja “c”; dhe 71: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Rome-Statute.pdf>; Gjykata Penale Ndërkombëtare, *Rregullorja e Procedurës dhe e Provave* (2002), rregulli 171: <https://www.icc->

e Apelit e Tribunalit për ish-Jugosllavinë ka pranuar se edhe të drejtat e mbrojtjes mund të kufizohen kur ushtrimi i tyre cenon seriozisht zhvillimin e rregullt dhe të shpejtë të gjykimit.⁸³

141. Gjykata e Drejtësisë e Bashkimit Evropian ka theksuar se garancitë e mbrojtjes, të sanksionuara në nenet 47 dhe 48 të Kartës së të Drejtave Themelore dhe në Direktivën 2013/48/BE mbi të drejtën e aksesit të mbrojtësi, bashkëjetojnë me detyrimin për efektivitetin e procedimeve penale.⁸⁴ Ky qëndrim, i rëndësishëm për Shqipërinë si vend kandidat në procesin e përafrimit të legjislacionit, konfirmon se e drejta e mbrojtjes dhe efektiviteti i procedimit nuk janë vlera në konflikt, por vlera që duhet të balancohen nga ligji dhe nga gjykata.

G. Standardet profesionale ndërkombëtare

142. Vlerësimi i mësipërm gjen mbështetje edhe në Parimet Themelore mbi Rolin e Avokatëve, të miratuara nga Kongresi i Tetë i Kombeve të Bashkuara në Havanë. Këto parime nuk kanë natyrën e një traktati dhe nuk krijojnë detyrime të drejtpërdrejta; ato përbëjnë, megjithatë, instrumentin referues më të njohur në këtë fushë, të cituar rregullisht nga Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut dhe nga Komisioni i Venecias, dhe kanë vlerën e një standardi interpretimi.⁸⁵

143. Sipas parimeve 12–15, **avokati është aktor thelbësor në administrimin e drejtësisë dhe ka detyrimin profesional ndaj klientit për ta këshilluar, për të ndërmarrë veprimet juridike të nevojshme për mbrojtjen e interesave të tij, për ta përfaqësuar dhe ndihmuar përpara gjykatës, si dhe për të ushtruar profesionin lirisht, me kujdesin e duhur dhe në besnikëri ndaj interesave të klientit.** Kur ky i fundit kërkon vijimin e gjykimit dhe avokati, mbi bazën e vlerësimit të tij profesional, çmon se pjesëmarrja në seancë është e nevojshme për ushtrimin efektiv të mbrojtjes, një udhëzim i organizatës profesionale për të mos marrë pjesë në gjykim krijon një konflikt të papajtueshëm me detyrimet që burojnë nga marrëdhënia e mbrojtjes. Në këto rrethana, avokati nuk mund të vihet përpara alternativës së zbatimit të detyrimeve ndaj klientit, me rrezikun e përballjes me masa nga organizata profesionale, ose të bindjes ndaj këtij udhëzimi, në dëm të mbrojtjes së klientit. Në një konflikt të tillë, përparësi kanë ligji,

cpi.int/sites/default/files/2023-10/RulesProcedureEvidenceEng-Dec-2022.pdf; Tribunali Penal Ndërkombëtar për ish-Jugosllavinë, *Rregullorja e Procedurës dhe e Provave* (11 shkurt 1994), rregulli 46.

⁸³ *Prokurori kundër Slobodan Milošević*, IT-02-54-AR73.7 (TPNJ, Dhoma e Apelit, 1 nëntor 2004), Vendim mbi ankimin e ndërmjetëm kundër vendimit për caktimin e mbrojtësit: https://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/acdec/en/041101.htm

⁸⁴ *Kolev dhe të tjerë*, C-612/15 (Gjykata e Drejtësisë e Bashkimit Evropian, Dhoma e Madhe, 5 qershor 2018), §§ 63–65 dhe 68–69; Direktiva 2013/48/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit (22 tetor 2013): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013L0048>; nenet 47 dhe 48 të Kartës së të Drejtave Themelore të Bashkimit Evropian (2012/C 326/02).

⁸⁵ Kongresi i Tetë i Kombeve të Bashkuara për Parandalimin e Krimit dhe Trajtimin e Shkelësve (Havanë, 27 gusht – 7 shtator 1990), *Parimet Themelore mbi Rolin e Avokatëve*, parimet 6 dhe 12–15 (detyrimet e avokatit ndaj klientit dhe roli i tij në administrimin e drejtësisë), parimi 16 (ushtrimi i profesionit pa frikësim, pengim, ngacmim ose ndërhyrje të papërshtatshme dhe pa sanksione për veprime në përputhje me detyrimet profesionale), parimi 23 (liria e shprehjes, e organizimit dhe e tubimit, e ushtruar në përputhje me ligjin dhe me standardet e etikës profesionale), parimet 24–25 (funksionet e organizatave profesionale) dhe parimet 26–29: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-role-lawyers>

interesat e drejtësisë dhe detyrimet profesionale ndaj klientit. Organi drejtues i organizatës profesionale nuk mund të zëvendësojë as vullnetin e klientit dhe as vlerësimin profesional individual të mbrojtësit për mënyrën e ushtrimit të mbrojtjes.

144. Parimi 16 kërkon që avokatët t'i ushtrojnë funksionet e tyre pa frikësim, pengim, ngacmim ose ndërhyrje të papërshtatshme dhe të mos pësojnë e as të kërcënohen me sanksione administrative, ekonomike apo të çfarëdo natyre tjetër **për veprime të kryera në përputhje me detyrimet, standardet dhe etikën profesionale**. Kjo garanci u drejtohet formalisht shteteve, por ajo nuk mund të lexohet sikur ndërhyrja e papërshtatshme të ishte e ndaluar vetëm kur vjen nga organet shtetërore dhe e lejuar kur ushtrohet nga vetë organizata profesionale. Përkundrazi, shteti mban një detyrim pozitiv për të siguruar që as organet e avokatisë të mos e përdorin pushtetin rregullator e disiplinor për ta penguar avokatin në ushtrimin e ligjshëm të mbrojtjes.

145. Parimi 23 njeh të drejtën e avokatëve për lirinë e shprehjes, të organizimit dhe të tubimit, duke e lidhur ushtrimin e këtyre të drejtave me respektimin e ligjit, të standardeve profesionale dhe të etikës së profesionit. Në këtë kuadër, organizata profesionale ka të drejtë të kritikojë institucionet, të miratojë rezoluta, të organizojë protesta, t'u bëjë thirrje avokatëve për pjesëmarrje vullnetare, si dhe të kërkojë ndryshime ligjore ose institucionale. Megjithatë, këto të drejta nuk i japin asaj kompetencën për t'i imponuar avokatit individual heqjen dorë nga përmbushja e detyrimeve të tij ndaj klientit. **Liria e organizimit nuk mund të shndërrohet në një instrument për të detyruar anëtarët të veprojnë në kundërshtim me vlerësimin e tyre profesional ose në dëm të interesave të personave që kanë marrë përsipër të mbrojnë**. Ky dallim merr rëndësi të veçantë në një sistem ku anëtarësimi në Dhomën e Avokatisë është i detyrueshëm. Një organizim i tillë është parashikuar për të garantuar përfaqësimin dhe vetërregullimin e profesionit, jo për t'i dhënë organit drejtues të saj të drejtën për t'u imponuar anëtarëve një qëndrim të caktuar, duke kufizuar autonominë e tyre profesionale dhe përgjegjësinë individuale ndaj klientit.

146. Sipas parimeve 24 dhe 25, organizatat profesionale kanë për mision përfaqësimin e interesave të avokatëve, nxitjen e formimit të tyre të vazhdueshëm dhe mbrojtjen e integritetit të profesionit. Njëkohësisht, atyre u kërkohet të bashkëpunojnë për të garantuar akses efektiv dhe të barabartë në shërbimet juridike, si dhe ushtrimin e profesionit pa ndërhyrje të papërshtatshme. Një udhëzim për bojkotimin e seancave gjyqësore, i imponuar nën kërcënimin e sanksioneve disiplinore, bie ndesh me këto funksione, pasi rrezikon të cenojë pikërisht interesat që organizata profesionale ka për detyrë të mbrojë. Ai nuk lehtëson aksesin në shërbimet juridike, por mund të pengojë ofrimin e tyre; nuk garanton mundësinë e avokatit për të asistuar klientin, por kufizon ushtrimin e kësaj detyre; dhe nuk forcon integritetin profesional, por mund ta vendosë avokatin në një situatë ku zbatimi i udhëzimit bie ndesh me detyrimet që burojnë nga mandati i mbrojtjes.

147. Në planin e Këshillit të Evropës, **Rekomandimi Rec (2000)21** i Komitetit të Ministrave përcakton se *“avokatët duhet të respektojnë gjyqësorin dhe t'i kryejnë detyrat e tyre ndaj gjykatës në mënyrë të pajtueshme me rregullat ligjore dhe të tjera të brendshme dhe me standardet profesionale”*, dhe se *“çdo abstenim i avokatëve nga*

veprimtaria e tyre profesionale duhet të shmangë dëmtimin e interesave të klientëve ose të të tjerëve që kërkojnë shërbimet e tyre”. Memorandumi shpjegues i tij, duke pranuar të drejtën e avokatëve për grevë aty ku ajo njihet, kërkon që ajo të jetë e kufizuar në kohë dhe të mos dëmtojë interesat e klientëve; dhe shton se, për të siguruar zhvillimin e rregullt të seancës, “*gjyqtarët duhet të përdorin çdo sanksion të parashikuar nga legjislacioni kombëtar (p.sh. largimin e avokatëve nga sallat e gjyqit, gjobat ndaj avokatëve)*”.⁸⁶ Gjoka e parashikuar nga neni 350, pika 4, i Kodit të Procedurës Penale është, pra, pikërisht instrumenti që standardi evropian ua rekomandon gjyqtarëve.

148. Këshilli Konsultativ i Gjyqtarëve Evropianë, nga ana e tij, ka theksuar se “*gjyqtarët dhe avokatët ndajnë një detyrim themelor, konkretisht respektimin e rregullave procedurale dhe të parimeve të një procesi të rregullt*”, ka rekomanduar që legjislacioni t’u japë gjyqtarëve mjete efektive procedurale për të parandaluar vonesat e panevojshme dhe taktikat e paligjshme të zvarritjes, dhe ka rikujtuar parimin e Kodit të Sjelljes së avokatëve evropianë, sipas të cilit avokati që paraqitet ose merr pjesë në një çështje përpara një gjykate “*duhet t’u përmbahet rregullave të sjelljes që zbatohen përpara asaj gjykate*” dhe “*duhet të ketë gjithnjë parasysh zhvillimin e drejtë të procedimit*”.⁸⁷

VII. Përfundimet mbi standardet

149. Nga tërësia e standardeve kushtetuese, ligjore, procedurale dhe jurisprudenciale të parashtruara më sipër, kjo Gjykatë arrin në përfundimet e mëposhtme:

150. *Së pari*, kuadri juridik shqiptar, i vlerësuar në tërësinë e tij, nuk njeh një të drejtë të avokatëve për të pezulluar kolektivisht pjesëmarrjen në seancat gjyqësore me efekte detyruese për gjykatën dhe për zhvillimin e procedimit penal. As Kushtetuta, as Kodi i Procedurës Penale dhe as aktet e tjera normative në fuqi nuk parashikojnë që një vendim i organeve të avokatisë për bojkotimin e seancave të përbëjë shkak të ligjshëm për moszhvillimin ose shtyrjen e gjykimit. Për rrjedhojë, një vendim i tillë nuk mund të krijojë, në vetvete, pasoja procedurale që nuk parashikohen nga ligji dhe as të kufizojë ushtrimin e kompetencave të gjykatës për administrimin e procesit gjyqësor.

⁸⁶ Komiteti i Ministrave i Këshillit të Evropës, Rekomandimi Rec(2000)21 për shtetet anëtare “*Mbi lirinë e ushtrimit të profesionit të avokatit*”, miratuar më 25 tetor 2000: Parimi I, pikat 3 dhe 4; Parimi III, pika 4; Parimi V; Parimi VI, pika 4; si edhe Memorandumi shpjegues, paragrafët 3, 48–50 dhe 62. Teksti origjinal i Parimit III.4: “*Lawyers should respect the judiciary and carry out their duties towards the court in a manner consistent with domestic legal and other rules and professional standards. Any abstention by lawyers from their professional activities should avoid damage to the interests of clients or others who require their services.*” Paragrafi 49 i Memorandumit: “*with a view to ensuring a proper performance of the hearing, judges should make use of any sanctions provided for in the national law (e.g. expulsion of lawyers from court rooms, fines on lawyers)*”. Paragrafi 50 i Memorandumit, duke pranuar të drejtën e avokatëve për grevë aty ku ajo njihet, kërkon që ajo të jetë e kufizuar në kohë dhe të mos dëmtojë interesat e klientëve: <https://rm.coe.int/1680502fe8>

⁸⁷ Këshilli Konsultativ i Gjyqtarëve Evropianë (CCJE), Opinioni nr. 16 (2013) “*Mbi marrëdhëniet ndërmjet gjyqtarëve dhe avokatëve*”, paragrafët 6, 10, 12 dhe 20, si edhe Rekomandimi I. Teksti origjinal i paragrafit 10: “*Judges and lawyers share a fundamental obligation, namely compliance with the procedural rules and the principles of a fair trial.*” Paragrafi 20 riprodhon pikat 4.1–4.3 të Kodit të Sjelljes së Avokatëve Evropianë të CCBE-së: <https://rm.coe.int/16805c694c>; Këshilli i Dhomave të Avokatisë dhe Shoqatave Ligjore të Evropës (CCBE), Kodi i Sjelljes për Avokatët Evropianë (2021).

151. *Së dyti*, aderimi individual në një bojkot të shpallur nga organet e avokatisë nuk përbën, në vetvete, forcë madhore ose pengesë objektive që përjashton detyrimin e mbrojtësit për t'u paraqitur në seancë, në kuptim të nenit 350, pikat 3 dhe 4, të Kodit të Procedurës Penale. Vendimi për të marrë pjesë në një veprim kolektiv profesional, pavarësisht formës së organizimit të tij, nuk mund të barazohet automatikisht me pamundësinë objektive për të përmbushur një detyrim procedural të përcaktuar nga ligji. Ekzistenca e një pengese të tillë duhet të vlerësohet rast pas rasti, mbi bazën e rrethanave konkrete dhe të provuara.

152. *Së treti*, vendimet e organeve përfaqësuese të avokatisë nuk mund të krijojnë shkaqe të reja për shtyrjen e seancave, të pezullojnë detyrimet procedurale individuale të mbrojtësve ose të kushtëzojnë ushtrimin e kompetencave të gjykatës përtej rasteve të parashikuara nga legjislacioni në fuqi. Autonomia dhe vetërregullimi profesional duhet të ushtrohen brenda kufijve të Kushtetutës dhe të ligjit dhe nuk mund të shndërrohen në instrumente për të penguar zhvillimin e procesit gjyqësor. Çdo interpretim i kundërt do të rrezikonte t'ia nënshtronte administrimin e drejtësisë vullnetit të një subjekti jashtëgjyqësor, në cenim të së drejtës për një proces të rregullt ligjor dhe të gjykimit brenda një afati të arsyeshëm, të garantuara nga neni 42 i Kushtetutës dhe neni 6 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

153. *Së katërti*, vendimi për bojkotimin e seancave nuk i shuan dhe nuk i pezullon detyrimet procedurale që mbrojtësi ka ndaj gjykatës dhe klientit të tij. Këto detyrime burojnë nga ligji dhe nga marrëdhënia e mbrojtjes dhe nuk mund të konsiderohen të përmbushura ose të pezulluara vetëm për shkak të aderimit në një vendim kolektiv. Njëkohësisht, ushtrimi i detyrimit ligjor për t'u paraqitur në seancë dhe për të përmbushur funksionin e mbrojtjes nuk mund të trajtohet, vetëm për shkak se bie ndesh me një vendim për bojkot, si shkak për përgjegjësi disiplinore. Përgjegjësia disiplinore duhet të mbështetet në një bazë ligjore dhe në një shkelje konkrete të përcaktuar nga ligji, jo në faktin e përmbushjes së një detyrimi procedural.

154. *Së pesti*, këto përfundime marrin rëndësi të veçantë në procedimet që lidhen me lirinë personale. Mospjesëmarrja kolektive e mbrojtësve nuk mund të shërbejë si shkak autonom për të penguar shqyrtimin e kërkesave që lidhen me masat e sigurimit personal ose për të cenuar zbatimin e afateve ligjore përkatëse. Në këto raste, detyrimi i gjykatës për të garantuar mbrojtjen dhe për të shqyrtuar kërkesat brenda afateve të përcaktuara nga ligji kërkon marrjen e masave procedurale të nevojshme, përfshirë caktimin e një mbrojtësi kryesisht, kur plotësohen kushtet ligjore. Ky përfundim gjen mbështetje edhe në jurisprudencën krahasuese të analizuar më sipër, e cila evidenton se autonomia profesionale nuk mund të ushtrohet në mënyrë që të cenojë garancitë ligjore të lirisë personale.

155. *Së gjashti*, analiza krahasuese evidenton se sistemet e shqyrtuara kanë zgjedhur të rregullojnë shprehimisht, ndonëse në mënyra të ndryshme, kufijtë e mospjesëmarrjes kolektive në veprimtarinë gjyqësore. Në rendin juridik shqiptar, përkundrazi, mungon një kuadër i posaçëm ligjor që të përcaktojë shprehimisht trajtimin juridik të kësaj dukurie. Nuk ekziston një dispozitë e posaçme që ta rregullojë atë në mënyrë të ngjashme me ndalimin e parashikuar për magjistratët në nenin 7, pika 3, të ligjit nr. 96/2016, dhe as një

mekanizëm ligjor që t'i njohë mospjesëmarrjes kolektive efekte procedurale të kufizuara, sipas modelit italian të ligjit nr. 146/1990. Ky boshllëk rregullator nuk mund të interpretohet si autorizim për të penguar zhvillimin e gjykimeve, por evidenton nevojën për një ndërhyrje të qartë të ligjvënësit.

156. *Së shtati*, për sa më sipër, është e nevojshme që trajtimi juridik i mospjesëmarrjes kolektive të avokatëve në seancat gjyqësore të qartësohet shprehimisht në legjislacion. Një ndërhyrje e tillë duhet të përcaktojë qartë nëse dhe në çfarë kushtesh mund të ushtrohet kjo formë veprimi kolektiv, cilat janë kufijtë e saj, çfarë pasojash mund të prodhojë dhe cilat procedime duhet të përjashtohen nga çdo veprim që rrezikon të pengojë zhvillimin e tyre në kohë, veçanërisht ato që lidhen me lirinë personale. Po kështu, duhet të përcaktohen garancitë për vijimësinë e procesit, detyrimet individuale të mbrojtësve dhe kompetencat e gjykatës për të parandaluar zvarritjen e procedimeve.

Qëllimi i kësaj ndërhyrjeje nuk është thjesht zgjidhja e situatës konkrete, por shmangia e paqartësive interpretuese dhe e krijimit të një praktike që, në mungesë të një baze të shprehur ligjore, mund të shndërrojë mospjesëmarrjen kolektive në një instrument për bllokimin e veprimtarisë gjyqësore. Për këtë arsye, rregullimi duhet të jetë i qartë, i parashikueshëm dhe në përputhje me Kushtetutën, duke garantuar njëkohësisht ushtrimin e të drejtave profesionale të avokatëve, të drejtën për mbrojtje dhe detyrimin e shtetit për të siguruar funksionimin e rregullt të drejtësisë.

Në përfundim, mungesa e një rregullimi të posaçëm ligjor nuk mund të shërbejë si bazë për t'i njohur bojkotit efekte që cenojnë zhvillimin e procesit gjyqësor. Deri në miratimin e një rregullimi të shprehur, çështja duhet të trajtohet në përputhje me Kushtetutën, Kodin e Procedurës Penale dhe legjislacionin në fuqi, pa i njohur vendimeve të organeve të avokatisë fuqinë për të krijuar shkaqe shtyrjeje ose për të pezulluar detyrimet procedurale që ligji nuk i parashikon. Ndërhyrja e ligjvënësit mbetet e nevojshme për ta bërë këtë standard të shprehur, të qartë dhe të zbatueshëm, duke parandaluar që një situatë e tillë të krijojë precedent për pengimin e ardhshëm të veprimtarisë gjyqësore.